

Papežské dílo pro povolání v církvi

NOVÁ POVOLÁNÍ PRO NOVOU EVROPU

(Na tvé slovo...)

Závěrečný dokument kongresu o povoláních ke kněžství a zasvěcenému životu v Evropě

Řím 5.-10. května 1997

Péči kongregací

pro katolickou výchovu,

pro východní církve,

pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života.

10. 5. 1997

Úvod

Vzdávejme díky Bohu

1. Bud' pochválen všemohoucí Bůh, jenž požehnal evropskou zem veškerým duchovním požehnáním v Kristu a v jeho Duchu svatém (srov. Ef 1, 3).

Vzdáváme mu díky za to, že od počátku křesťanské epochy povolal tento kontinent, aby se stal centrem šíření radostné zvěsti víry a aby ve světě hlásal jeho univerzální otcovství. Vzdáváme mu díky, protože požehnal tuto zem krví mučedníků a darem nespočetných povolání ke kněžství, jáhenství a různým formám zasvěceného života, od mnišského života až po sekulární instituty. Vzdáváme mu díky, protože jeho Duch svatý ani dnes nepřestává povolávat syny a dcery této církve, aby byli hlasateli poselství spásy v celém světě, a jiní zase svědky spásonosné pravdy evangelia v manželství i zaměstnání, v kultuře i politice, v umění i sportu, v mezilidských i pracovních vztazích, každý podle daru a poslání, které obdržel. Vzdáváme mu díky, protože On je hlas, který volá a dává odvahu odpovédět, je pastýřem, který vede a podporuje každodenní věrnost, je cesta, pravda a život pro všechny, kdo jsou povoláni, aby v sobě uskutečnili Otcův plán.

Evropský kongres o povoláních

2. Shromáždili jsme se v Římě ve dnech od 5. do 10. května 1997 na kongresu o povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu v Evropě¹ a do rukou Pána žně jsme vložili práci tohoto kongresu, ale především starosti církve v Evropě v této těžké a přece úžasné době, spolu s vděčností Bohu, který je pramenem každé útěchy a původcem každého povolání.

Shromáždění v Římě jsme svěřili Marii, dokonalému obrazu stvoření povolaneého Bohem, ty, které Bůh i dnes nadále povolává. Svatým apoštolům Petru a Pavlovi a všem svatým a mučedníkům tohoto města i všech měst a církví v Evropě, v minulosti i v současnosti, svěřujeme nyní tento dokument. Je naším přáním, aby se mu podařilo vyjádřit a předat bohatství, jímž jsme byli během tohoto římského shromáždění obdarováni, tak jako kdysi mučedníci a svatí vydali svědectví o lásce věčného Boha.

Kongres byl skutečně událostí milosti: bratrské sdílení, prohlubování nauky, setkání jednotlivých charismat, výměna různých zkušeností a snah, které se uskutečňují v církvích Východu i Západu, obohatily všechny přítomné. V každém účastníku upevnilly vůli

¹ Kongresu se zúčastnilo 253 delegátů z 37 evropských států a zástupců různých povolání (laici, zasvěcené osoby, kněží, biskupové) spolu s některými představiteli dalších církví (protestanti, pravoslavní a anglikáni).

pokračovat v horlivé práci v oblasti povolání i přes nevalné výsledky v některých církvích starého kontinentu.

Síla naděje

3. *Naděje* byla jako červená nit spojující všechny události a okamžiky tohoto shromáždění, od *Pracovního dokumentu kongresu po Závěrečné návrhy*, od *Projevu svatého otce k účastníkům po Poselství pro církevní společenství*, od projevů v aule po diskuse ve studijních skupinách, od neformálních setkání po svědectví. Naděje silnější než všechen strach a veškerá pochybnost, ona naděje, která podpořila víru našich bratří v církvích Východu v době, kdy věřit a doufat bylo obtížné a riskantní, a která je nyní odměněna obnoveným rozkvětem povolání, jak mohly na shromáždění dosvědčit.

Jsmes nesmírně vděční těmto bratřím, i všem věřícím, kteří neustále svědčí o tom, že „naděje je tajemstvím křesťanského života. Pro poslání církve a zejména pro pastorační povolání je naprosto nutná jako dýchání [...] Je tedy nezbytné, aby se znovu zrodila v kněžích, vychovatelích, křesťanských rodinách, řeholních rodinách, sekulárních institutech. Totiž ve všech, kdo mají sloužit životu po boku nových generací.“²

Píšeme vám, chlapci a děvčata, dospívající a mladí lidé

4. Posílení touto nadějí se obracíme především na vás, *chlapci a děvčata, dospívající a mladí lidé*, abyste při volbě své budoucnosti přijali plán, který má Bůh s vámi – budete šťastní a dosáhnete plného uplatnění pouze tehdy, když se dáte k dispozici pro uskutečnění Stvořitelova snu ohledně stvoření. Velmi bychom si přáli, aby se tento dokument stal listem adresovaným každému z vás, ve kterém byste s pomocí svých vychovatelů mohli pocítit péči matky církve o každé ze svých dětí, onu mimořádnou starostlivost, kterou má matka o své nejmladší děti. List, ve kterém byste mohli rozpoznat své problémy, otázky, které jsou ve vašem mladém srdci a odpovědi, které přicházejí od toho, který je věčně mladým přítelem vašich duší, jediným, kdo vám může říct pravdu! Buďte si, drazí mladí lidé, vědomi toho, že církev starostlivě sleduje vaše kroky a rozhodnutí. A jak by bylo krásné, kdyby ve vás tento list vzbudil odpověď, abyste pokračovali v dialogu s tím, kdo vás vede...

...vám, rodiče a vychovatelé...

5. Plni této naděje se obracíme na vás, *rodiče*, Bohem povolání ke spolupráci s jeho vůlí dát život, a na vás, *vychovatelé*, učitelé, katecheti a animátoři, Bohem povolání k tomu, abyste různým způsobem spolupracovali na jeho záměru formovat pro život. Chtěli bychom vám říci, jak si církev váží vašeho povolání a jak na něj spoléhá při podporování povolání ve vašich dětech a opravdové kultury povolání.

Vy, rodiče, jste také prvními přirozenými vychovateli k povolání, zatímco vy, formátoři, nejste pouhými instruktory, kteří vedou k zásadním rozhodnutím; i vy jste povolání k tomu, abyste vzbuzovali život v mladých lidech, které otevíráte pro budoucnost. Vaše věrnost Božímu volání je vzácný a nenahraditelný prostředek, aby vaše děti i žáci mohli objevit své osobní povolání, aby „měli život a aby ho měli v hojnosti“ (Jan 10, 10).

...vám, pastýři a kněží, zasvěcené osoby

6. Se srdcem stále naplněným nadějí se obracíme na vás, kněží, a na vás, osoby zasvěcené v řeholním životě a v sekulárních institutech. Vy, kteří jste zaslechli zvláštní volání

² PAPEŽSKÉ DÍLO PRO POVOLÁNÍ V CÍRKVI. *La pastorale delle vocazioni nelle Chiese particolari d'Europa*. Pracovní dokument Kongresu o povoláních ke kněžství a zasvěcenému životu v Evropě, Řím 1996, č. 88. Dále jen „IL“ (Instrumentum Laboris).

následovat Pána v životě plně věnovaném jemu, jste také zvláštním způsobem povolání, abyste všichni bez výjimky svědčili o kráse *následování*.

Víme, jak je dnes toto hlásání obtížné a jak snadné je podlehnout pokušení malomyslnosti, když se námaha jeví jako zbytečná. „Pastorace povolání je nejnáročnější a nejchoulostivější služba.“³ Chtěli bychom však také připomenout, že není nic více povznášejícího, než nadšené svědectví o vlastním povolání, které dokáže strhnout ostatní. Není nic logičtějšího a celistvějšího než povolání, které dává život dalším povoláním a učiní vás plně „otci“ a „matkami“. Tímto spisem bychom se chtěli obrátit nejen na ty, kdo mají výslovné pověření podporovat povolání, ale také na ty z vás, kdo se jim nevěnují přímo, nebo na ty, kdo se domnívají, že nemají žádnou povinnost se v tomto směru angažovat.

Chtěli bychom jim připomenout, že pouze společné svědectví podpoří oživení povolání, a že takzvaná krize povolání souvisí především s nedbalostí svědka, který takto oslabuje poselství. *V církvi, která je společenstvím povolaných, jsou všichni animátoři povolání.* Blahoslavení jste, když umíte svým životem sdělit, že sloužit Bohu je krásné a naplňující, a když umíte odhalit, že v něm, v živém Bohu, je skrytá identita všeho živého (srov. Kol 3, 3).

...všemu Božímu lidu v Evropě

7. Konečně bychom chtěli být „samaritány naděje“ pro ty bratry a sestry, s nimiž sdílíme námahu putování. Chtěli bychom se na všechny Boží lid, který putuje po této starobylé a požehnané zemi v církvích Východu i Západu, obrátit se stejným poselstvím naděje. Odtud se svého času rozšířilo hlásání radostné zvěsti, díky odvaze mnohých evangelizátorů, kteří za své svědectví zaplatili i krví. I dnes chceme věřit, že Otcův Duch povolává.

On posílá po cestách celého světa děti této velkorysé země s křesťanskými kořeny, která však sama potřebuje novou evangelizaci a nové evangelizátory. Také my, tak jako svého času apoštolové, stojíme před Pánem s vědomím své chudoby a potřeb této církve: „Mistře, celou noc jsme se lopotili, a nic jsme nechtyli“ (Lk 5, 5). Ale především chceme na „jeho slovo“ věřit a doufat, že jako tehdy může Pán i dnes naplnit zázračným rybolovem lodě svých apoštolů a učinit z každého věřícího rybáře lidí.

Z kongresu do života

8. Cílem tohoto dokumentu je podělit se s vámi se všemi o milostivou událost, již byl tento kongres. Nechceme si namlouvat, že činíme důkladnou syntézu, ani se nedomníváme, že předkládáme systematické pojednání o povolání, nýbrž bychom chtěli bratrsky poskytnout celé církvi v Evropě i mimo Evropu, jejím různým křesťanským vyznáním, nejvýznamnější plody kongresu.

Snažili jsme se o styl, který by byl srozumitelný pro všechny, protože všichni bez rozdílu jsou povolání uskutečňovat své povolání a podporovat povolání svých bližních. Výklad bude podán tak, aby spojoval teologickou reflexi s pastorační praxí a teoretické návrhy s pedagogickými pokyny, a tak nabídl konkrétní a praktickou pomoc těm, kdo pracují v animaci povolání. Nepokládáme za nutné uvádět všechno, nejen proto, abychom neopakovali, co již dokonale vyjádřily jiné dokumenty,⁴ ale abychom zůstali otevření

³ *Tamtéž*, č. 15.

⁴ Viz mezi jinými: *Sviluppi della cura pastorale delle vocazioni nelle Chiese particolari, esperienze del passato e programmi per l'avvenire*. Závěrečný dokument II. mezinárodního kongresu biskupů a dalších osob zodpovědných za církevní povolání (péči Kongregace pro východní církve; Kongregace pro společnosti zasvěceného života a společnosti apoštolského života; Kongregace pro evangelizaci národů; Kongregace pro katolickou výchovu), Řím 10.–16. května 1981; PAPEŽSKÉ DÍLO PRO POVOLÁNÍ V CÍRKVI. *Sviluppi della pastorale delle vocazioni nelle Chiese particolari* (péči Kongregace pro katolickou výchovu a Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života), Řím 1992; *Závěrečná deklarace I. kongresu latinsko-amerického kontinentu o povolání*, Itaiči 1994 (publikované v *Seminarium* 34 [1994], s. 643–655).

tajemství, jímž je obestřen život a povolání každé lidské bytosti, tajemství, které je i cestou rozpoznávání povolání a které se završí až v okamžiku smrti. *Bud' je pastorece povolání mystagogická, a tedy vychází a vrací se k tajemství (Boha), aby vedla k tajemství (člověka), nebo vůbec není.*

Části dokumentu

9. Tento text sleduje logiku, která vedla práci kongresu: od konkrétní reality života k reflexi a zase zpět ke konkrétní realitě. Pastorece povolání se musí potýkat s každodenní realitou, protože je činnou pastorecí a slouží životu. Pokusíme se tedy popsat situaci, abychom pak mohli analyzovat téma povolání z *teologického* hlediska a položit základ, nezbytnou strukturu celého výkladu. V tomto bodě začíná nejpraktičtější část: zabývá se především *pastoračním* aspektem či širší strategií působení a následně *pedagogickým* aspektem. Bude to užitečné k identifikaci alespoň některých orientačních směrů v metodické oblasti a v oblasti každodenní praxe. A možná právě toto hledisko osoby činné v pastoreci nejvíce potřebují a očekávají. 7

I. ČÁST

Současná situace povolání v Evropě

„Žeň je sice hojná, ale dělníků málo“ (Mt 9, 37)

Tato první část obsahuje zkušenostní pohled na Evropu, s vědomím její kulturní složitosti, v níž jakoby převládal antropologický model „člověka bez povolání“. Nová evangelizace musí znovu hlásat silný smysl života jako „povolání“, v jeho základní výzvě k svatosti, novým utvářením kultury příznivé pro různá povolání a připravené podporovat skutečné zlepšení kvality pastorece povolání

„Nová povolání pro novou Evropu“

10. Téma kongresu („Nová povolání pro novou Evropu“) jde přímo k jádru problému: v Evropě, která je vzhledem k minulosti nová, jsou dnes rovněž potřeba „nová“ povolání. Toto tvrzení je nutné uznat, abychom pochopili smysl této novosti a našli v ní vztah k „tradiční“ pastoreci povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu. Nespokojíme se s náčrtem situace a výčtem dat, ale pokusíme se zachytit, jakým směrem se ubírají novost a potřeba povolání, které z toho vyplývá.

Zároveň zhodnotíme současnou situaci a začneme Ježíšovým výrokem o poslání, které jej čekalo: „Žeň je sice hojná, ale dělníků málo“ (Mt 9, 37). Tato slova jsou i nadále pravdivá a jsou vzácným klíčem k dnešku. Určitým způsobem v nich nacházíme správnou míru naší činnosti a správný poměr (nebo nepoměr) mezi žní, které bude stále nadmíru a našimi nedostatečnými silami. Ochrání nás před každou pesimistickou interpretací dneška, i před každou domněnkou soběstačnosti pro zítřek.

Nová Evropa

11. S ohledem na problematiku povolání již *Pracovní dokument* poskytl přehled o situaci v Evropě, silně poznamenané prvky novosti. Zde je pouze shrneme na základě analýzy, kterou vypracoval kongres, a pokusíme se zachytit ty nejdůležitější prvky, které mají mít dlouhodobě vliv na mentalitu a citlivost mladých lidí a také na pastorační praxi a strategii v oblasti povolání.

a) *Různorodá a mnohotvárná Evropa*

Především jedna skutečnost se jeví jako nesporná: je prakticky nemožné jednoznačně a staticky definovat situaci v Evropě, pokud jde o postavení mládeže a jeho nevyhnutelný dopad na povolání. Stojíme před *rozrůzněnou Evropou*, která je důsledkem historicko-politických událostí (viz rozdíl mezi Východem a Západem), ale i rozdílnosti tradic a kultur (řecko-latinská, anglosaská a slovanská).

Ty pak tvoří i její bohatství a v různých souvislostech činí významnými její zkušenosti a volby. Jestliže ve východních zemích vzniká problém, jak pečovat o znovunabytou svobodu, v západních zemích vyvstává otázka, jak prožívat autentickou svobodu.

Tuto rozdílnost potvrzuje i vývoj povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu, nejen kvůli zmíněnému rozdílu v rozkvětu povolání ve východní Evropě a všeobecnou krizí převažující na Západě, ale protože uvnitř takové krize existují také známky obnovy povolání, zejména v těch církvích, kde usilovná a vytrvalá pokoncilní práce zanechala hluboké a účinné stopy.⁵

Pokud je potřeba na Východě zahájit skutečně organickou pastorační službu podpory povolání, především animací a formací povolání, na Západě je nutný jiný přístup. Je třeba přezkoumat reálný teologický obsah a aplikovatelnou přímocí určitých plánů týkajících se povolání, pojetí povolání, na němž ty plány spočívají, a podobu povolání, která z nich vyplývá. Na kongresu se stále znovu kladla otázka: „Proč určité teologie nebo pastorační praxe ‚neprodukují‘ povolání, a jiné ano?“⁶

Současnou sociálně-kulturní situaci charakterizuje i další aspekt: přebytek možností, příležitostí, podnětů v konfrontaci s nedostatečným zaměřením, nabídkami, plánováním. Znamená to další protiklad, který stupňuje složitost tohoto historického období s negativním dopadem na oblast povolání. Tak jako antický Řím se i moderní Evropa podobá *pantheonu*, velkému „chrámu“, v němž jsou přítomna všechna „božstva“, nebo ve kterém má každá „hodnota“ své místo a svůj výklenek.

Různé a protikladné „hodnoty“ stojí vedle sebe bez přesné hierarchie; pravidla interpretace a hodnocení, orientace a chování jsou naprosto rozdílná.

V této souvislosti se jednotná koncepce nebo vize světa jeví jako složitá, a tedy *slábné i schopnost plánovat život*. Když totiž kultura už nedefinuje to, co má největší význam, nebo se nedokáže přibližovat k hodnotám schopným dát životu smysl, ale klade vše na stejnou úroveň, zaniká každá možnost plánované volby a vše se stává bezvýznamným a povrchním.

b) *Mladí lidé a Evropa*

Mladí lidé Evropy žijí v této pluralitní, ambivalentní, „polyteistické“ a neutrální kultuře. Na jedné straně vášnivě hledají autenticitu, cit, mezilidské vztahy, velikost obzorů, na druhé straně jsou v podstatě sami, „zranění“ blahobytem, zklamaní ideologiemi, zmatení etickým chaosem.

„V mnoha oblastech světa mladých lidí lze zaznamenat jasnou náklonnost k životu, který je chápán jako absolutní a posvátná hodnota...“⁷, v mnoha částech Evropy je však tato otevřenost vůči existenci často popírána politikou, která nerespektuje skutečné právo na život, především těch nejslabších. „Starému kontinentu“ tak hrozí, že pod vlivem takových politických směrů ještě více zestárne. Jestliže jsou tedy mladí lidé na jednu stranu významným kapitálem pro dnešní Evropu, která do nich velmi investuje, aby si vytvořili svou budoucnost, na druhé straně svět dospělých nebo osob zodpovědných za občanskou společnost ne vždy důsledně přijímá očekávání mladých lidí.

⁵ Srov. IL, č. 18.

⁶ Srov. *Závěrečné návrhy evropského kongresu o povolání ke kněžství a k zasvěcenému životu*, č. 8 (Dále jen „Závěrečné návrhy“).

⁷ IL, č. 32.

Pro pochopení dnešního postoje mladých lidí nám připadají podstatné dva aspekty: *požadavek subjektivity a touha po svobodě*. Jsou to dva typicky lidské požadavky, které zasluhují pozornost. Když se však setkají v slabé a složité kultuře, jakou je současná, vytváří často kombinace, které deformují jejich smysl: subjektivita se stává *subjektivismem*, zatímco svoboda se zvrhává ve *svévůli*.

V této souvislosti si zasluhuje pozornost vztah, který si mladí lidé v Evropě vytvářejí k církvi. Kongres v jednom ze svých závěrečných návrhů odvážně a realisticky podotýká: „Mladí lidé často v církvi nevidí předmět svého hledání a místo, kde najdou odpověď na své otázky a splnění svých očekávání. Problém není Bůh, ale církev. Církev si uvědomuje obtížnost komunikace s mladými lidmi, nedostatek jasných pastoračních plánů [...], teologicko-antropologickou slabost některých katechezí. U mnoha mladých lidí přetrvává obava, že zkušenost v církvi omezí jejich svobodu“,⁸ zatímco pro mnoho jiných církev je nebo se stává nejdůležitějším orientačním bodem.

c) *Člověk bez povolání*

Tato hra kontrastů se nevyhnutelně odráží na úrovni plánování budoucnosti, kterou mladí lidé nahlížejí optikou omezenou vlastními obzory a sloužící úzce osobním zájmům (seberealizace).

Tato logika omezuje budoucnost na výběr zaměstnání, ekonomické zajištění nebo afektivně-emocionální uspokojení v rámci obzoru, který ve skutečnosti redukuje touhu po svobodě a možnosti člověka na omezené plány, přičemž vytváří iluzi svobody.

Takové volby nejsou otevřené k tajemství ani k transcendenci, asi kvůli nedostačující odpovědnosti za život vlastní i ostatních, za život, který nám byl darován a který máme oživovat v ostatních. Jinými slovy, tato citlivost a mentalita riskují, že vznikne *kultura namířená proti povolání*. Chceme tím říci, že v Evropě podobné velkému *pantheonu*, která je kulturně složitá a bez přesných orientačních bodů, se zdá být dominantním antropologickým modelem „*člověk bez povolání*“.

Mohli bychom jej popsat takto: „pluralitní a složitá kultura tíhne k plození mladých lidí s nedokončenou a křehkou identitou, jejímž důsledkem je chronická nerozhodnost při volbě povolání. Mnozí mladí lidé neovládají ani ‚základní gramatiku‘ existence, jsou jako nomádi: krouží a nemohou se ustálit v geografické, citové, kulturní nebo náboženské oblasti, oni ‚zkouší‘! V záplavě různých informací, ale s malou formací se zdají být ztraceni a mají málo záruk a málo učitelů. Proto mají strach ze své budoucnosti, cítí úzkost před úkoly a kladou si otázky po svém bytí. Na jedné straně za každou cenu hledají samostatnost a nezávislost, na druhé straně mají sklon být velmi závislí na sociálně-kulturním prostředí jako útočišti a hledají okamžitou smyslovou odměnu: tedy to, co ‚mi vyhovuje‘, co ‚mi dělá dobře‘ v afektivním světě vytvořeném na míru.“⁹

Velký smutek pramení ze setkání s inteligentními a nadanými mladými lidmi, kteří však jako by neměli vůli žít, v něco věřit, klást si velké cíle a snažit se je uskutečnit, doufat, že i díky jejich úsilí se svět může stát lepším. Jsou to mladí lidé, kteří jako by se cítili *nadbyteční* ve hře nebo dramatu života, téměř na něj rezignují, bloudí podél přerušovaných cest a jsou upnuti k nejnižším stupňům životního napětí. Bez povolání, ale i bez budoucnosti, nebo sice s budoucností, která však bude nanejvýš kopíí přítomnosti.

⁸ Závěrečné návrhy, č. 7.

⁹ Závěrečné návrhy, č. 9.

d) *Povolání Evropy*

A přece tato Evropa s mnohými dušemi a slabou kulturou (která se však často prosazuje silou) ukazuje, že má nečekanou energii, je jako nikdy předtím živá a povolána hrát důležitou roli na mezinárodní úrovni.

Starý kontinent ještě nikdy nezdůrazňoval tak silné *volání po jednotě* jako v této době, bez ohledu na rány po nedávných konfliktech a někdy i násilných neshodách v jeho nitru. Je to volání po jednotě, která se musí teprve vybudovat, i když některé zdi již padly, a která se bude muset rozšířit po celé Evropě a u všech, kteří od Evropy žádají pohostinnost a přijetí. Po jednotě, která nebude moci být pouze politická nebo ekonomická, ale také především duchovní a morální. Po jednotě, která překoná starou nevraživost a dávnou nedůvěru a která by v prvotních křesťanských kořenech našla podnět k sbližování a záruku spolupráce. Po jednotě, která podnítl současnou mladou generaci, aby ji uskutečňovala, upevňovala a naplňovala, od východu až na západ, od severu k jihu, aby ji ochraňovala před každým pokušením, které svádí k izolaci a podřizování se vlastním zájmům, a nabídla celému světu příklad radostného soužití v rozdílnosti.

Budou tito mladí lidé schopni přijmout takovou zodpovědnost?

Pokud je pravda, že dnešnímu mladému člověku hrozí dezorientace a existence bez přesného orientačního bodu, mohla by se rodící se „nová Evropa“ stát cílem a poskytnout přiměřený podnět mladým lidem, kteří ve skutečnosti „mají touhu po svobodě a hledají pravdu, spiritualitu, autenticitu, vlastní osobní originalitu a transparentnost, kteří pociťují společnou touhu po přátelství a vzájemnosti“, kteří hledají „společnost“ a chtějí „vybudovat novou společnost, založenou na hodnotách jako je mír, spravedlnost, ochrana životního prostředí, vnímavost vůči rozdílnosti, solidarita, dobrovolná služba a rovnocenná důstojnost ženy.“¹⁰

Poslední výzkumy popisují mladé lidi z Evropy jako zraněné, ale ne zoufalé, proniknuté etickým relativismem, ale také toužící žít „dobrý život“; uvědomují si potřebu spásy, ale nevědí, kde ji hledat.

Jejich nejvážnějším problémem je pravděpodobně eticky neutrální společnost, v níž musí žít, ale jejich potenciály nebyly vyčerpány, zejména v době přechodu k novým cílům, jako v té naší společnosti. Svědčí o tom mnozí mladí lidé vedení upřímným hledáním spirituality a odvážně zapojení do společnosti, důvěřující v sebe a v druhé, šířící naději a optimismus.

Věříme, že tito mladí lidé mohou vytvořit novou Evropu i přes protiklady a „zátěž“ určitého kulturního prostředí. V povolání jejich rodné země je ukryto také jejich osobní povolání.

Nová evangelizace

12. To vše otvírá nové cesty a požaduje nový podnět pro proces evangelizace staré i nové Evropy. Již dlouhou dobu církev a současný papež volají po hluboké obnově obsahu a metody hlásání evangelia, že je třeba „učinit církev 20. století schopnější hlásat evangelium lidem XX. století“.¹¹ A jak nám připomněl kongres, „není potřeba se bát žít v době přechodu z jednoho břehu na druhý“.¹²

¹⁰ *Závěrečné návrhy*, č. 4.

¹¹ PAVEL VI. Apoštolská exhortace Hlásání evangelia *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), č. 2. Praha: Zvon, 1990; srov. také JAN PAVEL II. Posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 33–34. Praha: Zvon, 1990; TÝŽ. Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio* (7. prosince 1990), č. 33–34. Praha: Zvon, 1994.

¹² *Závěrečné návrhy*, č. 19.

a) „Semper“ a „novum“

Jde o propojení „semper“ a „novum“ [„stálé“ a „nové“] evangelia, aby se dalo předložit novým požadavkům a podmínkám současných lidí. Je naléhavě nutné znovu nabízet srdce neboli střed kerygmatu jako „věčně dobrou zprávu“, plnou života a pochopení pro mladého člověka žijícího v Evropě, jako zvěst schopnou splnit jejich očekávání a osvětlit jejich hledání.

Především kolem těchto bodů se soustředí napětí a výzva. Obraz člověka, který chceme uskutečnit, a velká rozhodnutí týkající se života, budoucnosti osoby a lidstva závisí na tomto: na významu svobody, na vztahu mezi subjektivností a objektivností, na tajemství života a smrti, na lásce a utrpení, na práci a zábavě.

Je potřeba rovněž vyjasnit vztah mezi praxí a pravdou, mezi osobním historickým okamžikem a definitivní budoucností universa a mezi přijatým a darovaným dobrem, mezi uvědomováním si daru a volbou života. Víme, že právě kolem těchto bodů se soustředí také určitá krize smyslu, z níž pak plyne kultura směřující proti povolání a obraz člověka bez povolání.

Odtud by tedy měla vycházet nebo zde by měla končit cesta nové evangelizace, aby se evangelizoval život a význam života, požadavek svobody a subjektivnosti, smysl vlastní existence na světě a vytváření vztahů s ostatními.

Odtud může vzejít kultura povolání a model člověka otevřeného volání. Kéž Evropě, která znovu hluboce formuje svou tvář, neschází radostná zvěst o Pánových Velikonocích, v jehož krvi se sjednotily rozptýlené národy a vzdálené se sblížily, který „zboural přehradu, která je dělila [...] zrušil (příčinu) nepřátelství“ (Ef 2, 14). Můžeme také říci, že *povolání je skutečně srdcem nové evangelizace na prahu třetího tisíciletí*, je Boží výzvou člověku pro nové období pravdy a svobody a k mravnímu obnovení kultury a evropské společnosti.

b) Nová svatost

V tomto procesu inkulturace radostné zvěsti Boží slovo doprovází člověka na cestě a vstupuje na ni, aby mu odhalilo Otcův plán jako podmínku jeho štěstí. Slova vybraná z Pavlova listu křesťanům církve v Efesu jsou právě tím slovem, které dnes i nás – Boží lid v Evropě – vede k objevování toho, co není na první pohled viditelné, a přece je to událost, dar, nový život: „Proto už nejste cizinci a přistěhovalci, ale spoluobčané ostatních křesťanů a členové Boží rodiny“ (Ef 2, 19).

Nejedná se zjevně o nová slova, ale jsou to slova, která nás pobízejí, abychom novým způsobem nahlíželi realitu církve na starém kontinentu, která však není „starou církví“. Je společenstvím věřících povoláných k „mládí svatosti“, k *všeobecnému povolání ke svatosti*, které zdůraznil koncil¹³ a jež po něm znovu při různých příležitostech potvrzovalo magisterium.

Nyní nastal čas, aby tato výzva znovu nabrala sílu a pronikla ke každému věřícímu, aby všichni „byli schopni pochopit – jako všichni křesťané – celou tu šířku a délku, výšku i hloubku“ (Ef 3, 18) tajemství milosti svěřeného vlastního života.

Již nastal čas, aby tato výzva vzbudila nové vzory svatosti, protože Evropa potřebuje především jedinečnou, originální a nebývalou svatost, kterou vyžaduje přítomný okamžik.

Jsou zapotřebí osoby schopné „stavět mosty“, které by stále více sjednocovaly církev a národy Evropy a usmiřovaly duše.

Jsou zapotřebí „otcové“ a „matky“, kteří jsou otevření vůči životu a daru života; *ženichové a nevěsty*, kteří budou svědčit a oslavovat krásu lidské lásky požehnanou Bohem; lidé *schopní dialogu a kulturní lásky k bližnímu* proto, aby předávali křesťanské poselství prostřednictvím jazyka naší společnosti; *odborníci i obyčejní lidé*, kteří jsou schopni vnést do angažovanosti

¹³ II. vatikánský KONCIL. Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 32, 39–42. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

v občanském životě a do pracovních i přátelských vztahů nefalšovanost pravdy a intenzitu křesťanské lásky; *ženy*, které znovu v křesťanské víře objeví možnost naplno prožívat svou ženskost; *kněží* s velkým srdcem, jako má Dobrý Pastýř; *trvalí jáhnové*, kteří budou zvěstovat slovo a svobodu služby pro nejhudší; zasvěcení *apoštolové*, kteří jsou schopní ponořit se do světa a do historie s kontemplativním srdcem, a *mystici* tak blízcí Božímu tajemství, že by dokázali oslavovat zkušenost s božstvím a ukázat přítomného Boha v událostech života.

Evropa potřebuje nové *vyznavače* víry a krásy toho, co znamená věřit, *svědky*, kteří budou *věrohodnými věřícími* odvážnými až k prolití krve, *panny*, které nejsou pannami jen samy pro sebe, ale dokáží všem ukázat panenství, které je přítomné v srdci každého člověka a odkazuje na věčného Boha, pramen veškeré lásky.

Naše země prahne nejen po svatých osobách, ale i po svatých společenstvích, která tak milují církev a svět, že dokáží světu ukazovat svobodnou, otevřenou a dynamickou církev přítomnou v současných dějinách Evropy, blízkou lidským trápením, církev, která všechny přijímá, podporuje spravedlnost, je pozorná k chudým, nezneklidňuje se malým počtem ani omezováním činnosti, nenechává se zastrašit atmosférou odkřesťanštění společnosti (reálného, ale ne tak radikálního a všeobecného), ani nedostatkem výsledků (často jen zdánlivým).

Toto bude nová svatost schopná znovu evangelizovat Evropu a vybudovat novou Evropu!

Nová povolání

13. Vzniká tedy nová diskuse o povolání a povoláních, o kultuře a pastorači povolání. Kongres měl v úmyslu postupovat s citlivostí, která je dnes u těchto témat již velmi obvyklá, chtěl však zároveň navrhnout „vhodný ‚posun‘, který by otevřel nové období v našich církvích“.¹⁴

a) Povolání

Jako se svatost týká všech pokřtěných v Krista, tak má také každý člověk své specifické povolání; zatímco svatost je zakořeněna ve křtu, povolání je spojeno s prostou skutečností existence. Povolání je Stvořitelův prozřetelný záměr s každým stvořením, je to jeho plán, jako sen, který Bohu leží na srdci, protože mu na srdci leží stvoření. Bůh Otec Bůh Otec chce povolání odlišné a specifické pro každého člověka.

Lidská bytost je „povolána“ k životu, a jak vstupuje do života, přináší a nachází v sobě obraz toho, který ji povolal.

Povolání je Boží návrh jednat podle tohoto obrazu a je jedinečné, jediné a neopakovatelné právě proto, že tento obraz je nevyčerpatelný. Každé stvoření projevuje a je povolání vyjadřovat zvláštní aspekt Božího myšlení. Zde nachází své jméno a identitu; utvrzuje a zajišťuje svou svobodu a originalitu.

Pokud má každá lidská bytost vlastní povolání již od okamžiku narození, existují v církvi a ve světě různá povolání, která v teologické rovině vyjadřují božskou podobu vtištěnou člověku a na pastorační a církevní úrovni odpovídají různým požadavkům nové evangelizace, a obohacují tak dynamiku a církevní společenství: „Místní církev je jako kvetoucí zahrada s bohatou pestrostí darů a charismat, hnutí a služeb. Z toho plyne důležitost svědectví o jejich vzájemném společenství, bez nejmenšího náznaku ‚konkurence‘.“¹⁵ Na kongresu bylo výslovně řečeno: „je potřeba se otevřít novým charismatům a službám, možná odlišným od obvyklých charismat a služeb. Zhodnocení a postavení laikátu je znamením doby, které ještě musí být plně objeveno. Ukazuje se jako stále plodnější.“¹⁶

¹⁴ IL, č. 6.

¹⁵ Závěrečné návrhy, č. 16.

¹⁶ Závěrečné návrhy, č. 19.

b) *Kultura povolání*

Tyto prvky postupně pronikají do vědomí věřících, ale zatím to nestačí na vytvoření pravé a vlastní *kultury povolání*,¹⁷ schopné překročit hranice věřícího společenství. Proto si svatý otec ve svém *Projevu k účastníkům kongresu* přál, aby stála a trpělivá pozornost křesťanského společenství vůči tajemství Božího povolání podporovala „*novou kulturu povolání* v mladých lidech a v rodinách“.¹⁸

Ona je součástí nové evangelizace. Je kulturou života a otevřenosti k životu, významu života, ale i smrti.

Zvláště se odvolává na hodnoty, možná trochu opomíjené stávající mentalitou (podle některých „kulturou smrti“), jako je vděčnost, přijetí tajemství, smysl pro nedokonalost člověka a zároveň jeho otevřenost transcendentnu, připravenost nechat se povolat jiným (nebo Jiným) a nechat se oslovit životem, důvěra v sebe a v bližního, svoboda pociťovat dojetí nad přijatým darem, nad náklonností, porozuměním, odpuštěním, a zároveň zjišťovat, že to, co člověk dostává, je vždy nezasloužené a přesahuje míru, a je pramenem odpovědnosti za život.

Součástí této kultury povolání je schopnost snít a toužit po velkém, údiv, který umožňuje ocenit krásu a vybrat si ji pro její vnitřní hodnotu, protože život činí krásným a pravým, nezištnost, která není jen solidaritou z nouze, ale vychází z odhalování důstojnosti každého bratra.

Jako opak kultury zábavy, které hrozí, že ztratí ze zřetele vážné otázky a utopí je v moři slov, se staví kultura schopná najít odvahu a chuť čelit velkým otázkám vztahujícím se k vlastní budoucnosti: *jsou to velké otázky, které učiní velkými i malé odpovědi*. Ale jsou to právě malé a každodenní odpovědi, které podněcují k velkým rozhodnutím, jako například v otázce víry; nebo vytváří kulturu, jakou je i kultura povolání.

V každém případě kultura povolání, tedy souhrn hodnot, musí stále více přecházet z povědomí církve do občanského povědomí, z vědomí věřícího jednotlivce nebo společenství do všeobecného přesvědčení, že pro Evropu třetího tisíciletí není možné utvářet budoucnost založenou na modelu člověka bez povolání. Papež totiž pokračuje: „Problémy, které prostupují svět mladých lidí, odhalují i v nových generacích naléhavé otázky o významu existence a potvrzují, že nikdo a nic nemůže v člověku potlačit *otázku po smyslu* a touhu po pravdě. Pro mnohé je to půda, na které se odehrává hledání povolání.“¹⁹

Právě tento požadavek a touha vzbuzují autentickou kulturu povolání; a jestliže je požadavek a touha v srdci každého člověka, i toho, který je popírá, tato kultura by se mohla stát společnou půdou, kde se věřící vědomí setká s laickým vědomím a konfrontuje se s ním. Velkoryse a transparentně mu odevzdá moudrost, kterou obdrželo shora.

Tato nová kultura se stane pravou půdou pro novou evangelizaci, kde by mohl vzniknout nový model člověk a mohla rozkvést nová svatost a nová povolání pro Evropu třetího tisíciletí. Nedostatek specifických povolání – povolání v množném čísle – je především absencí vědomí životního povolání – povolání v jednotném čísle – tedy absencí kultury povolání.

¹⁷ Kultura povolání byla tématem *Papežského poselství k XXX. Světovému dni modliteb za povolání*, 2. května 1993 (srov. L'Osservatore Romano, 18. prosince 1992; srov. také KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, PAPEŽSKÉ DÍLO PRO POVOLÁNÍ V CÍRKVI, *Papežská poselství k světovým dnům modliteb za povolání*, Řím 1994, s. 241–245).

¹⁸ JAN PAVEL II. *Projev k účastníkům kongresu o povolání v Evropě*, L'Osservatore Romano, 11. května 1997, č. 4.

¹⁹ *Tamtéž*.

Tato kultura se dnes pravděpodobně stává prvořadým cílem pastorační povolání,²⁰ a možná pastorační všeobecně. Co by to bylo za pastorační, kdyby nepěstovala svobodu cítit se Bohem povoláný, nebo by nedala vzniknout novosti života?

c) Pastorační povolání: „kvalitativní skok“

Ještě jiný prvek spojuje úvahy před kongresem s analýzou provedenou během kongresu. Totiž vědomí, že pastorační povolání stojí před požadavkem radikální změny, vhodného „posunu“, jak je uvedeno v *přípravném dokumentu*,²¹ neboli „kvalitativního skoku“, jak to papež doporučil ve svém *Poselství* na závěr kongresu.²² Ještě jednou stojíme před viditelným sbližováním, kterému je potřeba rozumět v jeho autentickém významu, v této analýze situace, kterou navrhujeme.

Nejedná se pouze o pozvání reagovat na pocit únavy nebo nedůvěry kvůli slabým výsledkům, ani nemáme v úmyslu těmito slovy provokovat k obnovení určitých metod nebo k načerpání energie a nadšení, ale v podstatě chceme poukázat, že pastorační povolání v Evropě dospěla k historickému mezníku, rozhodujícímu momentu. Měli jsme období historie s fázemi, které pozvolna následovaly jedna za druhou jako roční období a které nyní musí pokračovat k „dospělému“ a zralému stavu pastorační povolání.

Nejde tedy ani o podceňování smyslu tohoto přechodu, ani o obviňování někoho za to, co se neučinilo v minulosti; naopak, naše upřímná vděčnost i vděčnost celé církve patří těm bratrům a sestrám, kteří v náročných životních podmínkách štědře pomáhali mnohým chlapcům, dívkám a mladým lidem hledat a nacházet povolání. V každém případě však jde o to, abychom znovu pochopili směr, který Bůh, Pán dějin, dává našim dějinám a také bohatým dějinám povolání v Evropě, která se dnes nacházejí na rozhodující křižovatce.

- Jestliže pastorační povolání vznikla jako naléhavé řešení spojené s krizovou a nouzovou situací povolání, dnes už se nemůže považovat za nejistotu motivovanou negativními okolnostmi, ale naopak vystupuje jako *trvalý a souvislý* projev mateřství církve, otevřené nezadržitelnému Božímu plánu, který v ní stále *rodí život*;
- jestliže se kdysi podpora povolání vztahovala jen na určitá povolání nebo především na ně, nyní by měla směřovat k podporování všech povolání, protože v Pánově církvi buď rostou všichni společně, nebo neroste nikdo;
- jestliže pastorační povolání na svém počátku vymezovala pole své působnosti pro některé kategorie osob („naši“, ti blízcí církevním kruhům, nebo ti, kteří okamžitě projeví určitý zájem, nejlepší a zasloužilí, ti, kteří se již rozhodli pro víru, atd.), dnes se stále více upozorňuje na nezbytnost odvážně rozšířit zvěstování a nabídku povolání na všechny, alespoň teoreticky, ve jménu toho Boha, který nikoho z lidí neupřednostňuje, vybírá si hříšníky z hříšného lidu, který činí proroka z Ámose, který nebyl synem proroků, ale jen pěstitelem smokvoní, povolává Leviho a jde do Zacheova domu a je schopný učinit Abrahámovi děti i z kamenů (srov. Mt 3, 9);
- jestliže se kdysi aktivita týkající se získávání povolání ve velké míře rodila ze strachu (před zánikem nebo snižováním počtu) a z požadavku udržet stanovenou úroveň přítomnosti a aktivit, pak nyní strach, který je vždy nejhorším rádcem, ustupuje *křesťanské naději*, která se rodí z víry a směřuje k novosti a budoucnosti s Bohem;
- jestliže určitá animace povolání je nebo byla trvale nejistá a nespolehlivá, až se téměř jevila v podřadném postavení vůči kultuře směřující proti povolání, dnes se angažuje ve skutečném podporování povolání pouze ten, koho vede *jistota*, že každý člověk bez výjimky je originálním Božím darem, který čeká na objevení;

²⁰ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 12.

²¹ IL, č. 6.

²² *Projev svatého otce*, L'Osservatore Romano, 11. května 1997, č. 107.

- jestliže se kdysi zdálo, že cílem je nábor a metodou propaganda, často s nátlakem na svobodu jednotlivce nebo s „konkurenčními“ epizodami, dnes má být stále jasnější, že cílem je služba *člověku*, aby dokázal rozpoznávat Boží plán s jeho životem při budování církve a aby v něm rozeznal a uskutečnil svoji vlastní pravdu;²³
- jestliže poměrně nedávno byli tací, co se mylně domnívali, že vyřeší krizi povolání diskutabilním výběrem, například „přivezením povolání“ odjinud (často je přitom vytrhli z jejich prostředí), dnes by si nikdo neměl namlouvat, že vyřeší krizi povolání tím, že ji bude obcházet, protože Pán nadále povolává *v každé církvi a na každém místě*;
- a tak v téže linii by měl „Šimon z Kyrény pastore povolání“ – dobrovolný a často osamělý improvizátor – stále více postupovat od oživování zájmu epizodickými iniciativami a zážitky k výchově k povolání, která by vycházela z moudrosti *schválené metody doprovázení*, aby mohl poskytnout přiměřenou pomoc hledajícím;
- následně by se tentýž animátor povolání měl stále více stávat *vychovatelem ve víře a formátorem povolání* a animace povolání by se měla v co největší míře stávat *společnou činností*,²⁴ záležitostí celého řeholního nebo farního společenství, celého institutu nebo celé diecéze, každého kněze, řeholníka, řeholnice i věřícího, pro všechny povolání v každém období života;
- nyní je nejvyšší čas, aby se rozhodně přešlo od „patologie únavy“²⁵ a odevzdání se osudu, které se ospravedlňuje přisouzením jediné příčiny krize povolání současné mladé generaci, k odvaze klást si správné otázky, aby vedly k pochopení případných chyb a nedostatků, aby se dosáhlo nového horlivého a tvořivého rozmachu svědectví.

d) *Malé stádce a velké poslání*²⁶

Budeme souvisle pokračovat v linii, která bude stále ve větší míře napomáhat objevování hodnoty pastore povolání a jejího přirozeného centrálního a sjednocujícího postavení v pastoračním prostředí.

Také zde vycházíme ze zkušeností a chápání, které v minulosti jistým způsobem téměř odsunuly pastore povolání na okraj, protože ji považovaly za méně důležitou. Ona občas představuje tvář současné církve, která zrovna nevíteží nebo je považována za méně teologicky podloženou oblast pastore ve srovnání s ostatními, za nedávný produkt kritické a náhodné situace.

Pastore povolání se možná ještě nachází v podřadném postavení, které na jedné straně může škodit jejímu obrazu a nepřímou účinnosti její činnosti, ale na druhé straně se rovněž může stát vhodným prostředím pro tvořivé a svobodné zkoušení nových a odlišných pastoračních cest – i s možností omylu.

Taková situace může především připomínat jinou „podřadnost“ nebo chudobu, o níž hovořil Ježíš, když se díval na zástupy, které šly za ním: „Žeň je sice hojná, ale dělníků málo“ (Mt 9, 37). Tváří v tvář žni Božího království, žni nové Evropy a nové evangelizace je a vždy bude málo „dělníků“, „malé stádce a velké poslání“, aby lépe vyniklo, že povolání je Boží iniciativa, dar Otce, Syna i Ducha svatého.

²³ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 20.

²⁴ Srov. JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě *Vita consecrata* (25. března 1996), č. 64. Praha: Zvon, 1996.

²⁵ IL, č. 85. 21.

²⁶ Podobný termín byl již použit v Závěrečném dokumentu II. mezinárodního kongresu biskupů a ostatních zodpovědných za povolání v církvi, srov. *Sviluppi*, č. 3 (dále jen „DC“ – Documento conclusivo).

II. ČÁST

Teologie povolání

„Dary jsou sice rozmanité, ale je pouze jeden Duch...” (1 Kor 12, 4)

Základním cílem této teologické části je zachytit smysl lidského života ve vztahu k Bohu, trojičnímu společenství. Tajemství Otce, Syna a Ducha svatého je základem plné existence člověka jako povolání k lásce v darování sebe a ve svatosti; jako dar v církvi pro svět. Každá antropologie odtrhnutá od Boha je iluzí.

Nyní chceme předložit strukturální prvky křesťanského povolání, jeho základní strukturu, která evidentně nemůže být jiná než teologická. Tato skutečnost, která se stala předmětem mnoha analýz magisteria, je bohatá na biblicko-teologické duchovní tradice, které formovaly nejen generace povolaných, ale i spiritualitu povolání.

Otázka po smyslu života

14. Ve škole Božího slova přijímá křesťanské společenství nejvyšší odpověď na otázku po smyslu, která více méně jasně vyvstává v srdci člověka. Je to odpověď, která nepochází z lidského rozumu, ačkoli ji vždy dramaticky vyvolává problém bytí a jeho osudu, ale od Boha. On sám poskytuje člověku klíč k výkladu, aby objasnil a vyřešil velké otazníky, které činí z člověka tazající se subjekt: „Proč jsme na světě? Co je život? Jaký je jeho závěr kromě tajemství smrti?“

Nezapomínejme však, že v kultuře zábavy, do které je vtažena především dnešní mládež, hrozí, že základní otázky budou potlačeny nebo odstraněny. Dnes se smysl života nehledá, ale spíš vnucuje: buď ho vnucuje to, co se žije v konkrétním okamžiku, nebo to, co 23 uspokojuje potřeby. Když se vyhoví potřebám, svědomí se stále více otupuje a obcházejí se pravé otázky.²⁷

Úkolem pastorální teologie a duchovního doprovázení je tedy pomáhat mladým lidem ptát se života, aby v rozhodujícím rozhovoru s Bohem dokázali zformulovat stejnou otázku jako Marie z Nazareta: „Jak se to stane?“ (Lk 1, 34).

Ikona Trojice

15. Nikoliv bez údivu objevujeme při poslouchání Slova, že nejobsažnější a nejpriléhavější biblicko-teologickou kategorií pro vyjádření tajemství života v Kristově světle je kategorie „povolání.“²⁸ „Kristus, nový Adam, právě zjevením tajemství Otce a jeho lásky plně odhaluje člověka jemu samému a dává mu poznat vznešenost jeho povolání.“²⁹

Proto biblický obraz společenství v Korintu představuje dary Ducha v církvi jako podřízené uznání Ježíše jako Pána. Christologie skutečně stojí u základů každé antropologie a ekleziologie. *Kristus je plán člověka.* Jen když věřící „pod vlivem Ducha svatého“ (1 Kor 12, 3) uzná, že Ježíš je Pán, může přijmout statut nového společenství věřících: „Dary jsou sice rozmanité, ale je pouze jeden Duch. A jsou rozličné služby, ale je pouze jeden Pán. A jsou různé mimořádné síly, ale je pouze jeden Bůh. On to všechno ve všech působí“ (1 Kor 12, 4–6).

²⁷ Závěrečné návrhy, č. 3.

²⁸ Srov. PAVEL VI. Encyklika o rozvoji národů *Populorum progressio* (26. března 1967), č. 15. *Sociální encykliky* (1891–1991). Praha: Zvon, 1996, s. 234.

²⁹ II. vatikánský KONCIL. Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 22. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

Pavlovský obraz jasně ukazuje tři základní aspekty darů povolání v církvi, úzce spojené s jejich původem z lůna trojičního společenství a se specifickým vztahem k jednotlivým osobám.

Ve světle Ducha jsou dary projevem Jeho nekonečné nezištnosti. On sám je charismatem (Sk 2, 38), pramenem každého daru a projevu nezadržitelné božské tvořivosti.

Ve světle Krista jsou dary povolání „službami“, vyjadřují mnohotvárnou rozmanitost služby, kterou prožíval Syn až po darování života. On skutečně „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život...“ (Mt 20, 28). Ježíš je proto vzorem pro každou službu.

Ve světle Otce jsou dary „činnostmi“, protože od Něho, pramene života, každé bytí čerpá svůj tvořivý dynamismus.

Církev jako ikona odráží tajemství Boha Otce, Boha Syna i Boha Ducha svatého; a každé povolání v sobě nosí charakteristické rysy tří Osob trojičního společenství. Božské osoby jsou pramenem a vzorem každého povolání. Naopak, Trojice sama o sobě je tajemné proplétání volání a odpovědí. Jen tam, v nepřerušném dialogu, najde každý člověk nejen své kořeny, ale i svůj osud a svou budoucnost, čím je povolán být a stát se v pravdě a svobodě, v konkrétnosti svých dějin.

V ekleziologickém uspořádání v prvním listu Korint'ánům mají dary historický a konkrétní účel: „Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný“ (1 Kor 12, 7). Existuje však vyšší dobro, které přirozeně překonává osobní dar: budovat Kristovo tělo v jednotě; zjevovat jeho přítomnost v dějinách „aby svět uvěřil“ (Jan 17, 21).

Proto je církevní komunita, uchvácená Božím tajemstvím, na jedné straně viditelnou ikonou Boží a na druhé straně je zcela zahrnuta do dějin člověka na světě, putujícího k „novým nebesům“. Církev a každé povolání v ní ukazují stejný dynamismus: povolání k určitému poslání.

Otec povolává k životu

16. Existence každého člověka je plodem tvořivé Otcovy lásky, jeho účinné touhy, jeho tvůrčího slova.

Otcův tvůrčí čin má dynamiku výzvy, volání k životu. Člověk přichází na svět, protože ho dobrá Vůle miluje, chce a stará se o něj a raději ho tu má, než nemá, milovala ho ještě dřív, než existoval, poznala ho dříve, než ho stvořila v mateřském lůně, zasvětila ho dříve, než vyšel na světlo (srov. Jer 1, 5; Iz 49, 1.5; Gal 1, 15).

Povolání do hloubky tedy objasňuje tajemství lidského života, a ono samo je tajemstvím vyvolení a naprosté nezištnosti.

a) „...jako svůj obraz“

Ve „stvořitelském volání“ se člověk ihned ukazuje v celém bohatství své důstojnosti: jako subjekt povoláný ke vztahu s Bohem, aby spolu s ostatními stál před Ním ve světě a aby se v jeho tváři odrážely tytéž božské rysy: „Učiňme člověka jako náš obraz, podle naší podoby“ (Gn 1, 26). Tento trojitý vztah patří k počátečnímu obrazu, protože Otec „v něm – v Kristu – si nás vyvolil ještě před stvořením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění v lásce“ (Ef 1, 4).

Poznat Otce znamená, že existujeme jako on, jelikož nás stvořil jako svůj obraz (Mdr 2, 23). V tom je obsažené základní povolání člověka: povolání k životu, a to k životu, který je bezprostředně zaměřen k podobě božského života. Pokud je Otec věčným pramenem, úplnou nezištností, věčným zdrojem existence a lásky, člověk je povoláný v malé a omezené míře své existence, aby byl jako on; tedy „dát život“, užímat se života druhého.

Otcův stvořitelský čin tak podněcuje uvědomování si, že život je svěřený svobodě člověka, povolného dát odpověď osobní a jedinečnou, zodpovědnou a plnou vděčnosti.

b) *Láska, naplnění smyslu života*

Z hlediska povolání k životu je potřeba vyloučit jednu věc: že by člověk mohl považovat existenci za samozřejmou, nevyhnutelnou a náhodnou záležitost.

V dnešní kultuře asi není lehké žasnout nad darem života.³⁰

Snadnější je pochopit smysl darovaného života, který slouží k prospěchu druhých. Pochopit však, že život každého člověka je v každém případě a především volba, že je to přijatá láska a že v té lásce je již skrytý plán povolání, vyžaduje plnější zralost a určitou duchovní formaci.

Prostá skutečnost „bytí zde“ by všechny měla naplňovat především úžasem a nesmírnou vděčností vůči Tomu, který nás zcela nezištně stvořil z ničeho vyslovením našeho jména.

Chápání života jako daru by nemělo vyvolávat jen vděčný postoj, ale pozvolna vnuknout první velkou odpověď na základní otázku po smyslu: *život je vrcholné dílo tvůrčí Boží lásky a sám o sobě je povoláním milovat*. Je přijatým darem, který má ze své přirozenosti tendenci stát se darovaným dobrem.

c) *Láska, povolání každého člověka*

Láska je naplněním smyslu života. Bůh tak miloval člověka, že mu dal svůj vlastní život a uschoпил ho žít a milovat božským způsobem. V této přemíře lásky, počáteční lásky, člověk nalézá své radikální povolání, které je „svatým povoláním“ (2 Tim 1, 9) a objevuje vlastní nezaměnitelnou identitu, která připodobňuje Bohu, „k obrazu svatého“, který ho povolal (1 Petr 1, 15). „Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu a udržuje ho ustavičně v bytí,“ komentuje Jan Pavel II., „vkládá do lidské přirozenosti také mužské a ženské povolání a zároveň i schopnost a odpovědnost k lásce a společenství. Láska je proto základní a přirozené povolání každého člověka.“³¹

d) *Otec vychovatel*

Díky lásce, která ho stvořila, se nikdo nemůže cítit „zbytečný“, protože každý je povoláný odpovídat podle Božího plánu připravovaného právě pro něj.

Člověk tedy bude šťastný a plně se uplatní, když bude stát na svém místě, přijímat Boží výchovnou nabídku s hlubokou bází a chvěním, které tato nabídka vyvolává v srdci z masa. Bůh stvořitel, který dává život, je i Otcem, který vyvádí z nicoty to, co ještě není, aby bylo; vybírá z lidského srdce, co tam vložil, aby byl člověk zcela sám sebou a tím, k čemu ho Bůh povolal, podle jeho vzoru. Odtud pochází touha po nekonečnu, kterou Bůh vtiskl do vnitřního světa každého člověka jako božskou pečeť.

e) *Křestní povolání*

Povolání k životu a k životu v Bohu se slaví ve křtu. V této svátosti se Otec s laskavou starostlivostí sklání k člověku, synu nebo dceři zrozeným z lásky muže a ženy, aby požehnal ovoce této lásky a učinil ho plně svým dítětem. Od té chvíle je člověk povoláný k svatosti Božích dětí. Nikdo a nic nemůže zrušit toto povolání.

Milostí křtu Bůh Otec zasahuje, aby ukázal, že on a pouze on je původcem plánu spásy, ve kterém každá lidská bytost najde svou osobní úlohu. Jeho skutek je vždy první, anticipující, nečeká na iniciativu člověka, nezávisí na jeho zásluhách, ani nevychází z jeho schopností

³⁰ K tomu se vyjadřuje jedna závěrečná teze Kongresu: „V evropském kontextu je důležité zdůraznit první okamžik povolání – moment zrození. Přijetí života ukazuje, že věříme v Boha, který ‚vidí‘ a ‚povolává‘ již od mateřského lůna“ (*Závěrečné návrhy*, č. 34).

³¹ JAN PAVEL II. Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), č. 11. Praha: Zvon, 1992.

a způsobilosti. Je to Otec, který zná, označuje, dává podnět, vtiskuje pečeť, povolává ještě „před stvořením světa“ (Ef 1, 4). Potom dává sílu, kráčí nablízku, podporuje úsilí, je vždy Otcem i Matkou...

Křesťanský život tak získává význam zakoušení vzájemnosti: stává se zodpovědnou odpovědí, dává růst synovskému vztahu s Otcem a bratrskému vztahu ve velké rodině Božích dětí. Křesťan je povolán, aby prostřednictvím lásky napomáhal procesu připodobňování se Otcí, který se nazývá teologální život.

Proto věrnost křtu vede k tomu, abychom životu i sobě kladli stále přesnější otázky; zejména pro přípravu prožívání existence nejen na základě lidských postojů, které jsou též Božími dary, ale na základě Jeho vůle; ne podle světských požadavků, příliš často málo důležitých, ale podle Božích přání a plánů.

Věrnost křtu znamená hledět vzhůru jako děti, abychom rozpoznali Jeho vůli týkající se našeho života a budoucnosti.

Syn povolává k následování

17. „Pane, ukaž nám Otce – a to nám stačí“ (Jan 14, 18).

To žádá Filip od Ježíše v předvečer utrpení. Je to nostalgická touha po Bohu přítomná v srdci každého člověka: poznávat vlastní kořeny, poznat Boha. Člověk není věčný, je ponořený do konečnosti, ale jeho touha směřuje k nekonečnu.

Ježíšova odpověď překvapuje apoštoly: „Filipe, tak dlouho jsem s vámi, a neznáš mě? Kdo viděl mne, viděl Otce“ (Jan 14, 9).

a) Poslaný od Otce, aby povolal člověka

Otec nás stvořil v Synu, který „je odlesk jeho (božské) slávy a výrazná podoba jeho podstaty“ (Žid 1, 3), předurčil nás stát se podobnými jeho obrazu (srov. Řím 8, 29). Slovo je dokonalým obrazem Otce. On je ten, ve kterém se Otec zviditelní, Logos, jehož prostřednictvím „promluvil k nám“ (Žid 1, 3). Celé jeho bytí spočívá v tom, že „je vyslán“, aby lidem přiblížil Boha jako Otce, aby mu zjevil jeho tvář a jméno (Jan 17, 6).

Pokud je člověk povolán být Božím dítětem, pak nikdo jiný než Vtělené Slovo nemůže lépe „hovořit“ k člověku o Bohu a předkládat věrný obraz dítěte. Proto Boží Syn přišel na tento svět a povolal nás, abychom ho následovali, byli jako on, prožívali jeho život, jeho slovo, jeho velikonoční smrt a zmrtvýchvstání; dokonce jeho city.

Syn, Boží vyslanec, se stal člověkem, aby povolal člověka: vyslaný Otcem povolává lid.

Proto nelze najít úryvek evangelia, setkání nebo rozhovor, který by neměl význam povolání, který by přímo nebo nepřímě nevyjadřoval Ježíšovo volání. Jako by jeho setkání s lidmi, vyvolané nejrůznějšími okolnostmi, byla pro něj příležitostí postavit člověka před strategickou otázkou: „Co mám dělat se svým životem?“, „jaká je moje cesta?“

b) Největší láska: darovat život

K čemu Ježíš povolává? Následovat ho, být a jednat jako on: přijímat život jako dar z Otcových rukou, abychom ho „ztratili“ a vydali tento dar těm, které nám Otec svěřil.³²

V Ježíšově identitě je sjednocující prvek, který tvoří úplný smysl lásky, totiž *poslání*. Ono vyjadřuje nezištné darování se, které dosahuje svůj vrcholný projev na kříži: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život“ (Jan 15, 13).

Každý učedník je povolán opakovat a znovu prožívat Synovské city, které se spojují v lásce, jež je rozhodující motivací každého povolání. Každý učedník je však především

³² Proto, jak připomíná jedna teze kongresu, „jen v živém kontaktu s Ježíšem Kristem Spasitelem mohou mladí lidé rozvíjet schopnost společenství, nechávat dozrát vlastní osobnost a rozhodnout se pro něho“ (*Závěrečné návrhy*, č. 13).

povoláný zviditelňovat Ježíšovo poslání, je povoláný *pro* poslání: „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás“ (Jan 20, 21). Struktura každého povolání, jeho zralost, spočívá ve zpřítomňování Ježíše ve světě, abychom tak jako on činili z života dar. Poslání je vlastně pověření udělené o velikonočním večeru (Jan 20, 21) a je posledním slovem před vystoupením k Otci (Mt 28, 16–20).

c) *Ježíš – formátor*

Každý povoláný člověk je Ježíšovým *znamením*: jeho srdce a jeho ruce určitým způsobem nadále objímají malíčky, léčí nemocné, odpouští hříšníkům a dávají se přibít na kříž z lásky ke všem. Život pro druhé s Ježíšovým srdcem je zralou podobou každého povolání. Proto Ježíš formuje ty, které povolává; on je jediný, kdo v nich může utvořit takové city, jako jsou jeho vlastní.

Každý učedník, když odpovídá na jeho volání a dává se jím formovat, vyjadřuje nejpravdivější rysy vlastní volby. Proto „uznat ho za Pána života a dějin vyžaduje sebezpoznání učedníka [...] Úkon víry nutně spojuje christologické poznání a antropologické sebezpoznání“.³³

Z toho čerpá pedagogika křesťanské zkušenosti povolání vyvolaná Božím slovem: „A ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním, protože je chtěl posílat kázat“ (Mk 3, 14). Křesťanský život potřebuje k tomu, aby byl plně prožíván v rozměru daru a poslání, silné motivace a především hluboké společenství s Pánem v naslouchání, rozhovoru, modlitbě, zvnitřnění citů, každodenním odevzdávání se Božímu formátorovi, a zejména ve vřelé touze zprostředkovávat světu Otcův život.

d) *Eucharistie: pověření k poslání*

Ve všech katechezích prvotního křesťanského společenství je evidentní ústřední postavení velikonočního tajemství: hlásat Krista mrtvého a zmrtvýchvstalého. V tajemství lámaného chleba a krvi prolité za život světa společenství věřících rozjímá o nejvyšším projevu lásky, o darovaném životě Božího Syna.

Proto se při slavení eucharistie, tohoto „vrcholu a zdroje“³⁴ křesťanského života, oslavuje nejvyšší poslání Ježíše Krista ve světě; ale zároveň se také oslavuje identita církevního společenství, které je pozvané přijmout poslání, k němuž je povoláné.

Ve společenství, které slaví velikonoční tajemství, má každý křesťan účast na Ježíšově daru a vstupuje do něj, stává se jako on lámaným chlebem obětovaným Otci a za život světa.

Eucharistie se tak stává pramenem každého křesťanského povolání; v ní je každý věřící povoláný připodobňovat se vzkříšenému Kristu, který se úplně obětoval a daroval. Stává se obrazem každé odpovědi na povolání; tak jako v Ježíšovi, je v každém životě a každém povolání přítomná náročná věrnost, kterou je potřeba žít po kříž.

Kdo se toho účastní, přijímá Ježíšovo pozvání–volání „konat na jeho památku“ ve svatosti i v životě, v pravdě a svobodě každodenních rozhodnutí prožívat památku kříže, naplňovat život vděčností a nezištností, lámat vlastní tělo a prolévat vlastní krev. Jako Syn.

Eucharistie rodí svědectví, připravuje poslání: „Jděte ve jménu Páně“. Postupuje se od setkání s Kristem ve znamení chleba k setkání s Kristem ve znamení každého člověka. Závazek věřícího se nevyčerpává vstupem, ale vyjitím z chrámu. Odpověď na povolání se setkává s historií poslání. Věrnost vlastnímu povolání čerpá z pramene eucharistie a měří se v eucharistii života.

³³ IL, č. 55.

³⁴ Srov. II. vatikánský KONCIL. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963), č. 10. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

Duch povolává k vydávání svědectví

18. Každý věřící, osvícený moudrostí víry, je povoláný poznat a uznat Ježíše jako Pána; a v něm poznávat sebe sama. Ale není to jen ovoce lidské touhy nebo dobré vůle člověka. I po dlouhodobé zkušenosti s Pánem apoštolové stále potřebují poznávat Boha. V předvečer utrpení zažívají určitý neklid (Jan 14, 1), obávají se samoty; a Ježíš je povzbuzuje neslýchaným slibem: „Nenechám vás sirotky“ (Jan 14, 18). První povolání z evangelia nezůstanou sami: Ježíš jim zajišťuje pečlivou společnost Ducha.

a) Utěšitel a přítel, průvodce a památka

„On je ‚Utěšitel‘, Duch dobra, kterého pošle Otec ve jménu Syna, dar zmrtvýchvstalého Pána“, ³⁵ „aby s vámi zůstal navždy“ (Jan 14, 16).

Tak se Duch stává přítelem každého učedníka, průvodcem s žárlivým pohledem na Ježíše a povolané, aby z nich učinil svědky „proti proudu“, svědky nejpřevratnější události na světě: mrtvého a zmrtvýchvstalého Krista. On je „památkou“ Ježíše a jeho slova: „ten vás naučí všemu a připomene vám všechno ostatní, co jsem vám řekl“ (Jan 14, 26); „uvede vás do celé pravdy“ (Jan 16, 13).

Stálá novost Ducha spočívá ve vedení k progresivní moudrosti a hloubce pravdy, té pravdy, která není abstraktním pojmem, ale Božím plánem v životě každého učedníka. Je transformací Slova do života podle Slova.

b) Oživovatel a průvodce povolání

Tak se Duch stává velkým oživovatelem každého povolání, *tím, kdo provází na cestě*, aby dosáhl cíle, vnitřním ikonopiscem, který s nekonečnou fantazií tvoří tvář každého člověka podle Ježíše.

Je vždy přítomný po boku každého muže i ženy, aby všechny vedl k rozpoznávání vlastní identity věřícího a povolaného člověka, aby tvořil tuto identitu přesně podle vzoru božské lásky. Duch Posvětitel se snaží rozmnožit tuto „božskou pečeť“ v každém člověku, je trpělivý mistr našich duší a „vynikající Utěšitel“.

Ale především Duch uschopňuje povolané „svědčit“: „ten vydá o mně svědectví. Vy také vydávejte svědectví“ (Jan 15, 26–27). Tento způsob bytí každého povolaného tvoří přesvědčivé slovo, sám obsah poslání. Svědectví nespočívá jen v předkládání slov hlásání jako v Matoušově evangeliu (Mt 10, 20), ale spíše v uchovávání Ježíše v srdci a hlásání Jej jako života světa.

c) Svatost, povolání všech

A tak se kvalitativní skok, který se má přesunout do pastorece povolání, dnes stává otázkou, která bezpochyby zavazuje poslouchat Ducha, protože on je zvěstovatelem toho, „co má přijít“ (Jan 16, 13), on dává novou duchovní moudrost, abychom pochopili dějiny a život, paschou Páně počínaje, v jejímž vítězství je budoucnost každého člověka.

Tak si lze oprávněně položit otázku: V čem spočívá volání Ducha svatého pro tyto roky? Kde máme upravit cesty pastorece povolání?

Odpověď však přijde, jen když přijmeme velkou výzvu k obrácení, zaměřenou na církevní společenství a na každého jejího člena, jako skutečný plán asketiky a vnitřního přerodu, abychom všechny získali pro věrnost povolání.

Základ každé pastorece povolání tvoří *primát života v Duchu*. Vyžaduje to překonání rozšířeného pragmatismu a neplodné vnějškovosti vedoucích k zapomínání na teologální život

³⁵ Srov. JAN PAVEL II. Encyklika o základech morálního učení církve *Veritatis splendor* (6. srpna 1993), č. 23–24. Praha: Zvon, 1994.

víry, naděje a lásky. Hluboké naslouchání Duchu je nové nadechnutí každé pastorační činnosti církevního společenství.

Prvořadost duchovního života je předpokladem odpovědi na *touhu po svatosti*, která, jak jsme již zmínili, v této době prostupuje církví v Evropě. Svatost je univerzální povolání každého člověka,³⁶ hlavní cesta, do které se sbíhají různé stezky jednotlivých povolání. Proto je svatost povolání velkým setkáním Ducha pro toto přelomové období pokoncilních dějin.

d) *Povolání ve službě povolání církve*

Účinně usilovat o přiblížení se k tomuto cíli znamená připojit se k tajemné činnosti Ducha v některých konkrétních směrech, které připravují a vytvářejí tajemství skutečné vitality církve třetího tisíciletí.

*Duchu svatému se přisuzuje především věčná úloha původce společenství, které se odráží v obrazu církevního společenství, viditelného v rozmanitosti darů a služeb.*³⁷ A právě v Duchu každý křesťan objevuje svou absolutní originalitu, jedinečnost svého povolání a zároveň své přirozené a nezaměnitelné tíhnutí k jednotě. V Duchu jsou v církvi mnohá povolání a spolu vytváří jedno jediné povolání k jednotě lásky a svědectví. Činnost Ducha umožňuje rozmanitost povolání v jednotě církevní struktury: *rozmanitost povolání v církvi je nezbytná pro to, aby se uskutečňovalo povolání církve, a povoláním církve je zase vytvářet podmínky pro povolání církve a v církvi.*

Různá povolání tedy vedou ke svědectví agapé, hlásání Krista, jediného Spasitele světa.

Jedinečnost křesťanského povolání spočívá právě v tomto: vnášet soulad mezi realizací člověka a uskutečňování společenství; to znamená nechat převažovat logiku lásky nad osobními zájmy, logiku spoluúčasti nad narcistickým přivlastňováním si hříven (srov. 1 Kor 12–14). Svatost se stává skutečným projevem svatého Ducha v dějinách. Jestliže má každá osoba Trojičního společenství vlastní tvář a jestliže je pravda, že Otcova a Synova tvář se velmi podobají, protože Ježíš se stal člověkem jako my a ukázal nám Otcovu tvář, stávají se svatí nejviditelnějším obrazem tajemství Ducha. Tak i každý věřící věrný evangeliu v sobě skrývá a ukazuje podle svého jedinečného povolání a podle univerzálního povolání ke svatosti tvář Ducha svatého.

e) „Ano“ Duchu v biřmování

Svatost biřmování je okamžikem, který nejzřetelněji a s plným vědomím vyjadřuje dar a setkání s Duchem Svatým.

Biřmovanec odpovídá „amen“ před Bohem a jeho skutkem lásky („Přijmi pečeť daru Ducha svatého“),³⁸ ale i před vlastním svědomím a křesťanským společenstvím. Je důležité, abychom na formační a katechetické úrovni znovu pochopili velký význam tohoto „amen“.³⁹

Ono „amen“ chce především znamenat „ano“ Duchu svatému a s ním i Ježíšovi. Proto slavení svátosti biřmování předpokládá obnovení křestních slibů a žádá od biřmovance úsilí zřít se hříchu a skutků zla, které jsou vždy připravené znetvořit křesťanský obraz; a také úsilí žít Ježíšovo evangelium a zejména velké přikázání lásky. Jde o potvrzení a obnovení věrnosti povolání a identity Božích dětí.

Toto „amen“ znamená i „ano“ církvi. Ve svátosti biřmování mladý člověk prohlašuje, že na sebe bere závazek Ježíšova poselství pokračujícího ve společenství. Zavazuje se ve dvou směrech: *svědectví a poselství*, a tím konkretizuje své „amen“. Biřmovanec ví, že víra je hřívná, kterou je třeba zhodnotit, je poselství, které má odevzdávat druhým lidem *svým*

³⁶ Srov. II. vatikánský KONCIL. Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964). *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, kap. 5.

³⁷ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 16.

³⁸ Viz *Obřady biřmování*. Sekretariát České liturgické komise: Praha, 1974.

³⁹ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 35.

životem, celkovým svědectvím celého svého bytí; a *slovem*, misionářskou odvahou šířit radostnou zvěst.

A konečně „amen“ vyjadřuje odevzdání svatému Duchu v myšlení a rozhodování o budoucnosti podle *Božího plánu*. Nejen s ohledem na vlastní touhy a postoje; nejen v prostoru, který poskytuje svět, ale především v souladu se vždy novým a nepředvídatelným záměrem, který má Bůh s každým člověkem.

Od Trojice k církvi ve světě

19. Každé křesťanské povolání je „specifické“, protože vyžaduje svobodu každého člověka a vyvolává čistě osobní odpověď v jedinečných a neopakovatelných dějinách. Proto všichni nacházejí ve vlastních zkušenostech povolání události, které nemohou zredukovat do obecných schémat; dějiny každého člověka jsou malým příběhem, který je však vždy nezaměnitelnou a jedinečnou součástí velkého příběhu. Ve vztahu mezi těmito dvěma příběhy, mezi malostí a velikostí, která mu patří a převyšuje ho, člověk hraje o svoji svobodu.

a) V církvi a ve světě, pro církev a pro svět

Každé povolání se rodí na přesném místě, v konkrétním a ohraničeném kontextu, ale neobrací se k sobě, nesměřuje k soukromé dokonalosti nebo k psychické či duchovní seberealizaci povolané osoby, ale rozkvétá v církvi, v té církvi, která putuje ve světě k dovršenému království, k uskutečnění velkého příběhu, příběhu spásy.

Samo církevní společenství má hlubokou strukturu povolání: má své misionářské poslání; je znamením Krista, Otcova misionáře. Jak se hovoří v konstituci *Lumen gentium*: „Církev je totiž v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva.“⁴⁰

Na jedné straně je církev znamením, které odráží Boží tajemství; je ikonou, která odkazuje na trojiční společenství ve znamení viditelného společenství a na Kristovo tajemství v dynamismu univerzálního poslání. Na druhé straně je církev ponořená do času lidí, žije v dějinách ve stavu exodu, je vyslaná ve službách Království, aby přetvořila lidstvo ve společenství Božích dětí.

Proto pozornost vůči dějinám vyžaduje od církevního společenství vnímat očekávání lidí, sledovat znamení doby, která utvářejí kodex a jazyk Ducha svatého, vstoupit do kritického a plodného dialogu se současným světem, s otevřeností přijímat tradice a kultury, aby se v nich odhalil plán Království a vmísil do nich kvas evangelia.

Tak se s dějinami církve ve světě mísí malý a zároveň velký příběh každého povolání. Každé povolání vzniklo v církvi a ve světě, proto má sloužit církvi a světu.

b) Církev, komunita a společenství různých povolání

V církvi, společenství darů pro jediné poslání, se uskutečňuje přechod od stavu, v němž se nachází věřící napojený na Krista prostřednictvím křtu, k „specifickému“ povolání, které je odpovědí na specifický dar Ducha. V takovém společenství je každé povolání „specifické“ a upřesňuje se v životním plánu; neexistují všeobecná povolání.

Ve své specifičnosti je každé povolání „potřebné“ a zároveň „relativní“. „Potřebné“, protože Kristus žije a stává se viditelným ve svém těle, jímž je církev, a v učedníkovi, který je její bytostnou částí. „Relativní“, protože žádné povolání nevyčerpává svědecké znamení Kristova tajemství, ale vyjadřuje jen jeden jeho aspekt. Pouze spojením darů se projeví celé Pánovo tělo. Ve stavbě potřebuje každý kámen druhý kámen (1 Petr 2, 5); v těle každý úd

⁴⁰ II. vatikánský KONCIL. Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 1. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

potřebuje druhý úd, aby mohl růst celý organismus a sloužit k všeobecnému užitku (1 Kor 12, 7).

To si vyžaduje, aby plán života každého člověka byl utvářen s ohledem na Boha, který je jeho jediným pramenem a všechno připravuje k dobru všech; vyžaduje to také, abychom znovu objevili, že život má skutečně význam jen tehdy, pokud je otevřený následování Ježíše.

Důležité je i církevní společenství, které by skutečně pomáhalo každému povolávanému objevit vlastní povolání. Prostředí víry, modlitby, společenství lásky, duchovní zralosti, odvahy hlásat, intenzity svátostného života činí ze společenství věřících příhodnou půdu pro nejen pro zrod jednotlivých povolání, ale i pro vytvoření kultury povolání a ochoty jednotlivců přijmout osobní povolání. Když mladý člověk vnímá volání a ve svém srdci se rozhodne pro svatou cestu jeho uskutečňování, je tu obvykle také společenství, které vytvořilo předpoklady pro tuto poslušnou ochotu.⁴¹

Chceme tím říci, že *věrnost věřícího společenství vůči povolání je první a základní podmínkou pro rozkvět povolání v jednotlivých věřících, zvláště v těch nejmladších.*

c) Znamení, služba, poslání

Každé povolání, jako trvalá a definitivní životní volba, se otvírá v trojím rozměru: vzhledem ke Kristu je každé povolání „*znamení*“, vzhledem k církvi je „*službou*“, vzhledem k světu je „*posláním*“ a svědectvím o Království.

Jestliže je církev „v Kristu jakoby svátost“, každé povolání odhaluje hlubokou dynamiku trojičního společenství, činnosti Otce, Syna a Ducha, jako dění, které v Kristu tvoří nové stvoření podle jeho obrazu.

Každé povolání je tedy *znamení*, které specifickým způsobem odhaluje podobu Pána Ježíše. „Kristova láska nás nutí“ (2 Kor 5, 14). Ježíš se tak stává pohnutkou a rozhodujícím vzorem každé odpovědi na Boží výzvy.

Vzhledem k církvi je každé povolání *službou*, zakořeněnou v úplné nezištnosti daru. Boží povolání je dar pro společenství, pro všeobecný užitek, v dynamice mnoha služeb. To je možné v oddanosti Duchu, který vytváří z církve „společenství osob“⁴² a vzbuzuje agapé v srdci křesťana nejen jako etiku lásky, ale i jako hlubokou strukturu osoby: „život rodí život“.⁴³ Z toho plyne důvěrná účast každého povolání na apoštolátu a poslání církve, zárodku Království. Povolání a poslání tvoří dvě strany téhož hranolu. Určují dar a přínos každého člověka k Božímu plánu, k Ježíšovu obrazu a podobě.

d) Církev, matka povolání

Církev je matkou povolání, protože je plodí ve svém nitru silou Ducha, chrání je, živí a podporuje. Je matkou zejména proto, že vykonává *vzácnou zprostředkovatelskou a pedagogickou funkci*.

„Církev, povoláná Bohem, vytvořená ve světě jako společenství povolaných, je nástrojem Božího volání. Církev je živou výzvou, z vůle Otce, pro zásluhy Pána Ježíše, silou Ducha svatého [...]. Společenství, které si uvědomuje své povolání, si zároveň uvědomuje povinnost neustále povolávat.“⁴⁴ Prostřednictvím tohoto povolání probíhá v jeho různých formách i výzva pocházející od Boha.

Církev vykonává tuto zprostředkovatelskou funkci, když pomáhá a vybízí každého věřícího, aby si uvědomil přijatý dar a zodpovědnost, kterou se sebou přináší.

⁴¹ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 21.

⁴² II. epikléze.

⁴³ DC, č. 18.

⁴⁴ DC, č. 13.

Církev ji vykonává také tehdy, když s autoritou tlumočí jasnou výzvu k povolání a sama k němu volá, poukazuje na potřeby související s jejím posláním a na požadavky Božího lidu a vyzývá k velkorysým odpovědím.

Vykonává ji, když žádá od Otce dar Ducha, který vzbudí souhlas v srdcích povoláných, když je přijímá a poznává v nich samo povolání, když zřetelně dává a s důvěrou i chvěním zároveň svěčuje konkrétní a vždy těžké poslání mezi lidmi.

Nakonec můžeme dodat, že církev projevuje svoje mateřství, když kromě povolávání a poznávání způsobilosti povoláných dbá na to, aby prošli příslušnou formací, počáteční i stálou, a aby je na cestě provázela stále věrnější a radikálnější odpověď. Mateřství církve se nemůže vyčerpat v době počáteční výzvy. Ani se nemůže nazývat matkou to společenství věřících, které jednoduše „čeká“ a požaduje od Boží aktivity zodpovědnost za povolání a téměř se bojí adresovat výzvy; nebo očekává, že zvláště děti a mládež dokážou okamžitě přijmout výzvu k povolání; nebo neposkytuje cesty směřující k návrhu a k přijetí návrhu.

Krize povolání povoláných je dnes i krizí povolávajících, kteří jsou někdy skrytí a málo odvážní. Když nikdo nepovolává, jak se může být nalezen někdo, kdo odpovídá?

Ekumenický rozměr

20. Dnešní Evropa potřebuje nové svaté a nová povolání, věřící schopné „stavět mosty“, aby se církve ustavičně sbližovaly. Je to typicky nový aspekt, znamení doby pro pastorační povolání na konci tisíciletí. Na kontinentu poznamenaném hlubokou touhou po jednotě mají být v první řadě církve příkladem bratrskosti, silnější než jakékoliv rozdělení, kterou je však potřeba budovat a obnovovat. „Dnes má mít pastorační povolání v Evropě ekumenický rozměr. Všechna povolání přítomná v každé církvi v Evropě se spolu angažují v přijetí velké výzvy evangelizace na prahu třetího tisíciletí tím, že vydávají svědectví o společenství a víře v Ježíše Krista, jediného Spasitele světa.“⁴⁵

V takovém duchu jednoty se podněcuje a podporuje spoluúčast na dobrech, které Boží Duch všude zasel, a vzájemná pomoc mezi církvemi.

Východní katolické církve

21. Církve západní Evropy má věnovat větší pozornost duchovním a formačním směrům východních katolických církví, což může přinést jen blahodárný vliv na pastorační povolání všech církví.

Pro východní církve je při formování povolání mimořádně důležitá svatá liturgie. Ona je místem, kde se uctívá a vyznává tajemství spásy, kde se rodí společenství a vytváří bratrství mezi věřícími, a tak se stává skutečnou formátorkou křesťanského života, úplným spojením jejích různých aspektů. V liturgii se spojuje radostné vyznání příslušnosti k tradici východních církví a plné společenství s římskou církví.

Nemůžeme vzbudit povolání ke kněžství a řeholnímu životu, pokud se nevrátíme k pramenům původních vlastních tradic, ve shodě se svatými otci a jejich hlubokým smyslem pro církev. Tento významný proces vyžaduje čas, trpělivost, ohled na citlivost věřících, ale i vymezení ze strany církve.

Proto povzbuzujeme biskupy, řeholní představené a ty, kdo jsou činní v pastorační v východních katolických církvích v Evropě, aby vnímali naléhavou potřebu znovu vytvořit a chránit pro všechny své církve celistvost příslušného liturgického dědictví, které nenahraditelným způsobem přispívá ke zrodu a rozvoji teologie a katecheze. Podle příkladu

⁴⁵ Závěrečné návrhy, č. 28.

mystagogické metody Otců toto dědictví otevírá člověka vůči zkušenosti povolání a duchovního života a nechává dozrát jistého a silného ekumenického ducha.⁴⁶

V různých církevních zkušenostech a prostřednictvím studia, které ukazuje na historické, teologické, disciplinární a duchovní dědictví příslušných církví, může východní mládež vhodně nacházet přiměřené výchovné prostředí k dozrávání všeobecného smyslu svého odevzdání se Kristu a církvi.

Úkolem biskupů je podněcovat, být přátelsky nablízku a s otcovskou péčí provázet mladé lidi, kteří se jednotlivě nebo ve skupinách chtějí zasvětit mnišskému životu, když vyzdvihují charisma mnišských komunit, které jsou bohaté na formátory a duchovní vůdce.

Posvátná služba a povolání v recipročním vztahu se společenstvím

22. „V mnoha místních církvích si pastorence povolání potřebuje vyjasnit vztah mezi posvátnou službou, povoláním se zvláštním zasvěcením a všemi ostatními povoláními. Jednotná pastorence povolání se zakládá na povaze církve jako společenství povolaných a každého lidského života jako povolání a odpovědi. To patří k základům jednotného úsilí celé církve vzhledem ke všem povoláním a zvlášť povoláním ke zvláštnímu zasvěcení.“⁴⁷

a) Posvátná služba

Zdá se, že v rámci všeobecné vnímavosti se má věnovat mimořádná pastorační pozornost posvátné službě, která zastupuje první specifickou podobu hlásání evangelia. Ona představuje „trvalou záruku svátostné přítomnosti Krista Vykupitele za všech časů a na všech místech“⁴⁸ a vyjadřuje přímou závislost církve na Kristu, který nadále posílá svého Ducha, aby nezůstala uzavřená do sebe, do svého večeřadla, ale kráčela cestami světa a hlásala radostnou zvěst.

Tato modalita povolání se dá vyjádřit podle tří stupňů: biskupský (ke kterému se váže záruka apoštolské posloupnosti), kněžský (který je „svátostným zpřítomněním Krista, Hlavy a Pastýře“)⁴⁹ a jáhenský (svátostné znamení Krista služebníka).⁵⁰ Biskupům je svěřena služba povolávání zaměřená na ty, kteří se ucházejí o přijetí svěcení, aby se stali jejich spolupracovníky v apoštolském úřadě.

Posvátná služba umožňuje církvi být „culmen et fons“⁵¹ křesťanského života a společenství povolaného konat památku Zmrtvýchvstalého, především slavením eucharistie. Každé další povolání se rodí v církvi a je součástí jejího života. Proto posvátná služba slouží společenství a z toho pro ni plyne *nezrušitelná úloha podporovat každé povolání*.

Pro pastorenci to znamená: posvátná služba pro všechna povolání a všechna povolání pro posvátnou službu v recipročně společenství. Tedy biskup a jeho kněží jsou povolání rozlišovat a pěstovat všechny dary Ducha. Ale péče o seminář by se zvlášť měla stát povinností celé diecézní církve, aby se zaručila formace budoucích kněží a vytvoření eucharistického společenství jako plného vyjádření křesťanské zkušenosti.

⁴⁶ Toto je součástí nauky, kterou Jan Pavel II. naléhavě zdůrazňuje v encyklikách *Slavorum Apostoli* (1985) a *Ut unum sint* (1995), jakož i v apoštolském listu *Oriente lumen* (1995).

⁴⁷ IL, č. 58.

⁴⁸ JAN PAVEL II. Posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 55. Praha: Zvon, 1990.

⁴⁹ Jan Pavel II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 15. Praha: Zvon, 1993.

⁵⁰ „Ať se ve specifické pastorenci povolání vyhradí místo pro povolání k trvalému jáhenskému životu. Trvalí jáhnové jsou již cenným přínosem v mnoha farnostech a bylo by omezením, kdyby nebyli zahrnuti jako nové povolání nové Evropy“ (*Závěrečné návrhy*, č. 18).

⁵¹ II. Vatikánský koncil. Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963), č. 10. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

b) Pozornost věnovaná všem povoláním

Rozpoznání a péče křesťanského společenství se poskytuje všem povoláním v církvi, jak těm, která jsou v ní již tradiční, tak i novým darům Ducha: řeholní zasvěcení v mnišském životě a v apoštolském životě, povolání laika, charisma sekulárních institutů, společností apoštolského života, povolání k manželství, různé laické formy přidružení–přičlenění spojené s řeholními instituty, misionářská povolání, nové formy zasvěceného života.

Tyto různé dary Ducha jsou mnoha způsoby přítomné v církvích v Evropě; ale všechny církve jsou v každém případě povolané vydávat svědectví přijetí a péče o každé povolání. Církev je živá, když se v ní bohatě a pestře projevují různá povolání.

V době, jako je naše, která potřebuje prorocství, je moudré podporovat povolání, která jsou zvláštním znamením toho, „čím budeme a co ještě není zřejmé“ (srov. 1 Jan 3, 2); jsou to *povolání zvláštního zasvěcení*. Rovněž je moudré a nepostradatelné podporovat typicky prorocký aspekt každého křesťanského povolání, včetně *laického*, aby církev byla před světem ve stále větší míře znamením budoucích věcí, Království, které „již je, a ještě není.“

Maria, matka a vzor každého povolání

23. V jedné osobě se dialog mezi svobodou Boha a svobodou člověka uskutečňuje dokonalým způsobem, oba dva typy svobody mohou navzájem působit a plně uskutečňovat plán povolání; v osobě, která nám je daná, abychom v ní rozjímali o dokonalém obraze povolání, který by se měl naplnit v každém z nás.

Je to Maria, dokonalý obraz Božího snu o člověku! Je člověkem jako my, malou částkou, do které Bůh mohl vlít celou svou božskou lásku; naděje, která nám je daná, abychom při pohledu na ni i my mohli přijímat Slovo, aby se v nás naplnilo.

Maria je žena, na které Nejsvětější Trojice může plně prokázat svou *svobodu volby*. Jak říká sv. Bernard, když komentuje poselství anděla Gabriela při zvěstování: „Toto není Panna nalezená na poslední chvíli, ani nalezená náhodou, ale byla vybrána před věky; Nejvyšší si ji předurčil a připravil.“⁵² Ozvěnu mu činí sv. Augustin: „Dříve než se Slovo narodilo z Panny, On si ji už předurčil za svou matku.“⁵³

Maria je obrazem božského vyvolení každého člověka, vyvolení, které je již od věčnosti a je svrchovaně svobodné, tajemné a milující. Vyvolení, které pravidelně sahá dál, než si o něm člověk může myslet: žádá ho o nemožné a požaduje od něj jedinou věc, odvahu věřit si.

Ale panenská Maria je i vzor lidské svobody při odpovědi na vyvolení. Je znamením toho, co Bůh může učinit, když najde člověka ochotného přijmout jeho návrh. Ochotného říci své „ano“, ochotného připojit se k pouti povolání ženy povolané stát se Matkou Spasitele a Matkou církve. Tato dlouhá cesta bude završena pod křížem ještě bolestnějším a tajemnějším „ano“, které ji v úplnosti činí matkou; a potom ještě ve večeřadle, kde spolu s Duchem tehdy i dnes plodí církev a každé povolání.

Maria je konečně dokonale uskutečněný obraz *ženy*, dokonalé spojení ženské geniality a fantazie Ducha, který ji nachází a volí si ji za nevěstu, panenskou matku Boha a člověka, dceru Nejvyššího a matku všech žijících. V ní každá žena nalezne své povolání, povolání panny, manželky, matky!

⁵² «In laudibus Virginis Matris», Homilia II, 4: *Sancti Bernardi opera*, IV, Romae, Editiones Cistercienses, 1966, s. 23.

⁵³ «In Iohannis Evangelium», Tractatus VIII, 9: CCL 36, s. 87.

III. ČÁST

Pastorace povolání

„...každý z nich je slyšel, jak mluví jeho vlastní řečí“ (Sk 2, 6)

Konkrétní orientace pastorace povolání nevychází jen ze správné teologie povolání, ale i z některých principů činnosti, ve kterých je duší a sjednocujícím kritériem celé pastorace právě perspektiva povolání.

Potom poukážeme na plány cesty víry a na konkrétní místa, kde se pozvání k povolání má stát každodenní záležitostí každého pastýře a vychovatele.

Analýza situace nám v první části nabídla obraz aktuálního stavu povolání v Evropě; druhá část poskytla teologickou reflexi o významu a tajemství povolání, od skutečnosti Trojice po získání z ní plynoucího smyslu života církve.

Nyní se chceme hlouběji věnovat tomuto druhému aspektu, zejména z hlediska *pastorační aplikace*.

Na audienci pro účastníky kongresu Jan Pavel II. potvrdil: „Změněné historické a kulturní podmínky vyžadují, aby se pastorace povolání chápala jako *jeden z hlavních cílů celého křesťanského společenství*.“⁵⁴

Obraz prvotní církve

24. Historické situace se mění, ale orientační bod v životě věřícího člověka a věřícího společenství zůstává tentýž; orientační bod, kterým je Boží Slovo, hlavně tam, kde hovoří o událostech v počátcích 54 Jan Pavel II. Projev k účastníkům kongresu na téma: „Nové povolání pro novou Evropu“. L'Osservatore Romano, 11. května 1997, č. 107. 44 církve. Tyto události a způsob jejich prožívání v prvotním společenství pro nás tvoří *exemplum*, vzor existence církve. I pokud jde o pastorační povolání. Vybíráme pouze některé podstatné prvky a výjimečné příklady, jak nám je nabídla kniha *Skutků apoštolů*, v období, kdy prvotní církev byla početně nepatrná a slabá. Pastorace povolání je tak stará jako sama církev; narodila se spolu s ní v chudobě náhle naplněné Duchem.

Na začátku těchto jedinečných dějin, které se potom stávají dějinami nás všech, *stojí příslib Ducha svatého*, kterého nám Ježíš zanechal předtím, než vystoupil k Otci: „To není vaše věc, abyste věděli čas a okolnosti, jak je Otec z vlastní moci ustanovil. Ale až na vás sestoupí Duch Svatý, dostanete moc a budete mými svědky v Jeruzalémě, v celém Judsku a Samařsku, ano až na konec země“ (Sk 1, 7–8). Apoštolové shromáždění ve večeradle, „*jednomyslně setrvali v modlitbách ... s Ježíšovou matkou Marií*“ (1, 14) a okamžitě se starají o obsazení uvolněného místa po Jidášovi jedním z těch, kteří od začátku byli s Ježíšem: aby se „*stal spolu s námi svědkem jeho zmrtvýchvstání*“ (1, 22). A příslib se splní: za doprovodu hlasitých efektů sestupuje Duch a v podobě hukotu, větru, ohně naplní dům a život těch, kteří předtím byli vystrašení a bázlivi... „A začali mluvit cizími jazyky..., *každý z nich je slyšel, jak mluví jeho vlastní řečí*“ (2, 4.6). A Petr pronesl řeč, v níž vypráví dějiny spásy, „vystoupil... a slavnostně k nim promluvil“ (2, 14), pronáší řeč, která „proniká srdce“ posluchačů a vyvolává rozhodující životní otázku: „Co máme dělat?“ (2, 37).

Na tomto místě Skutky popisují život prvotního společenství, zdůrazňují některé podstatné prvky, jakými jsou vytrvalé naslouchání učení apoštolů, bratrská svornost, lámání chleba, modlitba, spolužívání majetku, ale popisují i city a duchovní dobra (srov. 2, 42–48).

⁵⁴ JAN PAVEL II. Projev k účastníkům kongresu na téma: „Nové povolání pro novou Evropu“. L'Osservatore Romano, 11. května 1997, č. 107.

Nato po čase Petr a apoštolové pokračovali v konání zázraků v Ježíšově jménu a v hlásání kérygmatu spásy, pravidelně riskovali život, ale vždy je podporovala komunita, ve které jsou věřící „jedno srdce a jedna duše“ (4, 32). V ní začínají přibývat různé požadavky, a tak jsou ustanovení jáhnové, aby uspokojili i materiální potřeby společenství, zejména těch nejslabších (srov. 6, 1–7).

Silné a odvážné svědectví nemůže nevyvolat odmítnutí ze strany úřední moci, a tak je tu první *mučedník*, Štěpán, který zdůrazňuje, že evangelium pohlcuje celého člověka, i jeho život (srov. 6, 8 až 7, 60). S odsouzením Štěpána souhlasí i Šavel, pronásledovatel křesťanů, kterého si brzy nato vyvolí Bůh, aby zvěstoval pohanům po staletí ukryté a nyní odhalené tajemství.

A dějiny jdou dále, stále víc se stávají svatými dějinami: dějinami Boha, který vybírá a povolává lid ke spásě, a to i nepředvídatelnými způsoby, a dějinami lidí, kteří se nechávají Bohem vyvolit a povolati.

Nám mohou postačit tyto poznámky, abychom v prvotním společenství zachytili základní stopy pastorační církve plné povolání: v rovině metod a obsahů, všeobecných principů, plánů cest, které je třeba přejít, a specifických strategií na její uskutečnění.

Teologické aspekty pastorační povolání

25. Která teologie však zakládá, inspiruje a motivuje vlastní pastorační povolání?

V našem kontextu důležité najít správnou odpověď, protože ta tvoří zprostředkovatelský prvek mezi teologií povolání a s ní související pastorační praxí, která se rodí z teologie a k ní se vrací. Kongres vyjádřil potřebu doplňující studijní reflexe této otázky s úmyslem odhalit motivy, které vnitřně spojují lid a společenství s činností na poli povolání, a zdůraznit lepší vztah mezi teologií povolání, teologií pastorační povolání a pedagogicko-pastorační praxí.

„Pastorační povolání se rodí z tajemství církve a dává se do jejích služeb.“⁵⁵ Teologický základ pastorační povolání tedy „může vyplývat jen z pochopení tajemství církve jako *mysterium vocationis*“.⁵⁶

Jan Pavel II. jasně připomíná, že „*aspekt povolání patří podstatně k církevní pastorační*“, tedy do jejího života a poslání.⁵⁷ Povolání jistým způsobem určuje hluboké bytí církve, až potom její činnost. V samotném názvu církev – „*Ecclesia*“, – je naznačen její vlastní hlubší charakter povolání, neboť církev je skutečně „*svolané shromáždění*“.⁵⁸ Správně tedy poznamenává *Instrumentum laboris* kongresu, že „sjednající pastorační se zakládá na povolání církve“.⁵⁹

Pastorační povolání je ze své přirozenosti aktivita zaměřená na hlásání Krista a na evangelizaci věřících v Krista. Zde je tedy odpověď na naši otázku: *teologie pastorační povolání je zakořeněna právě v povolání církve předávat víru*. To se týká všeobecné církve, ale specifickým způsobem se přisuzuje každému křesťanskému společenství,⁶⁰ zejména v aktuálním historickém okamžiku starého kontinentu. „Pro toto vznešené poslání, kterým je

⁵⁵ DC, č. 5.

⁵⁶ Tento výraz je v apoštolské adhortaci Jana Pavla II. *Pastores dabo vobis*, č. 34. V tomtéž dokumentu jsou vyznačeny základní motivy, které vnitřně spojují pastorační povolání s církví.

⁵⁷ *Tamtéž*, s. 67.

⁵⁸ *Tamtéž*.

⁵⁹ IL, č. 58.

⁶⁰ Výraz „*křesťanské společenství*“ je všeobecný výraz, který označuje jak partikulární nebo místní církev, tak i farnost. Znamená skupinu křesťanů žijících na jednom místě a vyjadřuje aktuální společenství církve, shromážděné k modlitbě, službě a vydávání svědectví o lásce a Ježíšově přítomnosti mezi nimi. Výraz „*církevní společenství*“ má cílenější význam, protože zdůrazňuje přítomnost prvků vytvářejících církev, počínaje centrálností eucharistického tajemství; ve vlastním smyslu se aplikuje na diecéze a farnosti, které jsou eucharistickými církevními společenstvími díky přítomnosti kněžské služby; ostatní jsou těmito společenstvími v širším smyslu. Srov. DC, č. 13–16.

dát rozkvést novému období evangelizace v Evropě, si dnes vyžaduje zvlášť připravené evangelizátory“.⁶¹

Je vhodné si připomenout některé pevné body, na které poukázalo současné papežské magisterium, aby se staly výchozími body pastorační praxe místních církví.

- a) Již jsme zdůraznili rozměr povolání církve. Proto je pochopitelné, že pastorec povolání není něco vedlejšího a druhořadého, jednoduše zaměřeného na nábor pastoračních pracovníků, ani nejde o nic izolovaného nebo částečného, navozeného nouzovou situací v církvi, ale spíše činností spojenou s existencí církve, a tedy i *vnitřně spojenou se všeobecnou pastorací každé církve*.⁶²
- b) Každé křesťanské povolání pochází od Boha, ale je spojeno s církví a vždy prochází jejím prostřednictvím. Církev („ecclesia“), která je sama v sobě *povoláním*, je i *tvůrkyní a pěstitelkou povolání*.⁶³ Církevní společenství ve svých různých formách je tedy následně „jednajícím subjektem a hlavním činitelem pastorační péče o povolání, od všeobecné církve až po církve místní, a analogicky od místní církve až po farnost a všechny členy Božího lidu.“⁶⁴
- c) *Všichni členové církve bez výjimky mají milost a zodpovědnost starat se o povolání*. Je to povinnost, která je součástí základního dynamismu církve a procesu jejího vývoje. Pouze na základě tohoto přesvědčení bude moci pastorec povolání ukázat svou skutečnou církevní podobu a rozvíjet jednotnou činnost, s využitím i specifických organizací a odpovídajících prostředků společenství a spoluodpovědnosti.⁶⁵
- d) Partikulární církve ukazují svůj existenční a pozemský rozměr v povolání všech svých členů ke společenství, svědectví, poslání, službě Bohu a bratřím... Proto bude respektovat a podporovat *různost charismat a služeb, tedy různá povolání*, která jsou všechna různými projevy jediného Ducha.
- e) Základem celé pastorec povolání je *modlitba přikázaná Spasitelem* (Mt 9, 38). Ona nezavazuje jen jednotlivce, ale i celá církevní společenství.⁶⁶ „Musíme [...] hojnými modlitbami prosit Pána žně, aby poslal své církvi dělníky, kteří by zajišťovali potřeby nové evangelizace.“⁶⁷

Ale je potřeba poznamenat, že skutečná modlitba za povolání si zaslouží toto označení a stane se účinnou jen tehdy, když vytváří soulad v životě samotného modlícího se člověka a připojí se ve společenství věřících k bezprostřednímu hlásání slova a přiměřené katechezi, aby se pomohlo těm, kdo jsou povolání k zasněženému životu i každému jinému křesťanskému povolání, dát dobrovolnou, ochotnou a velkodušnou odpověď, pomocí které bude moci působit milost povolání.⁶⁸

Všeobecné principy pastorec povolání

26. Z různých stran se upozorňuje na nutnost dát pastorači jasný charakter povolání. S úmyslem dosáhnout tento programový cíl chceme vytyčit některé teoreticko-praktické principy, které odvozujeme z pastorační teologie a především z „klíčových bodů“ s ní spojených. Shrňme tyto principy do několika tematických okruhů.

⁶¹ JAN PAVEL II. *Projev na VI. sympoziu evropských biskupských konferencí*, 11. října 1985.

⁶² Srov. JAN PAVEL II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 34. Praha: Zvon, 1993, s. 67.

⁶³ *Tamtéž*, č. 35, s. 69.

⁶⁴ *Tamtéž*, č. 41, s. 80.

⁶⁵ Srov. *tamtéž*, č. 41, s. 80–81.

⁶⁶ *Tamtéž*, č. 38, s. 76.

⁶⁷ *Vita consecrata*, č. 64, s. 79.

⁶⁸ *Tamtéž*.

a) *Pastorace povolání je původní perspektiva všeobecné pastorace*

Instrumentum laboris kongresu o povoláních jasně konstatuje: „Celá pastorace a zvláště pastorace mladých lidí je přirozeně změřena na povolání,⁶⁹ jinými slovy, kdo mluví o povolání, míní tím podstatný a bytostný rozměr obvyklé pastorace, protože pastorace je již od počátku svou povahou zaměřená na rozlišování povolání. Toto je služba poskytovaná každému člověku, aby mohl objevit cestu uskutečňování životního plánu, jak to chce Bůh, podle potřeb církve a dnešního světa.⁷⁰

To již bylo řečeno na Latinskoamerickém kongresu o povoláních v roce 1994.

Ale tento pohled se nám rozšiřuje: povolání není jen existenciální plán, ale jsou jím všechna jednotlivá Boží volání, která spolu vždy zřetelně souvisí v základní rovině života a jsou rozseta podél celé cesty lidské existence. Skutečná pastorace činí věřícího bdělým, pozorným vůči mnohým Pánovým voláním, připraveným zachytit jeho hlas a odpovědět mu.

Právě věrnost tomuto typu každodenních volání činí dnešního mladého člověka schopným poznat a přijmout „volání“ svého života a zítřejšího dospělého nejen uschnout, aby mu zůstal věrný, ale aby v něm ve stále větší míře objevoval jeho svěžest a krásu. Každé povolání je „ranní“, je odpovědí každého rána na novou výzvu každého dne.

Proto má být pastorace proniknutá pozorností věnovanou povoláním, aby je vzbudila v každém věřícím; bude vycházet z jasného záměru konfrontovat každého věřícího s Boží nabídkou; bude se snažit vyvolat v člověku převzetí odpovědnosti vůči přijatému daru nebo vyslechnutému Božímu Slovu; bude se snažit vést věřícího, aby se tomuto Bohu svěřil do rukou.⁷¹

b) *Pastorace povolání je povoláním pastorace dnes*

V tomto smyslu můžeme říci, že *celá pastorace* se má „naplnit povoláním“ neboli má postupovat tak, aby každý „projev pastorace“ jasně a zřetelně vyjevoval Boží plán, tj. dar věnovaný člověku, a podporoval v něm vůli k odpovědi a osobní zainteresovanosti. Buď křesťanská pastorace vede k této konfrontaci s Bohem se vším, co obsahuje jako napětí, boje, někdy útěk či odmítnutí, ale i pokoj a radost související s přijetím daru, nebo si nezasluhuje toto označení.

Dnes se to projevuje naprosto výjimečným způsobem, takže bychom mohli dospět k tvrzení, že pastorace povolání je povoláním pastorace: utváří možná hlavní cíl, jako výzva k víře adresovaná církvím v Evropě. *Povolání je vážná záležitost dnešní pastorace.*

Pokud je tedy pastorace obecně „povoláváním“ a očekáváním této výzvy, musí být v této době pravděpodobně odvážnější a otevřenější, jasnější při vstupování do středu a srdce poselství – nabídky, více směřované k člověku, a nejen ke skupině, má se konkrétněji angažovat, a ne nejasně zvát k abstraktní víře vzdálené od života.

Možná bude muset být i pastorační spíše provokující než potěšující, schopnou v každé situaci šířit dramatický smysl života člověka povolání učinit něco, co nebude moci učinit nikdo jiný než on.

V citovaném úryvku je zřetelná tato pozornost a napětí povolání: při výběru Matěje, v odvážné Petrově řeči k davu („vystoupil... a slavnostně k nim promluvil“) ve způsobu, jakým se křesťanské poselství hlásá a přijímá („proniklo jim to srdce“).

Především se ukazuje ve své schopnosti měnit život těch, kteří se k němu připojují, jak vyplývá z obrácení a způsobu života společenství ve Skutcích.

⁶⁹ IL, č. 59.

⁷⁰ Srov. *Deklarace*, č. 26.

⁷¹ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 25.

c) *Pastorace povolání je postupná a sbližující*

Již jsme si mohli povšimnout, že v člověku se během jeho života vyskytují různé typy povolání: především k životu, k lásce; k zodpovědnosti za dar, tedy k víře; k následování Ježíše; k zvláštnímu svědectví o vlastní víře; stát se otcem či matkou, k specifické službě ve prospěch církve nebo společnosti.

Povolání podporuje ten, kdo si v první řadě uvědomuje bohatý celek lidských a křesťanských hodnot a významů, ze kterých se rodí smysl života a každého člověka s ohledem na povolání. Ony umožňují otevřít život mnoha možnostem povolání a potom se nasměrovat ke konečné osobní volbě.

Jinými slovy, správná pastorace povolání má brát v úvahu určitou *postupnost*, začít základními a všeobecnými hodnotami (mimořádné dobro života) a pravdami platnými pro všechny (život je přijaté dobro, které má ze své přirozenosti sklon stát se darovaným dobrem) a potom přejít ke stále osobnějším a konkrétnějším, na víře stojícímu a zjevnému upřesnění povolání.

V čistě pedagogické rovině je důležité nejprve přivádět k smyslu života a *vděčnosti* za něj, potom dovádět k základnímu postoji *zodpovědnosti* vůči existenci, která svým uzpůsobením požaduje odpověď každého člověka na rovině *nezištnosti*. Odtud se vystupuje k transcendentnu Boha, Stvořitele a Otce.

Pouze na tomto základu je možný a přesvědčivý tak velký a radikální návrh (jakým by vždy mělo být křesťanské povolání): odevzdat se Bohu v kněžském nebo zasvěceném životě.

d) *Pastorace povolání je všeobecná a specifická*

Pastorace povolání nutně vychází z širšího chápání povolání (a tedy výzvy adresované všem lidem), která se poté vymezuje a upřesňuje podle povolání každého jednotlivce. V tomto smyslu je pastorace povolání nejprve všeobecná a potom specifická, tedy v pořadí, které by asi nebylo rozumné měnit a které obecně nedoporučuje navrhnout hned určité povolání bez předcházející postupné katecheze.

Na druhé straně, stále v rámci tohoto pořadí, se pastorace povolání neomezuje na všeobecné zdůrazňování významu existence, ale podněcuje k osobní zainteresovanosti do konkrétní volby. Nenacházíme odstup, a tím méně kontrast, mezi výzvou, která zdůrazňuje společné a základní hodnoty existence, a výzvou sloužit Bohu „podle míry přijaté milosti“.

Animátor povolání, každý vychovatel ve víře, se nemá bát navrhnout odvážná rozhodnutí a úplné odevzdání se, i když je to těžké a neodpovídá to mentalitě světa.

Jestliže je tedy každý vychovatel animátorem povolání, pak každý animátor povolání je vychovatelem. A to vychovatelem každého povolání s ohledem na jeho specifické charisma. Každé povolání se váže na další, vlastně ho předpokládá a vyžaduje, zatímco se spolu se vrací ke stejnému prameni a stejnému cíli, kterým jsou dějiny spásy. Ale každé má svůj specifický způsob.

Skutečný vychovatel k povolání nejen poukazuje na rozdíly mezi jednotlivými povoláními, s ohledem na různé sklony jednotlivých povolání, ale dává i tušit a připomíná „široké možnosti“ radikality a odevzdání se, které jsou otevřené povolání každého člověka a jsou v něm zakořeněné.

Důkladně vychovávat k hodnotám života znamená například navrhnout (a naučit navrhnout) směřování, které *přirozeně* vyústí k následování Krista a může vést k volbě následování typického pro apoštola, kněze, řeholníka či řeholnice, mnicha, který opustí svět i laika zasvěceného ve světě.

Na druhé straně navrhnout takovéto následování chápané jako cíl života už svou povahou vyžaduje předcházející pozornost a vedení k podstatným hodnotám života, víry, vděčnosti a následování Krista požadovaných od každého křesťana.

Z toho vychází strategie povolání více založená na teologii a také účinnější v pedagogické rovině. Někteří se obávají, že rozšíření myšlenky povolání by mohlo uškodit specifickému podporování povolání ke kněžství a zasvěcenému životu; ve skutečnosti je tomu právě naopak.

Postupnost při hlásání povolání umožňuje posun od objektivního k subjektivnímu a od všeobecného k specifickému, aniž by se anticipovaly či uspěchaly etapy návrhů, ale aby se *sblížovaly* navzájem a vedly k rozhodující nabídce pro daného člověka, kterou je potřeba ukázat v pravý čas a opatrně nasměrovat, podle tempa, které bere v úvahu adresáta a situaci.

Harmonické a postupné pořadí činí rozhodující nabídku pro člověka mnohem podnětnější a přístupnější. Konkrétně, čím více se formuje mladý člověk, aby přirozeně přešel od vděčnosti za přijatý dar života k nezištnosti darovaného dobra, tím více bude možné mu navrhnout úplné darování se Bohu jako přirozené a pro některé nevyhnutné východisko.

e) *Pastorace povolání je univerzální a trvalá*

Jde o dvojitou univerzalitu: ve vztahu k lidem, ke kterým směřuje, a ve vztahu k etapě života, v níž se utváří.

Především: pastorace povolání nezná hranice. Jak jsme již řekli, neobrací se jen k některým privilegovaným lidem nebo k těm, kteří se již rozhodli pro víru, ani výlučně k lidem, od kterých se dá očekávat kladná odpověď, ale obrací se ke všem, právě proto, že stojí na základních hodnotách bytí. Nejde o pastorační vybrané společnosti, ale celého lidu; není to odměna pro nejzasloužilejší, ale milost a dar Boží pro každého člověka, protože Bůh volá všechny. Ani se nechápe jako něco, čemu jen někteří mohou porozumět nebo to považovat za zajímavé pro svůj život, protože každá lidská bytost nutně touží poznat sebe, smysl života a své místo v dějinách.

Kromě toho se tato nabídka nenaskytne jen jednou za život (způsobem „vzít, nebo nechat“) a nestáhne se po jednom odmítnutí ze strany adresáta. Má být jako soustavné povzbuzování, uskutečňované různými způsoby a s houževnatou moudrostí, která se nevzdá při počátečním neúspěchu, často jen zdánlivém nebo obranném.

Je třeba poopravit i názor, že pastorace povolání je zaměřena výlučně na mladé lidi, protože v každém období života zaznívá Pánova výzva následovat ho a jen v okamžiku smrti se může povolání pokládat za úplně završené. I smrt je výjimečné volání, jako je i volání ve stáří, v přechodu od jednoho období života k druhému, v krizových situacích.

Existuje jistý druh mladosti ducha, který přetrvává po celý čas, v té míře, v jaké se jednotlivci cítí neustále povolávaní a hledá a nachází v každém cyklu svého života odlišnou úlohu, kterou má splnit, specifický způsob života, služby a lásky i novost života a poslání, které má naplnit.⁷² V tomto smyslu se pastorace povolání váže na *trvalé formování člověka* a ona sama je neustále činná. „Celý život a každý život je odpověď.“⁷³

Ve Skutcích Petr a apoštolové nečiní vůbec žádné rozdíly mezi lidmi, promlouvají ke všem, mladým i starým, Židům i cizincům: právě Parthové, Médové, Elamité svědčí o velkém množství lidí bez rozdílů či výjimek, ke kterým se obrací zvěstování a výzva schopná promlouvat ke každému „jeho jazykem“ podle jeho potřeb, problémů, očekávání, zábran, věku či období života.

To je zázrak Letnic a mimořádný dar Ducha. Vždyť Duch je stále s námi...

f) *Pastorace povolání je osobní i komunitní*

Může to vypadat jako protiklad, ale ve skutečnosti tento princip v určitém smyslu vyjadřuje dvojí povahu pastorace povolání schopnou – pokud je skutečná – vytvořit dvě polarities:

⁷² Srov. *Vita consecrata*, č. 70.

⁷³ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 4.

člověka a společenství. Z hlediska animátora povolání je dnes naléhavě nutné přejít od pastorage povolání zajišťované jedinou osobou k pastoraci stále více chápané jako *komunitní činnost*, činnost celého společenství v jeho různých podobách: skupiny, hnutí, farnosti, diecéze, řeholní a sekulární instituty...

Církev je stále více vyzývána, aby byla *plná povolání*: v jejím nitru „si má každý uvědomit úlohu stát se ‚lampou‘ povolání, schopnou vzbudit náboženskou zkušenost, která by přivedla děti, dospívající, mládež a dospělé k osobnímu kontaktu s Kristem; v tomto setkání se objevují specifická povolání“.⁷⁴

Stejným způsobem je *adresátem* pastorage povolání *celá církev*. Jestliže celé církevní společenství povolává, je také celé církevní společenství povoláné, bez jakékoli výjimky. Vysílající pól a přijímající pól se určitým způsobem ztotožňují v různých podobách služeb v rámci církevní struktury. Ale důležitý je princip; je odleskem tajemného ztotožnění volajícího a volaného v trojiční skutečnosti.

V tomto smyslu je pastorage *komunitní*. V tomto smyslu je krásné, když jsou v den Letnic shromážděni všichni apoštolové a obracejí se k lidem, a když se potom Petr ujímá slova jménem Dvanácti. Stejně když vybírají Matěje nebo Štěpána a potom ještě Barnabáše a Šavla, podílí se na rozlišování celé společenství modlitbou, postem, vkládáním rukou.

Zároveň se však *jednotlivec* musí stát zprostředkovatelem návrhu povolání, věřící si má silou své víry určitým způsobem vzít na starost povolání druhého.

Služba výzvy k povolání se tedy netýká jen kněží či řeholníků a řeholnic, ale každého věřícího, rodičů, katechetů, vychovatelů.

Pokud je pravdou, že výzva se obrací ke všem, je také pravdou, že táž výzva se *stává osobní*, je adresovaná konkrétní osobě, jejímu svědomí, ve výlučně osobním vztahu.

V dynamice povolání existuje chvíle, kdy návrh postupuje od jednoho člověka k druhému a potřebuje zvláštní atmosféru, kterou může zaručit jen individuální vztah. Je tedy pravdou, že Petr a Štěpán hovoří k lidu; ale potom Šavel potřebuje Ananiáše, aby rozpoznal, co Bůh od něho chce (Sk 9, 13–17), jako i komoří potřebuje Filipa (Sk 8, 26–39).

g) *Pastorage povolání je sjednocující perspektivou a souhrnem pastorage*

Jaké je východisko, takový je i cíl. Pastorage povolání se ukazuje jako sjednocující kategorie pastorage všeobecně, jako přirozené směřování každé námahy, styčný bod různých dimenzí, téměř lakmusový papírek pravé pastorage.

Opakujeme: pokud se pastoraci nepodaří „proniknout do srdce“ a nepostaví posluchače před strategickou otázku („Co mám dělat?“), není křesťanskou pastorací, ale neškodnou pracovní hypotézou.

Z toho vyplývá, že pastorage povolání je a má být ve vztahu se všemi ostatními dimenzemi, například rodinnou a kulturní, liturgickou a svátostnou, s katechezí a cestou víry v katechumenátu; s různými skupinami křesťanské animace a formace (nejen s dětmi a mládeží, ale i rodiči, snoubenci, nemocnými a starými...) a hnutími (od hnutí pro život po různé iniciativy sociální solidarity).⁷⁵

Pastorage povolání je především sjednocující perspektivou pastorage mládeže.

Je třeba mít na paměti, že věk rozvoje je plný plánů a že skutečná pastorage mládeže se nemůže vyhybat rozměru povolání, naopak ho má zahrnovat, protože nabízet Ježíše Krista znamená nabízet přesný životní plán.

Z toho plyne plodná pastorační spolupráce, v níž však rozlišujeme dva okruhy: jednak protože pastorage mladých lidí zahrnuje i jiné problematiky kromě povolání, jednak z důvodu,

⁷⁴ Závěrečné návrhy, č. 13.

⁷⁵ Srov. Závěrečné návrhy, č. 10.

že pastore povolání se neobrací jen k světu mladých lidí, ale má širší záběr a setkává se se specifickou problematikou.

Mysleme i na to, jak je důležitá *rodinná pastore povolání*, mající progresivně vychovávat rodiče k tomu, aby byli prvními animátory a vychovateli k povolání; a jak cenná je pastore povolání mezi *nemocnými*, která je nevyzývá jednoduše obětovat své utrpení za kněžská povolání, ale pomáhá jim prožívat událost nemoci s celou tíhou tajemství v ní obsaženého jako osobní povolání, ve kterém má nemocný věřící „povinnost“ žít pro církev a v církvi a „právo“ nechat si od církve pomoci žít.

Tento vztah ulehčuje pastorační dynamismus, protože mu je přirozený: povolání i charismata se mezi sebou vyhledávají, navzájem osvěcují a jedno druhé doplňují. Pokud jsou však izolovaná, stávají se nepochopitelnými; stejně tak nemá účast na pastorační církve ten, kdo zůstává uzavřený jen v oblasti své specializace.

To pochopitelně platí v dvojím smyslu: pastore se má zpravidla připojit k animaci povolání, aby podporovala výběr povolání; ale pastore povolání má zůstat otevřená jiným rozměrům, vstoupit a hledat možnosti v těchto směrech.

Představuje tak cílový bod, který v sobě spojuje různé pastorační podněty a umožňuje jejich zúročení v existenci jednotlivého věřícího. Konečně, pastore povolání vyžaduje pozornost, ale za odměnu nabízí rozměr určený k tomu, aby pastorační iniciativu učinil skutečnou a autentickou v každé oblasti. *Povolání je pulzující srdce sjednocené pastore!*⁷⁶

Pastorační plány cesty k povolání

27. Biblický obraz, na němž jsme postavili naši úvahu, nám umožňuje učinit krok vpřed a postoupit od teoretických principů k určení některých pastoračních plánů cesty k povolání.

Je to putování společenství ve víře, odpovídající jasně vymezeným úkolům v církvi a tradičním rozměrům věřící osoby, při kterém dozrává víra a ve stále větší míře se projevuje a postupně potvrzuje povolání jednotlivce ve službě církevního společenství.

Zkušenost a tradice církve ukazují, že rozlišení povolání se obvykle děje při určitých společných událostech: liturgie a modlitba, církevní společenství, charitativní služba, zkušenost Boží lásky přijaté a nabídnuté ve svědectví. Díky nim ve společenství popsáném ve Skutcích „počet učedníků v Jeruzalémě velmi rostl“ (Sk 6, 7).

Pastore povolání by měla i dnes prošlapávat tyto stezky, aby podněcovala a provázela cestu věřících k povolání. Osobní a společná, systematická a zavazující zkušenost by mohla a měla pomáhat každému věřícímu objevit výzvu k povolání.

A toto by z pastore skutečně učinilo pastorační povolání.

a) Liturgie a modlitba

Liturgie znamená a zároveň ukazuje význam, původ a zdroje pro každé povolání a službu v církvi. Při slavení liturgie si připomínáme Boží konání skrze Krista v Duchu, na které odkazuje všechna dynamika křesťanského života. V liturgii, vrcholící eucharistií, se plně vyjadřuje poslání povolání církve a každého věřícího.

Z liturgie vždy vychází výzva k povolání pro každého zúčastněného.⁷⁷ Každé slavení je událostí povolání. V slaveném tajemství věřící nemůže nepoznat své osobní povolání, nemůže neslyšet Otcův hlas, který ho v Synovi mocí Ducha volá, aby dal sám sebe pro spásu světa.

Také modlitba se stává cestou k rozlišení povolání, nejen proto, že sám Ježíš vyzval k modlitbě k pánu žně, ale protože pouze nasloucháním Bohu může věřící dospět k objevení

⁷⁶ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 10.

⁷⁷ „Liturgie je sama o sobě výzvou. Je privilegovaným místem, kde se všichni Boží lid viditelně shromažďuje a kde se uskutečňuje tajemství víry“ (*Závěrečné návrhy*, č. 13).

plánu, který sám Bůh připravil: v rozjímaném tajemství věřící objevuje svou totožnost, „s Kristem skrytý v Bohu“ (Kol 3, 3).

Pouze modlitba může vzbudit postoje důvěry a odevzdání se, které jsou neodmyslitelné pro vyslovení vlastního „ano“ a pro překonání strachu a nejistoty. *Každé povolání se rodí ze vzývání.*

Ale i osobní zkušenost modlitby jakožto rozhovoru s Bohem patří do této dimenze: i když se „slaví“ v soukromí své „komůrky“, je to vztah s oním otcovstvím, z něhož pramení každé povolání. Tento rozměr se nejvíce projevuje ve zkušenostech prvotní církve, jejíž členové vytrvale setrvali „v lámání chleba a na modlitbách“ (Sk 2, 42). V jejich společenství předcházela každé rozhodnutí modlitba; každá volba, především pro určité poslání, se uskutečňovala v liturgickém kontextu (Sk 6, 1–7; 13, 1–5).

Je to správný postoj, kterému se společenství naučilo od Ježíše, když před „zástupy zmořenými a skleslými jako ovce bez pastýře“ řekl: „Žeň je sice hojná, ale dělníků málo. Proste proto Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň“ (srov. Mt 9, 36–38; Lk 10, 2).

Křesťanská společenství v Evropě v těchto letech rozvinula mnoho modlitebních iniciativ za povolání, které našly během kongresu širokou odezvu. Modlitba v diecézních a farních společenstvích, v mnoha případech „nepřetržitá“, ve dne v noci, je jedním z nejčastěji používaných prostředků k vytvoření nové vnímavosti a nové kultury povolání příznivě nakloněné kněžství a zasvěcenému životu.

Evangelní obraz „Pána žně“ směřuje k srdci pastoračního povolání: k modlitbě. K modlitbě, která dokáže s evangelijní moudrostí „hledět“ na svět a na každého člověka v jeho touze po životě a po spáse. K modlitbě vyjadřující Kristovu lásku a „slitování“ (Mt 9, 36) vůči lidstvu, které i dnes vypadá „jako ovce bez pastýře“ (Mt 9, 36). K modlitbě vyjadřující víru v mocný Otcův hlas, který jediný může volat a posílat do práce ve své vinici. K modlitbě, vyjadřující živou naději v Boha, který nikdy nedopustí, aby církvi chyběli „dělníci“ (Mt 9, 38) potřební k naplnění jejího poslání.

Na kongresu vzbudila velký zájem svědectví o zkušenostech s *lectio divina* z hlediska povolání. V některých diecézích jsou velmi rozšířené „školy modlitby“ či „školy Slova“. Inspirují se dnes již tradičním principem, obsaženým v *Dei verbum*: „Posvátný sněm naléhavě a důrazně vybízí také všechny věřící, [...] aby častým čtením Písma svatého získali ‚nesmírně cenné poznání Ježíše Krista‘ [...] Ať však pamatují, že četba Písma svatého má být provázena modlitbou...“⁷⁸

Když se toto poznání stane moudrostí, která se živí pravidelným posloucháním, oči a uši věřícího se otevřou při poznání Slova, které bez přestání povolává. Tak jsou srdce a mysl schopné přijmout toto Slovo a beze strachu ho žít.

b) Církevní společenství

První základní úloha pramenící z liturgie je projevení společenství, prožívaného v rámci církve, jako lidu shromážděného v Kristu kolem kříže, jako společenství, ve kterém je rozdělení navždy překonáno v Božím Duchu, kterým je Duch jednoty (Ef 2, 11–22; Gal 3, 26–28; Jan 17, 9–26).

Církev se projevuje jako místo bratrství lidí, v němž každý věřící může a má zažívat jednotu mezi lidmi a s Bohem, která je darem shora. Vynikajícím příkladem této dimenze církve jsou Skutky apoštolů, kde se popisuje společenství věřících hluboce zakotvené v bratrské jednotě, ve společném užívání hmotných a duchovních dober, ve společném prožívání citů a náklonností (Sk 2, 42–48), až měli „jedno srdce a jednu duši“ (Sk 4, 32).

⁷⁸ II. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* (18. listopadu 1965), č. 25. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

I když je každé povolání v církvi darem, který se má žít pro druhé jako dobrovolná služba lásky, je i darem, který se má žít s druhými. Projevuje se tedy pouze životem v bratrství.

Bratrství v církvi nespočívá v ctnostném chování, ale je plánem cesty k povolání. Jen když bratrství prožíváme, můžeme si ho zvolit jako podstatnou složku plánu cesty k povolání; jen když ho vychutnáváme, můžeme se otevřít povolání, které v každém případě bude vždy povoláním k bratrství.⁷⁹ Žádnou přitažlivost povolání nemůže naopak pocítit ten, kdo neprožívá bratrství a uzavírá se před vztahem s jinými lidmi nebo chápe povolání jen jako soukromou a osobní dokonalost.

Povolání je bytostně spojeno se vztahem; je projevem člověka, kterého Bůh stvořil otevřeného pro vztah, a i v případě povolání k blízkosti s Bohem v klauzurním životě zahrnuje schopnost otevření se a spoluúčasti, které se mohou získat pouze prožíváním skutečného bratrství. „Překonání individualistické vize služby a zasvěcení, života v jednotlivých křesťanských společenstvích je rozhodující historický přínos.“⁸⁰

Povolání je rozhovor, pocit být voláný někým Jiným a mít odvahu odpovědět Mu. Jak může dozrát tato schopnost rozhovoru v člověku, který se v každodenním životě a vztazích nenaučil nechat se povolat, odpovídat, poznat „já“ v „ty“? Jak se může nechat povolat od Otce ten, komu nezáleží na odpovědi bratrovi?

Sdílení s bratrem či sestrou a se společenstvím věřících se stává cestou, na které se člověk učí činit jiné účastnými na svých plánech, aby nakonec sám přijal plán, který pro něj připravil Bůh. Tento plán bude nicméně vždy plánem bratrství.

Zkušenost se sdílením se Slovem, pozoruhodně se projevující v některých církvích v Evropě, se opírá o *centra naslouchání*, slupiny věřících, kteří se pravidelně setkávají ve svých domech, aby objevovali křesťanské poselství a vzájemně si sdělovali zkušenosti a dary výkladu samotného Slova.

Pro mladé lidi tato centra znamenají vztah k povolání: v naslouchání Slovu, které volá, v katechezi a v modlitbě prožívané osobněji a zainteresovaněji, svobodněji a tvořivěji. Centrum naslouchání se tak stává podnětem k spoluodpovědnosti za církev, protože zde se mohou odhalit různé způsoby služby pro společenství a často mohou dozrávat specifická povolání.

Další pozitivní zkušeností cesty k povolání v jednotlivých církvích a různých institutech zasvěceného života je *společenství přijetí*, které uskutečňuje Ježíšovo pozvání: „Pojďte a uvidíte“. Papež definuje „zlaté pravidlo pastorační péče“.⁸¹ V těchto společenstvích či centrech vedení k povolání mohou mladí lidé díky velmi specifické a bezprostřední zkušenosti kráčet po pravé a postupné cestě rozlišování. Jsou tedy doprovázeni, aby byli ve správné chvíli nejen schopni poznat plán, který s nimi má Bůh, ale i se rozhodnout se pro něj, zvolit si ho a ztotožnit se s ním.

c) Služba lásky

Je to jedna z nejtypičtějších činností církevního společenství. Zakládá se na prožívání zkušenosti svobody v Kristu na vrcholné úrovni, tedy službou. „Ale kdo by chtěl být mezi vámi veliký, ať je vaším služebníkem“ (Mt 20, 26), „Kdo chce být první, ať je ze všech poslední a služebníkem všech“ (Mk 9, 35). V prvotní církvi velmi rychle pochopili toto poučení, když se služba ukazuje jako součást její struktury, když jsou ustanoveni jáhni právě k „službě u stolu“.

Když věřící z daru milosti prožívá zkušenost svobody v Kristu, je povolán svědčit o svobodě a zprostředkovávat lidem osvobození. Osvobození, které se neuskutečňuje násilím

⁷⁹ „Prvním místem svědectví je život církve, která se projevuje jako ‚společenství‘ a kde se farnosti a sjednocující skutečnosti prožívají jako společenství komunity“ (*Závěrečné návrhy*, č. 14).

⁸⁰ *Závěrečné návrhy*, č. 21.

⁸¹ *Vita consecrata*, č. 64, s. 79.

a zotročením, ale odpuštěním a láskou, darováním se a službou, podle příkladu Ježíše Služebníka. Je to služba lásky, jejíž možnosti projevu nemají hranice.

Možná je to při plánování cesty k povolání královská cesta k rozlišení vlastního povolání, protože zkušenost služby, hlavně když je dobře připravena, řízena a obsažena v plnosti svého významu, je zkušeností velké lidskosti, která vede k lepšímu poznání sebe sama a důstojnosti druhých, a také krásy věnování se druhým.

Skutečným služebníkem v církvi je ten, kdo se naučil vychutnávat umývání nohou nejchudším bratřím jako privilegium, kdo získal svobodu k věnování svého času potřebám druhých. Zkušenost služby je zkušeností velké svobody v Kristu.

Kdo slouží bratru, nevyhnutelně potkává Boha a vstupuje do zvláštního souladu s ním. Nebude mu zatěžko objevit jeho vůli, a zejména cítit se přitahován k jejímu naplnění. V každém případě to bude povolání služby pro církve a pro svět.

Tak to bylo s mnohými povoláními v posledních desetiletích. Animace povolání v pokoncilním období přešla progresivně od „pastorace propagandy“ k „pastoraci služby“, zvláště služby nejchudším a nuzným.

Mnozí mladí opravdu našli Boha a sami sebe, smysl života a skutečnou radost, když věnovali čas a pozornost bratřím, až se rozhodli nevěnovat jim jen část svého života, ale celou existenci. Křesťanské povolání je život pro druhé.

d) *Svědectví a zvěstování evangelia*

Jde tu o zvěstování Boží blízkosti člověku během celých dějin spásy, především v Kristu, a tím i hloubky Otcova milosrdenství daného člověku pro život v hojnosti. Toto zvěstování je na začátku cesty víry každého věřícího. Víra je Božím darem, dosvědčovaným příkladem společenství věřících a mnohých bratří a sester v něm, jako katechetickým poučením o pravdách evangelia.

Ale víra se odevzdává dále, a přichází tak čas, kdy se každé svědectví stává aktivním darem: *přijatý dar se stává darem darovaným* prostřednictvím osobního svědectví a osobního zvěstování.

Svědectví víry zasahuje celého člověka a může se vydávat jen v plnosti bytí a lidskosti, z celého srdce a celé mysli, ze všech sil, až k prolití své krve.

Zajímavý je růst významu slova; růst, který najdeme v biblickém úryvku, který nás vede: podívej se na svědectví a katechezi Petra a apoštolů v den Letnic, na následující odvážnou Štěpánovu katechezi vrcholící jeho mučednickou smrtí (Sk 6, 8; 7, 60) a na katechezi apoštolů, když „odcházeli z velerady s radostí, že směli pro to jméno trpět příkoří“ (Sk 5, 41).

Ale ještě zajímavější je vidět, jak se svědectví a zvěstování mohou stát specifickým plánem cesty k povolání.

Vděčnost za přijetí daru víry by se obvykle měla přetvořit do touhy a vůle odevzdávat druhým to, co jsme přijali, a to jak příkladem vlastního života, tak také službou zvěstování. Jeho úlohou je osvětlit různé životní situace tím, že každého člověka naučí žít jeho povolání křesťana ve světě.⁸² A pokud je katecheta především svědkem, křesťanský rozměr se ukáže v ještě větší míře.⁸³

Kongres potvrdil důležitost katecheze pro růst povolání a poukázal na slavení svátosti biřmování jako na mimořádný plán cesty k povolání pro starší děti a dospívající. Věk biřmování by mohl být „věkem povolání“, v teologické a pedagogické rovině vhodným obdobím pro objevení a uskutečnění přijatého daru a pro svědectví o něm.

⁸² Srov. II. Vatikánský koncil. Věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 12; 35; 40–42. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995.

⁸³ Srov. JAN PAVEL II. Apoštolská exhorta katecheze v církvi *Catechesi tradendae* (16. října 1979), č. 186. Řím: Křesťanská akademie, 1982.

Katechetická činnost by měla vzbudit schopnost rozpoznat a projevit dar Ducha.⁸⁴

Osobní setkání s věřícími, kteří věrně a odvážně žijí své povolání, s věrohodnými svědky, kteří nabízejí konkrétní zkušenosti s krásnými povoláními, může rozhodujícím způsobem pomoci biřmovancům objevit a přijmout Boží volání.

Povolání každopádně vždy pochází z vědomí obdarování a z vděčnosti, která považuje za úplně samozřejmé nabídnout vlastní zkušenost ve prospěch druhých, protože jim záleží na jejich růstu ve víře.

Kdo pozorně a velkoryse žije svědectví víry, nepromešká přijetí plánu, který s ním má Bůh, aby věnoval jeho uskutečnění veškerou svou energii.

Od plánů cesty k povolání k osobnímu povolání

28. Mohli bychom říci, že v rozměru liturgie, církevního společenství, služby lásky a svědectví evangelia jsou zahrnuty životní podmínky každého věřícího. Ona je jeho důstojností a základním povoláním, ale i podmínkou, aby každý mohl objevit svou jedinečnou identitu.

Každý věřící tedy má prožívat společnou událost liturgie, bratrského společenství, služby lásky a hlásání evangelia, protože pouze prostřednictvím takové celkové zkušenosti bude moci poznat svůj jedinečný způsob prožívání tohoto rozměru být křesťanem. Tyto přednostní plány cesty skrze církev představují jakousi vzorovou cestu pastore povolání, díky níž se může projevit tajemství povolání každého člověka.

Existují ostatně tradiční plány cesty, které patří k samotnému životu každého společenství, chtějícího se nazývat křesťanským, a které zároveň odhalují jeho trvalost nebo nestálost. Právě proto nejen představují vhodnou cestu, ale především nabízejí záruku pravosti hledání a rozlišování.

Tyto čtyři dimenze a činnosti na jedné straně podněcují celkovou zainteresovanost člověka pro věc, na druhé straně vedou k prahu velmi osobní zkušenosti, naléhavému porovnání, k výzvě, která se nedá ignorovat, k rozhodnutí, které je potřeba učinit, protože se nedá odsunovat do nekonečna. Proto má pastore povolání výrazně napomáhat odhalování hluboké a globální zkušenosti v rámci církve, která by přivedla každého věřícího „k objevení a přijetí vlastní zodpovědnosti v církvi“.⁸⁵ Povoláním, které se nerodí z této zkušenosti a zapojení se do činnosti církevního společenství, *hrozí zkaženost od samého kořene a pochybná autenticita*.

Přirozeně se budou spolu existovat všechny tyto rozměry, ale pouze když budou harmonicky sladěné do jedné zkušenosti, mohou být účinné. Často nacházíme mladé lidi, kteří spontánně upřednostňují jednu nebo druhou z těchto činností (buď se věnují jen dobrovolné práci, nebo je až příliš přitahuje rozměr liturgie, nebo jsou velkými, trochu idealistickými teoretiky). Bude tedy důležité, aby vychovatel k povolání podněcoval ke smyslu povinnosti, která nebude záviset na míře vkusu mladého člověka, ale na *objektivní míře zkušenosti víry*, která se nedá „přizpůsobit“, jak vyplývá z definic. Pouze respektování této *objektivní míry* dává tušit náležitou *subjektivní míru*.

V takovém smyslu objektivita předchází subjektivitu a mladý člověk se musí naučit objektivitu upřednostnit, chce-li skutečně objevit sám sebe a stát se tím, k čemu je povolán. Skutečně musí nejprve realizovat, co se vyžaduje od všech, pokud chce být sám sebou.

Ba ještě víc: to, co je objektivní, řízené na základě normy a tradice a směřuje k přesnému cíli, který přesahuje subjektivitu, má značné kouzlo a přitahuje k povolání. Objektivní zkušenost se přirozeně bude muset stát subjektivní, protože ji jednotlivec musí přijmout za

⁸⁴ *Závěrečné návrhy*, č. 35, kde se ještě jednou připomíná biskupům velká příležitost, kterou jim nabídlo slavení svátosti biřmování, „povolat“ mladé lidi, kteří přijímají tuto svátost.

⁸⁵ *Závěrečné návrhy*, č. 10.

svou. Vždy se začíná od pramene nebo od pravdy, kterou neurčuje člověk a která pramení z bohaté tradice křesťanské víry. „Pastorace povolání obsahuje základní etapy shodné s plánem cesty víry.“⁸⁶ I toto vyjadřuje postupnost pastorace povolání přibližující Boží povolání volanému.

Od plánů cesty ke křesťanskému společenství

a) Farní společenství

29. Evropský kongres si kromě jiného stanovil za cíl vnést pastorační povolání do života farních křesťanských společenství, tam kde lidé žijí a kde jsou především mladí více nebo méně významně zaangażováni do zkušenosti víry.

Jde o to, aby pastorace povolání vystoupila z hledání adeptů na práci v církvi a pronikla k okrajovým oblastem místní církve.

Ale zároveň je nyní důležité překonat pokusné období, které probíhá v mnoha církvích v Evropě, a přejít ke skutečným pastoračním cestám, začleněným do struktury křesťanských společenství, zúročit to, co je již z hlediska povolání výmluvné.

Zvláštní pozornost je věnována liturgickému roku, stále škole víry, ve které je každý věřící povolán s pomocí Ducha svatého růst v následování Ježíše. Od adventu, času naděje, po Letnice a dobu během roku, cyklické prožívání liturgického roku oslavuje a ukazuje model člověka, povoláního připodobňovat se k tajemství Ježíše, „aby tak on byl první z mnoha bratří“ (Řím 8, 29).

Liturgický rok vede ke zkoumání antropologie, která je obrazem skutečného povolání, povzbuzujícího každého křesťana stále více odpovídat na volání, aby tak konkrétně a osobně naplnil své dějinné poslání. Z toho pramení pozornost věnovaná každodenním plánům cesty, na nichž se podílí každé křesťanské společenství. Pastorační moudrost zvláštním způsobem vyžaduje od pastýřů, vůdců křesťanských společenství, důkladnou péči a pozorné rozlišování, aby nechali působit liturgická znamení, prožívané ve zkušenosti víry, protože z Kristovy přítomnosti ve všedních obdobích člověka přicházejí podněty Ducha k povolání.

Nezapomínejme, že pastýř, především kněz zodpovědný za křesťanské společenství, je „přímým pěstitelem“ všech povolání.

Ne všude lze však zaznamenat plnou zodpovědnost farního společenství za přípravu povolání; zatím to jsou skutečně „pastorační diecézní a farní rady, ve vztahu k národním centřům pro povolání, [...] kompetentní orgány ve všech společenstvích a ve všech sektorech běžné pastorace“.⁸⁷

Je tedy potřeba podpořit iniciativu těch farností, v nichž se vytvořily skupiny osob zodpovědných za vzbuzování zájmu o povolání a pěstování různých aktivit, aby byl vyřešen „životní problém, který, více než kterýkoli jiný, leží církvi na srdci“⁸⁸ (modlitební skupiny, dny a týdny za povolání, katecheze a svědectví a všechno ostatní, co může přispět k udržení vysoké pozornosti věnované povoláním).⁸⁹

b) „Místa–znamení“ v životě–povolání

V tomto choulostivém a naléhavém přechodu od pastorace povolání založené na zkušenostech k pastoračnímu povolání založené na cestách je nutné nechat působit nejen výzvy k povolání vycházející z plánů cest, které protínají život všedních dní křesťanského společenství, ale je

⁸⁶ *Závěrečné návrhy*, č. 11.

⁸⁷ *Závěrečné návrhy*, č. 10.

⁸⁸ Jan Pavel II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 41. Praha: Zvon, 1993, s. 83. 89.

⁸⁹ Srov. údaje o tématu v *Závěrečném dokumentu* II. mezinárodního kongresu v roce 1981, DC, č. 40.

moudré přikládat význam místům–znamením života jako povolání a *pedagogickým místům víry*. Církev žije, když umí s dary Ducha vnímat a ocenit taková místa.

Místy–znameními povolání života v místní církvi jsou mnišské komunity jako svědkové modlitebního aspektu církevního společenství, apoštolská řeholní společenství i bratrská spolupráce sekulárních institutů.

V kulturním kontextu silně zaměřeném na přechodné a okamžité věci, proniknutém ledovým větrem individualismu, otevírají modlitební a apoštolská společenství skutečné rozměry pravého křesťanského života, a to především pro nové generace, hmatatelně vnímavější k znamením než k slovům.

Specifickým znamením povolání života je společenství diecézního nebo interdiecézního *semináře*. Ten je jedinečnou realitou v našich církvích. Na jedné straně je *silným znamením*, protože tvoří příslib do budoucnosti. Mladí lidé, kteří tam přicházejí, synové této generace, budou kněžími zítřka. Seminář nadto konkrétně hlásá povolání života a naléhavost kněžské a jáhenské služby pro život křesťanského společenství.

Na druhé straně je seminář *slabým znamením*, protože vyžaduje soustavnou pozornost místní církve, naléhavě požaduje důkladnou pastorační povolání, aby mohl každý rok znovu začít s novými kandidáty. A také finanční spoluúčast může být pedagogickým povzbuzením, aby se Boží lid naučil modlit za všechna povolání.

c) *Pedagogická místa víry*

Kromě *míst–znamení* jsou cenná *pedagogická místa* pastorační povolání, tvořená skupinami, hnutími, sdruženími i samou školou.

Kromě rozdílného sociologického složení takových forem sdružování se, především u mládeže, je potřeba ocenit jeho pedagogickou hodnotu; jsou to místa, kde se lidem může moudře pomoci dosáhnout skutečné zralosti ve víře.

K tomuto cíli se dá efektivně přistupovat, pokud se nezanedbávají tři rozměry křesťanské zkušenosti: povolání každého člověka, společenství církve a poslání s církví.

d) *Osobnost formátora*

Pedagogická pastorační pozornost se v této historické chvíli zvlášť naléhavě věnuje formování správných *osobností formátorů*.

Skoro všude se dovídáme o slabosti a problematice pedagogických míst víry, která jsou těžce zkoušena kulturou individualismu, spontánního sdružování nebo krizí institucí.

Na druhé straně se hlavně v mladých lidech objevuje potřeba porovnávání, rozhovoru, orientačních bodů. To ukazují mnohá znamení. Naléhavě potřebujeme učitele duchovního života, významné osoby, schopné evokovat Boží tajemství a připravené poslouchat, aby pomohly lidem vstoupit do vážného rozhovoru s Pánem.

Silné duchovní osobnosti nejsou jen někteří lidé mimořádně obdaření charismatem, ale jsou výsledkem formace zvlášť pozorné k absolutnímu primátu Ducha.

V péči o osoby formátorů v našich společenstvích je potřeba moudře věnovat pozornost dvěma skutečnostem: na jedné straně jde o to, aby si všichni, kdo jsou již povolání věnovat se ve společenství práci s dětmi a mládeží (kněží, řeholníci, řeholnice i laici), jasně a obezřetně uvědomovali výchovu k povolání. Na druhé straně ať se přiměřeně podporuje a formuje výchovné poslání ženy, aby především mladí lidé měli po boku otevřeného člověka a moudrého průvodce. Přítomnost ženy je v křesťanských společenstvích rozšířená a dostává se uznání intuitivním schopnostem „ženského génia“ a velké zkušenosti ženy na výchovném poli (rodina, škola, skupiny, společenství).

Přínos ženy si zaslouží, aby byl považován za dost cenný, ne-li rozhodující především v prostředí mladých děvčat, neredukovatelného jen na mužský svět. Je proto třeba pozornější a specifické zvažování, především z hlediska povolání.

Možná i toto je součástí obratu, který charakterizuje pastorační povolání. Zatímco v minulosti se i ženská povolání odvíjela od významných postav duchovních otců, autentických průvodců lidí a společenství, dnes se povolání k „ženskosti“ potřebují utíkat k ženským osobám i společenstvím schopným konkretizovat kromě hodnot i nabídku vzorů.

e) *Orgány pastorační povolání*

Aby se pastorační povolání mohla nabídnout jako sjednocující a souhrnná perspektiva pastorační všeobecně, musí nejprve ve svém nitru vyjadřovat spojení společenství charismat a služeb.

Již delší dobu se v církvi pociťuje nutnost této koordinace,⁹⁰ která, díky Bohu, již vydala pozoruhodné ovoce: farní orgány, diecézní a národní centra pro povolání velmi vhodně působí už několik let.

Avšak všude tomu tak není. Nynější kongres v některých případech s politováním konstatoval nepřítomnost nebo jen řídký výskyt těchto struktur v některých evropských národech,⁹¹ a zasazuje se za to, aby se co nejrychleji zakládaly a patřičně posilovaly.

Z různých stran pozorujeme, že zatímco se zdá, že národní centra zaručují pozoruhodný přínos tvůrčích podnětů pro společnou pastorační povolání, diecézní centra se nezdají být všude prochnutá stejným pracovním nasazením a chutí spolupracovat skutečně ve prospěch povolání všech lidí. Jistý všeobecný projekt sjednocující pastorační se zatím neúspěšně snaží proniknout do praxe místní církve a jakoby se určitým způsobem zamotával při přechodu od všeobecných návrhů k podrobnému přetlumočení do diecézní či farní reality. Zde ještě nevymizely zvláštní a málo církevní pohledy a praktiky.⁹²

Pokud jde o diecézní a národní centra, místo opakovaného potvrzování, co již příkladným způsobem zdůrazňují různé dokumenty o jejich činnosti, se nám zdá nutné připomenout, že nejde jen o otázku praktické organizace, jako spíše o soulad s novým duchem, který má proniknout pastorační povolání v církvi, zvláště v evropských církvích. Krize povolání je i krizí společenství, protože se nepodporují povolání a nenapomáhá se jejich růstu. Povolání se nemohou rodit tam, kde se nežije pravý duch církve.

Kromě doporučování angažovanosti na tomto poli a užšího propojení mezi národním centrem, diecézními centry a farními zařízeními, si kongres a tento dokument přejí, aby si tato zařízení vzala k srdci především dvě věci: podporování skutečné kultury povolání v občanské a církevní společnosti, s důrazem na tu první, a formaci vychovatelů–formátorů povolání, skutečného ústředního a strategického prvku současné pastorační povolání.⁹³

Kongres mimo jiné žádá, aby se vážně vzalo v úvahu vytvoření institutu nebo *Sjednocujícího centra nadnárodní pastorační povolání* pro Evropu jako konkrétní znamení a projev společenství sdílení, koordinace a výměny zkušeností a lidí mezi jednotlivými národními církvemi⁹⁴ pro zachování zvláštnosti každé z nich.

⁹⁰ II. vatikánský koncil. Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* (28. října 1965), č. 2. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995; DC, č. 57–59; srov. také *Sviluppi della pastorale*, č. 89–91.

⁹¹ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 10.

⁹² „Na kongresu jsme si povšimli, že někdy polevuje určité úsilí ve vztahu mezi místní církví a náboženským životem. Důležité je vymanit se z funkčního výkladu samotného náboženského života, i když se už ukazují náznaky nového směřování po Synodu o zasvěceném životě. Totéž platí i pro sekulární instituty“ (*Závěrečné návrhy*, č. 16).

⁹³ „V náboženské a kulturní situaci, která se rychle mění, se stává neodmyslitelným formování základních animátorů: katechetů, farářů, jáhnů, zasvěcených osob, biskupů... a starostlivost o jejich stálou formaci“ (*Závěrečné návrhy*, č. 17).

⁹⁴ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 29, kde se hovoří o tomto evropském centru pro povolání, vyjadřuje se přání, aby se jako projev lásky a výměny darů „staralo i o ‚banku‘ lidí kvalifikovaných pro spolupráci na formaci formátorů.“ K vytvoření takového orgánu pobízí i *Instrumentum laboris*, č. 83 a 90h. Pozitivní zkušenost se již několik let ukazuje v Latinské Americe. V Bogotě (Kolumbie) v sídle instituce Consejo Episcopal Latino Americano (CELAM) stabilně pracuje «*Departamento de Vocaciones y Ministerios*» (DEVYM). Tento orgán

IV. ČÁST

Pedagogika povolání

„Což nám nehořelo srdce...? “ (Lk 24, 32)

Tato pedagogická část vychází z evangelia, podle příkladu mimořádného animátora–vychovatele povolání, kterým je Ježíš, a z představy animace povolání rozčleněné do přesných pedagogických evangelijních postojů: rozsévat, doprovázet, vychovávat, formovat, rozlišovat.

Nacházíme se v poslední části, která má podle logické stavby dokumentu mít charakter metodologicko-aplikační. Začali jsme analýzou konkrétní situace, potom jsme definovali nosné teologické prvky tématu o povoláních a následně jsme se snažili vrátit ke konkrétnímu životu našich věřících společenství, abychom načrtli smysl a směr pastorační práce povolání.

Nyní nám tedy zbývá, abychom se podívali na pedagogický rozměr pastorační práce povolání.

Krize povolání a výchovná krize

30. Mnohokrát jsou v našich církvích jasné základní cíle a strategie, ale kroky potřebné na vzbuzení ochoty k povolání v našich mladých lidech zůstávají poněkud nevyjasněné. To je důvod, proč je dnes výchovné nasazení v církvi i mimo ni slabé, nasazení, které by potom spolu s upřesněním stanoveného cíle mělo nabízet i pedagogické způsoby, které k němu vedou. S obvyklým realismem o tom hovoří i dokument *Instrumentum laboris*: „Přesvědčujeme se [...] o slabosti mnohých míst pedagogického působení (skupiny, společenství, oratoře, školy a především rodiny).“⁹⁵ Krize povolání je bezpochyby i krizí pedagogické nabídky a výchovné cesty.

Budeme vycházet z Božího Slova a pokusíme se poukázat právě na konvergenci cíle a metody, a to v přesvědčení, že se dobrá teologie za běžných okolností dá převést do praxe, stane se pedagogikou a pomůže nalézt způsoby, vedena upřímnou touhou nabídnout různým pastoračním pracovníkům pomoc, nástroj užitečný pro všechny.

Evangelium povolání

31. V evangeliu má každé setkání nebo rozhovor význam pro povolání: když Ježíš kráčí po galilejských cestách, Otec ho vždy posílá povolávat člověka ke spáse a odhalit mu plán samého Otce. Radostná zvěst, evangelium, spočívá v tom, že ho Otec povolal nejen k životu, ale k vykoupení; nejen k vykoupení zásluhou někoho jiného, ale i k vykoupení, které se ho osobně týká tím, že ho činí zodpovědným za spásu druhých.

V této aktivní i pasivní, přijaté i sdílené spáse je obsažen smysl každého povolání; je v ní obsažen vlastní smysl církve jako společenství věřících, svatých i hříšníků, kteří jsou všichni „povolání“ mít účast na stejném daru a zodpovědnosti. To je evangelium povolání.

Pedagogika povolání

32. V evangeliu hledáme odpovídající pedagogiku; je to Ježíšova pedagogika, pravá *pedagogika povolání*. Tuto pedagogiku by měl umět uskutečňovat každý animátor povolání a každý evangelizátor, aby vedl mladé lidi k poznávání Pána, který ho povolává, a k odpovědi na toto volání.

zastřešoval i přípravu a slavení Prvního kontinentálního kongresu, konaného pro Latinskou Ameriku v Itaiici (São Paulo v Brazílii) od 23. do 27. května 1994.

⁹⁵ IL, č. 86.

Pokud je referenčním bodem pedagogiky povolání tajemství Krista, Božího Syna, který se stal člověkem, nacházíme v jeho činnosti „pro povolání“ mnoho aspektů a výrazných dimenzí.

Především je nám Ježíš v evangeliích v mnohem větší míře představován jako *formátor* než jako animátor, protože jedná vždy v úzkém spojení s Otcem, který *rozsévá semeno* Slova a *vychovává* (od nuly), a s Duchem, který *provází* na cestě posvěcování.

Tyto aspekty otvírají důležitý pohled pro toho, kdo pracuje v pastorační povolání a je povolán být nejen animátorem povolání, nýbrž spíše rozsévatelem dobrého semena povolání a pak *průvodcem* na cestě, která vede srdce k tomu, aby „hořelo“, *vychovatelem* k víře a k naslouchání Bohu, který povolává, *formátorem* lidských a křesťanských postojů odpovídajících na Boží výzvu;⁹⁶ a konečně je povolán *rozlišovat* přítomnost daru, který pochází shůry.

Je pět hlavních charakteristik *tajemství povolání* neboli pět rozměrů *tajemství povolání*, které přichází od Boha k člověku prostřednictvím bratra či sestry nebo společenství.

Rozsévání

33. „Jeden rozséváč vyšel rozsévat. A jak rozséval, padla některá (zrna) na okraj cesty; přiletěli ptáci a sezobali je. Jiná padla na kamenitou půdu, kde neměla mnoho prstí; hned sice vyklíčila, protože neležela v zemi hluboko, ale když vyšlo slunce, spálilo je, takže uschla, protože nezapustila kořeny. Jiná zrna zase padla do trní: trní vzešlo a udusilo je. Jiná však padla na dobrou půdu a přinesla užitek: některá stonásobný, jiná šedesátinásobný, jiná třicetinásobný“ (Mt 13, 3–8).

Tento úryvek určitým způsobem ukazuje první krok na pedagogické cestě, první postoj ze strany toho, kdo se stává zprostředkovatelem mezi Bohem, který povolává, a člověkem, který je povoláván, a nutně se inspiruje Božím konáním. Rozséváč je Bůh Otec; církve a svět jsou místa, kde nadále v hojnosti rozsévá své semeno, v úplné svobodě a bez jakékoli výjimky, v svobodě, která respektuje svobodu půdy, kam semeno padá.

a) Dva druhy svobody v dialogu

Podobenství o rozséváči ukazuje, že křesťanské povolání je dialogem mezi Bohem a lidskou bytostí. Hlavním mluvčím je Bůh, který povolává, koho chce, kdy chce a jak chce, „z vlastního rozhodnutí a pro milost“ (2 Tim 1, 9); který všechny povolává ke spáse a nenechá se omezovat dispozicemi přijímajícího. Ale svoboda Boží se setkává se svobodou člověka v tajemném a fascinujícím rozhovoru tvořeném slovy a tichem, poselstvími a činnostmi, pohledy a gesty, dokonalou svobodou – svobodou Boží a nedokonalou svobodou – svobodou člověka. Povolání je tedy zcela aktivitou Boží, ale také reálně aktivitou člověka: práce a pronikání Boha do lidské svobody, ale i námaha a boj člověka o svobodné přijetí daru.

Kdo se staví po boku bratra na cestě rozlišování povolání, vstupuje do tajemství svobody a ví, že bude moci poskytnout pomoc jen tehdy, když bude respektovat toto tajemství. I kdyby to mělo alespoň zdánlivě znamenat menší výsledek, jako pro rozséváče v evangeliu.

b) Odvaha rozsévat všude

Právě respektování obou druhů svobody znamená především odvahu rozsévat dobré semeno evangelia, Pánových Velikonoc, víry a následování. Toto je základní podmínka; bez této odvahy neprobíhá žádná pastorační povolání. Nadto je potřeba rozsévat všude, do srdce *každého člověka*, bez upřednostňování nebo výjimek. Pokud je každá lidská bytost Božím stvořením, je i nositelem daru, jedinečného povolání, které čeká na odhalení.

⁹⁶ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 9.

Často si v církvi stěžujeme na nedostatek odpovědí na povolání a nevšímáme si, že se taková nabídka často dává v úzkém kruhu lidí a možná se hned po prvním odmítnutí stáhne. Je užitečné si připomenout výzvu Pavla VI.: „Ať není nikdo z naší viny neznalý toho, co má vědět, aby mohl zaměřit svůj život jiným a lepším směrem.“⁹⁷ A přece: kolik mladých lidí nikdy nepocítilo, že by k nim směřovala nějaká křesťanská nabídka týkající se jejich života a budoucnosti!

Je zajímavé pozorovat rozsévače z podobenství při rozmáchlém pohybu ruky, když se je „všude“; je dojemné v tomto obrazu poznat srdce Boha Otce. Je to podoba Boha, který do srdce *každého* člověka zasévá plán spásy; nebo jestli chceme, je to obraz „marnotratné“ božské velkodušnosti, která se vylévá na všechny, protože chce spasit všechny a povolát je k sobě.

Týž obraz Otce se opět zřetelně ukazuje v Ježíšově jednání, když k sobě volá hříšníky, volí si cestu budování své církve z lidí zdánlivě nevhodných k tomuto poslání, nezná překážky a nikoho neupřednostňuje.

Tento obraz se odráží v člověku zapojeném do práce s povoláními, když s toutéž velkorysostí navrhuje a burcuje. A právě jistota o semeni, které Otec vložil do srdce každého člověka, mu dává sílu všude jít a všude rozsévat dobré semeno povolání, neomezovat se na obvyklá místa, ale vstoupit do nových prostředí, zkoušet neobvyklé způsoby a obracet se ke každému člověku.

c) *Rozsévání ve správný čas*

Součástí moudrosti rozsévače je rozsévat dobré semeno povolání ve správné chvíli. Vůbec to neznamena urychlovat čas volby nebo předstírat, že chlapec či děvče ve starším školním věku má zralost rozhodování mladého člověka, ale pochopit a respektovat smysl povolání lidského života.

Každé období života má význam pro povolání, počínaje chvílí, kdy se chlapec či děvče otevře životu a potřebuje nalézt jeho smysl, snaží se v něm objevit svou úlohu. Nechat zaznít otázku ve správnou chvíli by mohlo předurčit vzejití semene: „pastorační zkušenost ukazuje, že první projev povolání se ve většině případů rodí v dětství a adolescenci. Proto se zdá být důležité nalézt nebo navrhnout způsoby, které by mohly vzbudit, podpořit a provázet tento první projev povolání.“⁹⁸ Nedá se však omezit pouze na něj. Každý člověk má své tempo a svůj čas dozrávání. Důležité je, aby měl u sebe dobrého rozsévače.

d) *Nejmenší ze všech semen*

Práce „rozsévače povolání“ dnes určitě není snadná činnost. Víme, z jakých důvodů: neexistuje kultura povolání; převažujícím antropologickým modelem se zdá být „člověk bez povolání“; sociální kontext je eticky neutrální a chybí mu naděje a vzorové projekty; jakoby všechny složky přispívaly k oslabování nabídky povolání a možná nám dovolí aplikovat na něj, co říká Ježíš o Božím království (srov. Mt 13, 31nn): semeno povolání je jako hořčičné zrnko, které když se zaseje, nebo když se nabízí a ukazuje, je nejmenší ze všech semen; nevzbuzuje příliš často okamžitý souhlas, je odmítáno a popíráno, je jakoby udušeno jinými očekáváními a plány, nebere se vážně nebo se na ně hledí podezřívavě a nedůvěřivě, jako by bylo semenem neštěstí.

A tak mladý člověk odmítá, prohlašuje, že nemá zájem, již si naplánoval budoucnost (nebo to za něj učinili jiní); nebo by se mu to snad i líbilo a zajímalo ho to, ale není si tak jistý, a potom je to příliš těžké a nahání mu to strach...

⁹⁷ Pavel VI. *Guardate a Cristo e alla Chiesa*, Poselství k XV. světovému dni modliteb za povolání (16. dubna 1978), in *Insegnamenti di Paolo VI*, XVI, 1978, s. 256–260 (srov. také KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *PAPEŽSKÉ DÍLO PRO POVOLÁNÍ V CÍRKVI*, *Messaggi Pontifici*, s. 127).

⁹⁸ *Závěrečné návrhy*, č. 15.

Na této ustrašené a záporné reakci není nic zvláštního nebo absurdního, řekl to již Pán. Semeno povolání je nejmenším ze všech semen, je slabé a nevnučuje se, protože je výrazem svobody Boha, který má v úmyslu zcela respektovat svobodu člověka.

Potřebná je i svoboda toho, kdo vede cestu člověka: svoboda srdce, která umožní nadále se neuzavírat do sebe při prvotním odmítnutí nebo nezájmu.

Ježíš v krátkém podobenství o hořčičném zrnku říká, že „když vyrostе, je větší než ostatní zahradní rostliny“ (Mt 13, 32); je to tedy semeno, které má svoji sílu, i když to není hned patrné a oslňující, a které potřebuje velkou péči, aby dozrálo. Je to základní tajemství, tvořící součást moudrosti hospodáře: na zabezpečení libovolné sklizně ve správném období je zapotřebí starat se o všechno, skutečně o všechno, od půdy až po semeno; věnovat pozornost všemu, počínaje tím, co podporuje jeho růst, po to, co mu v růstu brání. I navzdory nepříznivému počasí ročních období. V oblasti povolání se odehrává něco podobného. Zasetí je jen první krok, po kterém musí následovat důkladná péče, aby oba druhy svobody vstoupily do tajemství rozhovoru o povolání.

Doprovázet

34. „Ještě ten den se ubírali dva z nich do vesnice zvané Emauzy, která je vzdálena od Jeruzaléma šedesát honů. Hovořili spolu o tom všem, co se stalo. Jak tak hovořili a uvažovali, přiblížil se k nim sám Ježíš a připojil se k nim. Ale jako by jim cosi zadržovalo oči, takže ho nepoznali“ (Lk 24, 13–16).

Vezměme si příběh dvou emauzských učedníků, abychom popsali pedagogické způsoby doprovázení, výchovy a formování. Je to významný úryvek, protože kromě moudrosti obsahu a pedagogické metody, kterou se řídil Ježíš, jako bychom v těch dvou učednících viděli obraz mnoha dnešních mladých lidí, trochu smutných a nedůvěřivých, kteří jako by ztratili chuť hledat své povolání.

Prvním krokem neboli první starostí na této cestě je *postavit se po boku*: rozsévač nebo ten, kdo vzbudil v mladém člověku vědomí semena zasetého do půdy jeho srdce, se nyní stává *průvodcem*.

V teologické části této úvahy jsme označili službu doprovázení za typickou pro Ducha; a skutečně je to Duch Otce a Syna, který stojí při člověku, aby mu připomínal Učitelovo Slovo; týž Duch přebývá v člověku, aby v něm vzbuzoval vědomí, že je Otcovým dítětem. Takže Duch je tím vzorem, jímž se má inspirovat starší bratr či sestra, kteří doprovázejí hledajícího mladšího bratra či sestru.

a) Plán cesty k povolání

Již jsme si definovali pastorační plán cesty k povolání a nyní se ptáme: co je plán cesty k povolání v *pedagogické rovině*?

Pedagogický plán cesty k povolání je cesta směřující ke *zralosti víry*, jako putování k *stavu dospělosti* věřícího člověka, povolaného rozhodovat o sobě a o svém životě *svobodně a zodpovědně* podle pravdy tajemného *Božího plánu připraveného* pro něj. Tato cesta pokračuje po etapách ve společnosti staršího bratra nebo sestry ve víře a v *učednictví*, s tím, kdo poznává Boží cestu, hlas a kroky, pomáhá rozpoznat povolávajícího Pána a rozlišit cestu, po níž má k němu jít a odpovědět mu.

Cesta povolání je tedy především putováním s Ním, Pánem života, „samotným Ježíšem“, jak přesně uvádí Lukáš, cesta spojená s putováním člověka, kdy Pán kráčí stejnou cestou a vstupuje do osobních dějin. Ale tělesné oči Ho často nedokáží poznat, a tak kráčení člověka zůstává osamocené a rozmlouvání neúčinné, a hledání hrozí, že se stane nekonečným a někdy narcistickým „získáváním zkušeností“, i zkušeností s povoláním, bez rozhodujícího východiska. Snad první úlohou průvodce při výběru povolání je *poukázat na přítomnost někoho Jiného* neboli přiznat *relativní* charakter své blízkosti nebo doprovázení, aby mohl být

prostředníkem této přítomnosti, plánu cesty k Bohu, který povolává každého člověka a stojí mu nablízku.

Tak jako emauzští učedníci či Samuel v noci mladí lidé často nemají oči k vidění a uši k slyšení Toho, který kráčí po boku každého člověka a naléhavě a zároveň jemně vyslovuje jejich jméno. Doprovázející bratr či sestra je znamením tohoto naléhání a jemnosti; s úlohou pomáhat rozpoznat původ tajemného hlasu; nehovořit o sobě, ale hlásat někoho Jiného, který je také přítomný; po vzoru Jana Křtitele.

Služba doprovázení při povolání je pokorná služba, v radostné a moudré pokoře, která se rodí ze svobody v Duchu a projevuje se „odvahou naslouchat lásce a dialogem“. Díky této svobodě jasněji a silněji zní hlas Toho, který povolává. Mladý člověk se ocitne před Bohem, s překvapením zjišťuje, že On je věčný, kráčí po jeho boku a povolává ho rozhodnout se na celý život!

b) *Studna živé vody*

„Ježíš, unavený chůzí, posadil se [...] u té studny“ (Jan 4, 6). To je začátek něčeho, co bychom mohli považovat za nový rozhovor o povolání: Ježíšovo setkání se Samaritánkou. Žena díky tomuto setkání naplňuje plán cesty k objevení sebe sama a Mesiáše, a stává se dokonce určitým způsobem jeho zvěstovatelkou.

I tento úryvek svědčí o výsostné Ježíšově svobodě při hledání poslů *všude a v každém*; ale Ten, který je cesta člověka k Otci, věnuje zvláštní pozornost setkávání se stvořením na jeho cestách a čekání na ně tam, kde je jeho očekávání nejzřetelnější a nejintenzivnější. Tolik lze vyvodit ze symbolického obrazu „studně“. Studně byly ve staré židovské společnosti pramenem života, základní podmínkou pro přežití lidu, který stále zápasil s nedostatkem vody; a právě do blízkosti tohoto symbolu, vody života a pro život, Ježíš s jemnou pedagogikou staví své přiblížení se k ženě.

Doprovázet mladého člověka znamená umět rozpoznat dnešní „studně“: všechna místa a chvíle, podněty a očekávání, kudy dříve nebo později musí projít všichni mladí lidé se svými prázdnými nádobami, s nevyslovenými otázkami, s ostentativním a často jen zdánlivým dostatkem, s hlubokou a nezaměnitelnou touhou po autenticitě a budoucnosti.

Pastorace povolání nemůže být „vyčkávajícím“, ale činností toho, kdo hledá, kdo nepřestane, dokud nenajde, a sám se nechává nalézt na správném místě nebo u správné studně, kde se mladý člověk schází s životem a budoucností.

Průvodce povolání musí být „rozumný“, tedy z tohoto hlediska ten, kdo neklade za každou cenu své otázky, ale vychází z otázek mladého člověka; a pokud je to nutné, je schopen „vzbudit a odhalit tázání se po povolání, které přebývá v srdci každého mladého člověka, ale čeká na skutečné formátory povolání, kteří je vytáhnou na povrch“.⁹⁹

c) *Sdílení a spolu-povolání*

Doprovázet při povolání znamená především dělit se: o chléb víry, o zkušenosti s Bohem, o námahu při hledání, až po spoluprožívání vlastního povolání; a to ne proto, abychom je vnutili, ale abychom ukazovali na krásu života uskutečňovaného podle Božího plánu.

Způsob komunikace charakteristický pro doprovázení při povolání není z jedné strany didaktický nebo přesvědčující ani pouze přátelský, ani to na druhé straně není způsob pevného a zcela konkrétního duchovního vůdce na druhé straně (chápaný jako někdo, kdo hned vtiskuje přesný směr životu druhého člověka), ale je to způsob *confessio fidei*.

Ten kdo doprovází při povolání, *svědčí* o vlastní volbě, nebo spíš o tom, že Bůh si ho vyvolil, vypráví – ne nutně slovy – o své cestě k povolání a pokračujícím objevování vlastní

⁹⁹ Závěrečné návrhy, č. 9.

identity v charismatu povolání, a tak tímto sdělováním umožňuje pochopit i námahu, novost, úskalí, překvapení a krásu.

Z toho vyplývá, že katecheze povolání jde od člověka k člověku, od srdce k srdci, je plna lidskosti a jedinečnosti, nadšení a přesvědčivosti, je to moudrá animace povolání vycházející ze zkušenosti. Podobá se tak trochu zkušenosti prvních Ježíšových učedníků, kteří „šli tedy, viděli, kde bydlí, a ten den zůstali u něho“ (Jan 1, 39); a musel to být hluboký zážitek, když si Jan i po mnoha letech pamatuje, že „bylo kolem čtyř hodin odpoledne“.

Tak se animace povolání uskutečňuje jen „nakažením“, přímým kontaktem, z plného srdce a ze zážitku krásy, který dále fascinuje. „Mladí lidé se velmi zajímají o svědectví života osob, které již kráčí po duchovní cestě. Kněží a řeholníci či řeholnice musí mít odvahu dát na své duchovní cestě konkrétní znamení. Proto je důležité trávit čas s mladými lidmi, kráčet s nimi na jejich úrovni, být tam, kde se setkávají, naslouchat jim a odpovídat jim na otázky, které jsou během setkání položeny.“¹⁰⁰

Právě proto má průvodce povolání být také nadšený svým povoláním a možností předávat je druhým; nejen přesvědčeným, ale i spokojeným, a tedy přesvědčivým a věrohodným svědkem.

Jen tak se poselství dotkne duchovní celosti člověka: srdce, mysli i vůle, když navrhuje něco, co je pravdivé, krásné a dobré.

To je smyslem *spolu-povolání*: nikdo nemůže projít kolem zvěstovatele takové „radostné zvěsti“ a necítit se dotknutý, volaný „v celistvosti“, v každé rovině své osobnosti, a soustavně volaný, samozřejmě volaný Bohem; ale i mnohými lidmi, ideály, neplánovanými situacemi, různými podněty, lidským zprostředkováním Božího volání.

A tak se může lépe pochopit znamení vedoucí k povolání.

Vychovávat

35. „Zeptal se jich: ‚O čem to cestou spolu rozmlouváte?‘ Zastavili se celí smutní. Jeden z nich – jmenoval se Kleofáš – mu odpověděl: ‚Ty jsi snad jediný, kdo se zdržuje v Jeruzalémě a neví, co se tam tyto dny stalo!‘ Zeptal se jich: ‚A co se stalo?‘ Odpověděli mu: ‚Jak Ježíše z Nazareta, který byl prorok, mocný činem i slovem před Bohem i přede vším lidem, naši velekněží a přední mužové odsoudili k smrti a ukřižovali. My však jsme doufali, že on je ten, který má vysvobodit Izraele. A k tomu všemu je to dnes třetí den, co se to stalo. Některé naše ženy nás sice rozrušily: Byly časně ráno u hrobu, nenalezly jeho tělo, přišly a tvrdily, že měly i vidění andělů a ti prý říkali, že on žije. Někteří z našich lidí odešli k hrobu a shledali, že je to tak, jak ženy říkaly, jeho však neviděli.‘ A on jim řekl: ‚Jak jste nechápaví a váhaví uvěřit tomu všemu, co mluvili proroci! Což to všechno nemusel Mesiáš vytrpět, a tak vejít do své slávy?‘ Potom začal od Mojžíše, (probral dále) všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech (částech) Písma na něj vztahuje. Tak došli k vesnici, kam měli namířeno, a on dělal, jako by chtěl jít dál. Ale oni na něho naléhali: ‚Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se už nachýlil.‘ Vešel tedy dovnitř, aby zůstal s nimi“ (Lk 24, 17–29).

Na cestě povolání následuje po setbě výchova mladého člověka. Výchova v etymologickém slova smyslu, vychovávat – vytáhnout (*e-ducere*) z něj jeho pravdu, kterou má v srdci, i to, co neví a co neví o sobě: slabosti a touhy, aby se napomohlo svobodné odpovědi na povolání.

¹⁰⁰ *Závěrečné návrhy*, č. 22. A také „vyplynutí zájmu o evangelium a život, který mu byl radikálně věnován v zasvěcení, ve velké míře závisí na osobním svědectví kněží a řeholníků i řeholnic, kteří se radují ze svého stavu. Většina kandidátů zasvěceného života a kněžství připisuje své povolání předcházejícímu setkání s knězem nebo řeholníkem či řeholnicí“ (*tamtéž*, č. 11).

a) *Vychovávat k sebepoznání*

Ježíš se přibližuje ke dvěma učedníkům a ptá se, o čem spolu rozmlouvají. On to ví, ale chce, aby se oba projevíli sami za sebe. Povzbuzuje je, aby slovy vyjádřili svůj smutek a zklamání naděje, a tím jim pomáhá si uvědomit jejich problém a skutečný důvod trápení. Tak jsou tito dva prakticky donuceni převyprávět nedávnou událost a projevít pravý důvod svého smutku.

„My však jsme doufali ...“; ale zdá se, že události nabraly jiný směr, než očekávali. Ve skutečnosti oni prožili všechny významné chvíle ve spojení s Ježíšem, „mocným činem i slovem“; ale jako by se tato cesta víry náhle přerušila při nepochopitelné události, kterou bylo umučení a smrt Toho, který měl vysvobodit Izrael.

„My však jsme doufali, že ...“: jak nevidět v tomto nedokončeném příběhu mnoho mladých lidí, u kterých se zdá, že se zajímají o rozhovor o povolání, nechají se podněcovat a ukazují dobré předpoklady, ale potom se zastaví před volbou, kterou mají udělat? Ježíš určitým způsobem ty dva nutí, aby uznali propast mezi svými nadějemi a Božím plánem v té podobě, v jaké se ukázal v Ježíšovi; mezi jejich způsobem chápání Mesiáše a jeho smrtí na kříži, mezi jejich typicky lidskými a zištnými očekáváním a smyslem spásy přicházející shora.

Stejně tak je důležité a rozhodující pomáhat mladým lidem odhalit základní nedorozumění: příliš pozemské chápání života zaměřeného na vlastní „já“, které ztěžuje a přímo znemožňuje volbu povolání, nebo zveličuje požadavky povolání, jako by Boží plán byl nepřítelem potřeby štěstí člověka.

Kolik mladých lidí nepřijalo výzvu povolání ne proto, že by nebyli velkorysí nebo by byli lhostejní, ale pouze proto, že jim *nikdo nepomohl* poznat sebe sama, odkrýt ambivalentní a pohanské kořeny určitých duševních a citových schémat; a nikdo jim nepomohl *osvobodit se* od vědomých a nevědomých obav a zábran vůči vlastnímu povolání. Kolik takových nezdarů u povolání bylo způsobeno touto výchovnou prázdnotou!

Vychovávat znamená především dostat na povrch skutečnost vlastního „já“, takového, jaké je, pokud ho chceme přivést k tomu, jaké má být: upřímnost je základní krok k dosažení pravdy. V každém případě je však nevyhnutelná vnější pomoc, aby se dalo lépe nahlédnout nitro. Vychovatel k povolání musí tedy poznat hlubiny lidského srdce, aby doprovázel mladého člověka při vytváření jeho pravého „já“.

b) *Vychovávat pro tajemství*

A zde vzniká paradox: když je mladý člověk přiváděn ke svým pramenům a může tak pohlédnout do tváře i svým slabostem a obavám, má pocit, že lépe chápe důvod určitých svých postojů a reakcí. Zároveň stále více chápe skutečnost tajemství jako *klíč k interpretaci života a své osoby*.

Mladý člověk se nevyhnutelně musí *smířit s tím, že nezná* a nemůže poznat sám sebe úplně do hloubky.

Celý život není v jeho rukou, protože *život je tajemství*, a na druhé straně *tajemství je život*; tajemství je ta část toho „já“, která ještě nebyla odhalena, není ještě prožitá a čeká na objasnění a uskutečnění; tajemství je osobní skutečností, která ještě musí růst, plná života a zatím nedotknutých možností bytí, je to klíčící část „já“.

Přijmout tajemství je tedy znamením moudrosti, vnitřní svobody, touhy po budoucím a novém, odmítání opakovaného a pasivního, nudného a banálního pojetí života. Proto jsme na začátku řekli, že pastorece povolání má být mystagogická, tedy začínat a končit v Božím tajemství, aby vedla k tajemství člověka.

Ztráta smyslu pro tajemství je jednou z hlavních příčin krize povolání.

Zároveň se kategorie tajemství stává přípravnou kategorií pro víru. Je možné a někdy přirozené, že v sobě mladý člověk v této fázi cítí rodící se potřebu objevení, touhu, aby mu

sám Původce života odhalil smysl a místo, které má zaujmout. Kdo jiný než Otec to může odhalit?

Nadto není důležité, aby mladý člověk hned objevil (nebo aby průvodce okamžitě vytušil) cestu, po které má jít: důležité je v každém případě objevit a rozhodnout se umístit hledání podstaty své existence mimo sebe, v Bohu Otci. Pravá cesta k povolání vede vždy a všude k objevení Božího otcovství a mateřství.

c) *Vychovávat k interpretování života*

V evangeliu Ježíš určitým způsobem zve dva emauzské učedníky, aby se vrátili ke svému životu a k událostem, které zapříčinily jejich smutek, moudrou metodou převyprávění: schopnou nejen poskládat k sobě události točící se kolem hlavního významu, ale také dešifrovat v tajemné struktuře lidské existence nit Božího plánu. Tuto metodu bychom mohli nazvat geneticko-historickou, která hledá a nachází kroky a stopy Božího působení ve vlastním životopisu, a tím nacházet i jeho volající hlas. Tato metoda

- je *současně deduktivní a induktivní* neboli *historicko-biblická*: vychází ze zjevené pravdy a současně z historické skutečnosti a podporuje tak nepřetržitý rozhovor mezi subjektivním prožíváním (fakta uvedená emauzskými učedníky) a souvislostí se Slovem („Potom začal od Mojžíše, probral dále všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech částech Písma na něj vztahuje,“ Lk 24, 27);
- v *normativnosti* Slova a v *ústřednosti velikonočního tajemství mrtvého a zmrtvýchvstalého Krista* ukazuje konkrétní interpretační bod pro existenční události, především ty nejsložitější a nejbolestnější, aniž by některou z nich odmítal („Což to všechno nemusel Mesiáš vytrpět, a tak vejít do své slávy?“, Lk 24, 26).

Interpretace života se tak stává vysoce činností duchovní, nejen psychologickou, protože vede k poznávání jasné i tajemné přítomnosti Boha a jeho Slova.¹⁰¹ A v nitru tohoto tajemství pozvolna umožňuje pozorovat semeno povolání, které týž Otec–rozsévač vložil do brázdy života. To semeno, i když je malé, nyní začíná být viditelné a růst.

d) *Vychovávat k in-vokaci*

Pokud je vysvětlování života činností duchovní, nutně vede člověka nejen k poznávání toho, že potřebuje Boží zjevení, *ale i k oslavě Božího zjevení* modlitbou *vzývání*. Vychovávat znamená *e-vokovat pravdu o sobě*. Taková evokace pochází právě z in-vokace, modlitby, která je více modlitbou důvěry než prosby, modlitby mající charakter překvapení a vděčnosti; ale též boje a napětí, bolestného „zkoumání“ vlastních ambicí pro přijetí očekávání, žádostí a tužeb někoho Druhého: Otce, který v Synovi může říci hledajícímu, kterou cestou se má vydat.

Modlitba se tak stává *místem rozlišování povolání, výchovy k naslouchání povolávajícímu Bohu*, protože každé povolání má kořeny ve vzývající, trpělivé a důvěrné modlitbě. Opírá se nikoli o požadavek okamžité odpovědi, ale o jistotu či naději, že vzývání nemůže zůstat nevyslyšeno a že v pravý čas umožní odhalit vzývajícímu jeho povolání.

V emauzském příběhu se toto vše objevuje v zásadní větě, možná nejkrásnější modlitbě, jakou se kdy lidské srdce modlilo: „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se už nachýlil“ (Lk 24, 29). Je to úpěnlivá prosba toho, kdo ví, že bez Boha se v životě okamžitě setmí, bez Jeho slova vládne temnota nepochopení nebo zmatení identity; život se zdá být beze smyslu a bez povolání. Je to vzývání toho, kdo ještě neobjevil svou cestu, ale tuší, že když bude s Ním, nalezne sám sebe, protože jen On má „slova věčného života“ (Jan 6, 67–68).

¹⁰¹ *Závěrečné návrhy*, č. 12.

Tento druh vzývající modlitby si člověk neosvojuje spontánně, ale potřebuje dlouhé učení; nenaučí se ho sám, ale jen s pomocí toho, kdo se naučil poslouchat Boží ticho. Takové modlitbě však nemůže učit kdekdo, ale jen ten, kdo je věrný svému povolání.

Pokud je tedy modlitba přirozenou cestou hledání povolání, stejně tak dnes jako včera, nebo ještě více než včera, jsou zapotřebí vychovatelé povolání, kteří se modlí, učí modlit se, vychovávají k in-vokaci.

Formovat

36. „Když byl s nimi u stolu, vzal chléb, pronesl nad ním požehnání, rozlámal ho a podával jim. (Vtom) se jim otevřely oči a poznali ho. On jim však zmizel. Tu si mezi sebou řekli: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?““ (Lk 24, 30–32).

Formace je určitým způsobem vrcholným momentem pedagogického procesu, protože je okamžikem, kdy se mladému člověku navrhuje *forma*, způsob bytí, v němž on sám poznává svou totožnost, své povolání, svou normu.

Formátorem lidí je Syn, který je věrnou podobou Otce, neboť představuje obraz, podle něhož Otec stvořil lidi. Proto Syn zve ty, které povolává, aby smýšleli jako On a spoluprožívali jeho život, aby měli jeho „formu“. On je zároveň formátorem i formou.

Formátor povolání natolik plní svou úlohu, nakolik je zprostředkovatelem Boží činnosti a staví se po boku mladého člověka, aby mu pomáhal „poznat“ v této činnosti jeho povolání a nechat se jí formovat.

a) *Poznání Ježíše*

Rozhodujícím momentem emauzského příběhu je bezpochyby okamžik, když Ježíš bere chléb, láme ho a dává každému z nich: „(Vtom) se jim otevřely oči a poznali ho.“ Zde nacházíme řadu navzájem propojených „poznání“.

Dva učedníci především poznávají Ježíše, odhalují totožnost pocestného, který se k nim přidal, právě díky tomu, protože toto gesto mohl učinit pouze on, jak oba dobře věděli.

Z hlediska povolání to má vypovídat o důležitosti uskutečňování výrazných gest, jasných znamení, odvážných návrhů, plánů totálního následování.¹⁰²

Mladý člověk potřebuje být podněcován velkými ideály, mít před očima něco, co ho převyšuje a je nad jeho možnosti, za co stojí položit vlastní život. Připomíná to psychologická analýza: žádat od mladého člověka něco, co je pod jeho možnosti, znamená urazit jeho důstojnost a zabránit mu v plné realizaci. Řečeno pozitivně: je mladému člověku třeba navrhnout maximum toho, co může vydat, aby se stal a byl sám sebou.

Jestliže se Ježíš dává poznat „při lámání chleba“, pak by eucharistický rozměr měl protínat každou cestu k povolání: jako typické „místo“ pobízení k povolání, jako tajemství, které vyjadřuje všeobecný smysl lidské existence a jako konečný cíl jakékoliv pastorece povolání, která chce být křesťanská.

b) *Poznání pravdy života*

V tomto bodě během autentického procesu formování pro výběr povolání probíhá druhé „poznání“: *poznání–odhalení významu života ve znamení eucharistie*. Jestliže eucharistie je Kristovou obětí, která dává lidstvu spásu, a jestliže je takovou obětí umučené tělo a krev prolitá pro spásu lidstva, i život věřícího je povoláný utvářet se podle těžce souvztažnosti významů: také život je přijatým dobrem, které má ze své přirozenosti sklon stát se darovaným dobrem, stejně jako život Slova. Je to pravda o životě, o každém životě.

¹⁰² Takto se píše v *Závěrečném návrhu*, č. 23: „Je důležité zdůraznit, že mladí lidé jsou otevření velkým výzvám a návrhům (které jsou „více než přiměřené“, tedy mají cosi „navíc“)“.

To vede ke zřejmým důsledkům v rovině povolání. Jestliže je na počátku existence člověka dar, který ho utváří v jeho bytí, tak je tím vyznačena cesta jeho života. Jestliže život je darem, bude člověk plně sám sebou jen tehdy, pokud se uskutečňuje v perspektivě sebedarování; bude šťastný jen pod podmínkou, že bude respektovat svou povahu. Bude si moci vybrat podle své vůle, ale vždy v zákonitosti daru, jinak se stane bytím, které si bude protiřečit, „obludnou“ skutečností; člověk se bude moci svobodně rozhodnout pro specifické zaměření, ale *nebude svobodný pro chápání sebe sama mimo logiku daru*.

Celá pastorece povolání je založena na této základní katechezi o významu života. Pokud se přijme tato antropologická pravda, může se uskutečnit každý návrh povolání. I povolání k služebnému kněžství nebo k řeholnímu či světskému životu s celým jeho břemenem tajemství a umrtvování se stane plným uplatňováním lidského rozměru a daru, který každý člověk *má* a kterým *je* ve svém nejhlubším nitru.

c) Povolání jako poznání

Jestliže dva emauzští učedníci „poznávají“ Pána a každý věřící poznává smysl života v gestu eucharistie, tak *povolání se rodí z „poznání“*. Rodí se na úrodné půdě vděčnosti, protože povolání je odpovědí, nikoli iniciativou jednotlivce: člověk si nevybírá, *je vybrán*.

Právě k tomuto vnitřnímu postoji vděčnosti by mělo vést přehodnocení celého předcházejícího života. Zjištění, že něco dostal nezaslouženě a nadmíru, by mělo psychologicky „donutit“ mladého člověka, aby při výběru povolání pochopil obětování sebe sama jako nevyhnutelný důsledek, jako *svobodný* čin, protože je podmíněný láskou; ale v určitém smyslu i *vynucený* čin, protože tváří tvář lásce přijatou od Boha poznává, že se nemůže nedarovat. Je krásné a logické, že to tak je; samo o sobě to však není nic mimořádného.

Pastorece povolání směřuje k formování v této *logice poznávání vděčnosti*; ta je v lidské rovině je mnohem zdravější, přesvědčivější a teologicky podloženější než takzvaná „logika hrdiny“ – toho, kdo nedostatečně dozrál ve vědomí, že něco dostal, a on sám se cítí původcem daru a volby. Logika hrdiny málo oslovuje citlivost dnešní mládeže, protože překrucuje pravdu života jako přijatého dobra, které má *přirozený* sklon stát se darovaným dobrem.

Evangelijní moudrost „Zadarmo jste dostali, zadarmo dávejte“ (Mt 10, 8),¹⁰³ kterou se Ježíš obrací k učedníkům–zvěstovatelům jeho slova, vyjadřuje pravdu o *každé* lidské bytosti: nikdo se v ní nemůže nepoznat.

Z této pravdy se odvíjí *forma*, k níž je *život* povolán, a z této jediné podoby se potom rodí *různé podoby povolání víry*.

Tak je tedy možné požadovat odvážné a radikální volby, jakými jsou povolání ke zvláštnímu zasvěcení, ke kněžství a k zasvěcenému životu. Proto se Boží návrh, který se může zdát těžký a zvláštní (a takový skutečně je), stává i nečekaným podporováním autentických lidských tužeb a zaručuje vrchol štěstí. Štěstí plného vděčnosti, které Maria opěvuje v hymnu „Magnificat“.

d) Poznání Ježíše a sebepoznání učedníka

Oči emauzských učedníků se otevřely při Ježíšově eucharistickém gestu.

Při tomto gestu Kleofáš a jeho společník pochopili i smysl svého putování nejen jako cesty k poznání Ježíše, ale i k vlastnímu poznání: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?“ (Lk 24, 32).

¹⁰³ Opětovně to nacházíme formou provokace v Pavlových slovech adresovaných Korint'ánům: „Máš něco, co bys nedostal?“ (1 Kor 4, 7).

Není to jen určité dojetí svou poutníků, kteří naslouchají vysvětlování Učitele, ale poznání, že Jeho život, Jeho Eucharistie, Jeho Velikonoce a Jeho tajemství budou stále více jejich vlastním životem, eucharistií, Velikonocemi a tajemstvím.

V hořícím srdci se odhaluje povolání a dějiny každého povolání, vždy spojeného se zakoušením Boha, v němž člověk objevuje i sám sebe a svou totožnost. Formovat k volbě povolání znamená stále více poukazovat na pouto mezi zakoušením Boha a objevením vlastního já, mezi Božím zjevením a vlastní identitou. Velkou pravdou je, co říká *Instrumentum laboris*: „Poznání Jeho jako Pána života a dějin vyžaduje sebepoznání učedníka.“¹⁰⁴ Když skutek víry dokáže spojit „christologické poznání“ s „antropologickým sebepoznáním“, semeno povolání je zralé, dokonce rozkvétá.

Rozlišovat

37. „Ještě tu hodinu se vydali na cestu a vrátili se do Jeruzaléma. Tam našli pohromadě jedenáct (apoštolů) i jejich druhy. Ti řekli: ‚Pán skutečně vstal a zjevil se Šimonovi.‘ Oni sami pak vypravovali, co se jim přihodilo na cestě a jak ho poznali při lámání chleba“ (Lk 24, 33–35).

Aby se putování do Emauz stalo cestou k povolání, po řadě „poznání“ a „sebezpoznání“ si to vyžaduje závěrečný krok: *účinnou volbu* ze strany mladého člověka, čemuž ze strany toho, kdo ho doprovází na cestě k povolání, odpovídá proces *rozlišování*. Rozlišování, které určité neskončí v okamžiku směřování k povolání, ale bude dále pokračovat až k dozrání konečného rozhodnutí „na celý život“.¹⁰⁵

a) Účinná volba povolávaného

– Schopnost rozhodovat se

V evangelijním příběhu, který nás provází při naší úvaze, je volba jasně vyjádřena v 33. verši: „Ještě tu hodinu se vydali na cestu...“

Označení času („Ještě tu hodinu“) účinně vyjadřuje rozhodnutí těch dvou, podnícené Ježíšovým slovem a osobou, setkáním s ním, a odvážné uskutečnění volby, v níž cítí rozchod s tím, co byli a činili předtím, a která ukazuje novost života.

Právě toto rozhodnutí často schází dnešním mladým lidem.

Za účelem „pomoci mladým lidem překonávat nerozhodnost při přijímání konečných závazků, jeví se proto užitečné postupně je připravovat na přijetí osobní zodpovědnosti [...], svěřit jim úlohy přiměřené schopnostem a věku, [...] podporovat postupnou výchovu k malým každodenním volbám při setkání s hodnotami (nezištnost, vytrvalost, střídmost, čestnost...)“.¹⁰⁶

Na druhé straně připomínáme, že velmi často tyto a jiné obavy a nerozhodnost signalizují slabost nejen psychologického založení člověka, ale i duchovní zkušenosti a zvláště zkušenosti s povoláním jako volbou, která pochází od Boha.

Když je tato jistota slabá, člověk se nutně spoléhá sám na sebe a na vlastní síly; a když se přesvědčí o jejich nepevnosti, není divu, že podlehne strachu učinit konečné rozhodnutí.

Neschopnost rozhodovat se není nutně typická pro současnou mladou generaci: nezřídka je následkem doprovázení k povolání, které nedostatečně zdůrazňovalo Boží primát při volbě nebo nevedlo k tomu, aby se Jím člověk nechal vyvolit.¹⁰⁷

¹⁰⁴ IL, č. 55.

¹⁰⁵ *Závěrečné návrhy*, č. 27.

¹⁰⁶ *Závěrečné návrhy*, č. 25.

¹⁰⁷ *Závěrečné návrhy*, č. 25.

– „Návrat domů“

Volba povolání ukazuje novost života, ale ve skutečnosti je i znamením znovuzískání vlastní identity, něco jako „návrat domů“, ke kořenům svého „já“. V úryvku o Emauzích ho symbolizuje věta „...a vrátili se do Jeruzaléma“.

Při formaci k volbě povolání je velmi důležité opětovně potvrzovat myšlenku, že volba povolání je podmínkou toho, aby byl člověk sám sebou, uplatnil se podle jedinečného plánu, který může vést ke štěstí. Příliš mnoho mladých lidí si stále myslí o křesťanském povolání opak, pohlíží na ně s nedůvěrou a bojí se, že je nemůže učinit šťastným; ale nakonec jsou nešťastní stejně jako smutný mladík z evangelia (srov. Mk 10, 22).

Kolikrát i postoje dospělých, včetně rodičů, přispěly k vytvoření negativního obrazu o povolání, především ke kněžství a zasvěcenému životu, vytvářely i překážky pro jeho uskutečnění a odrazovaly ty, kteří se cítili povolání!¹⁰⁸

Tento problém se nevyřeší banální opačnou propagandou, která by zveličila kladné a výhodné aspekty samotného povolání, ale především zdůrazňováním myšlenky, že povolání je Boží záměr s člověkem, je to Jím dané jméno člověku.

Objevit a odpovědět na povolání jako věřící člověk znamená nalézt kámen, na kterém je napsané vlastní jméno (srov. Zj 2, 17–18) neboli vrátit se k pramenům vlastního „já“.

– *Osobní svědectví*

V Jeruzalémě dva učedníci „našli pohromadě jedenáct (apoštolů) i jejich druhy. Ti řekli: „Pán skutečně vstal a zjevil se Šimonovi.“ Oni sami pak vypravovali, co se jim přihodilo na cestě a jak ho poznali při lámání chleba“ (Lk 24, 33–35).

Ve vztahu k volbě povolání je nejdůležitějším prvkem tohoto úryvku svědectví těch dvou, zvláštní svědectví, protože se uskutečňuje v kontextu společenství a má přesný smysl povolání.

Když ti dva přišli, společenství vyznává svou víru určitou formou („Pán skutečně vstal a zjevil se Šimonovi.“), o níž víme, že patří mezi nejstarší svědectví objektivní víry. Kleofáš a jeho společník k ní jistým způsobem připojují svou subjektivní zkušenost, která potvrzuje to, co hlásá společenství, a potvrzuje i jejich osobní cestu víry a povolání.

Toto svědectví se stává prvním ovocem objeveného a nalezeného povolání, které se ihned dává do služby církevního společenství, tak jak to odpovídá přirozenosti křesťanské povolání.

Opět se tedy vracíme k tomu, co jsme řekli o vztahu mezi objektivními církevními plány cesty povolání a subjektivním osobním plánem cesty, a to ve vztahu spolupůsobení a vzájemného doplňování: svědectví jednotlivce napomáhá a podporuje růst víry církve, víra a svědectví církve zase vzbuzuje a povzbuzuje volbu povolání jednotlivce.

b) *Rozlišování ze strany průvodce*

V posynodální apoštolské adhortaci *Pastores dabo vobis* Jan Pavel II. píše: „Znalost povahy (natura) a poslání služebného kněžství je nezbytným předpokladem a současně nejjistějším průvodcem a nejrozhodnějším popudem k rozvoji pastorační činnosti církve, která směřuje k probuzení a rozeznávání kněžských povolání a k formaci těch, kteří byli povoláni k svátostné službě.“¹⁰⁹

Totéž by se obdobně mohlo říci, když jde o rozeznávání každého povolání k zasvěcenému životu. Nezbytným předpokladem k rozeznávání takových povolání je především přítomnost povahy a poslání tohoto stavu života v církvi.¹¹⁰

¹⁰⁸ Srov. *Závěrečné návrhy*, č. 25.

¹⁰⁹ Jan Pavel II. Posynodální apoštolská adhortace o výchově kněží v současných podmínkách *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 11. Praha: Zvon, 1993, s. 25–26.

¹¹⁰ Srov. Jurado, *Il discernimento*, s. 262. Srov. také L. R. Moran, «Orientaciones doctrinales para una pastoral eclesial de las vocaciones», in *Seminarium*, č. 4 (1991), s. 697–725.

Tento předpoklad přímo vyplývá z jistoty, že povolává Bůh, a tedy z hledání znamení, která poukazují na Boží volání.

Nyní poukážeme na některá kritéria rozeznávání, která můžeme rozdělit do čtyř oblastí.

– Otevření se tajemství

Pokud uzavření se tajemství, charakteristické pro určité moderní smýšlení, brání ochotě k povolání, není jeho opak, *otevření se tajemství*, jen pozitivním stavem pro objevování vlastního povolání, ale i ukazatelem, který signalizuje zdravou volbu povolání.

- a) Pravá subjektivní jistota při povolání je ta, která *nechává prostor tajemství a* vnímání, že vlastní rozhodnutí, i když je pevné, bude muset zůstat otevřené vůči soustavnému zkoumání samotného tajemství.
Nesprávná jistota je oproti tomu nejen slabá a neschopná umožnit rozhodnutí, ale i jejím opakem, tedy předstíráním, že jsme vše pochopili, vyčerpali hloubku osobního tajemství, předstíráním, které může vést jen k zatvrzelosti a takové jistotě, kterou často vyvrátí průběh života.
- b) Postoj typický pro otevřenost vůči povolání je vyjádření ctnosti *rozvážnosti*, ne chvástavé osobní schopnosti. Právě proto jistota interpretace vlastní budoucnosti je jistotou *naděje*, která se rodí z *důvěry* vložené do někoho Jiného, komu se dá věřit; neodvozuje se od záruky vlastních schopností vnímaných jako odpovídající požadavkům zvolené úlohy.
- c) Dobrým ukazatelem povolání je i schopnost *přijmout a začlenit* protikladné póly, které tvoří přirozenou dialektiku vlastního „já“ a lidského života. Takové schopnosti má například mladý člověk, který si dostatečně uvědomuje své kladné i záporné stránky, své ideály i rozpory, zdravou i méně zdravou část svého plánu povolání a který není ani domýšlivý, ani si nezoufá pro své negativní stránky.
- d) Je dobře sklouben s tajemstvím života, v němž vnímá přítomnost a výzvu, takový mladý člověk, který objevuje znamení svého povolání od Boha nejen v mimořádných událostech, ale *ve svých dějinách*; v událostech, které se naučil vysvětlovat jako věřící člověk, ve svých otázkách, úzkostech, tužbách.
- e) Do této kategorie otevření se tajemství vstupuje další základní charakteristika autentického volání: *vděčnost*. Povolání se rodí v úrodné půdě vděčnosti a projevuje se nadšením pro velkodušnost a radikálnost, protože se rodí z vědomí přijaté lásky.

– Totožnost v povolání

Druhá oblast kritérií se pohybuje kolem pojmu „totožnost“. Volba povolání ukazuje a zahrnuje právě definici vlastní totožnosti; je to výběr a uskutečnění spíše ideálního než aktuálního „já“ a mělo by vést člověka k tomu, aby měl v základě pozitivní a stabilní smysl vlastního „já“.

- a) První podmínkou je, aby člověk prokázal, že se dokáže vymanit ze zákonitostí identifikace na *tělesné rovině* (= tělo jako pramen kladné identity) i *psychické rovině* (= vlastní vlohy, jako jediná a vynikající záruka sebeúcty), a objevil radikální pozitivitu, trvale napojenou na bytí přijaté od Boha jako dar (= je to *ontologická rovina*), nikoli na nestálost vlastnění nebo zdání. Křesťanské povolání završuje tuto pozitivitu, když v co největší míře uskutečňuje možnosti osoby, ale podle plánu, který ji běžně převyšuje, protože pochází od Boha.
- b) „Povolání“ v základě znamená „volání“: vystupuje tu tedy *vnější* prvek, objektivní výzva, a *vnitřní* ochota nechat se povolat a poznat se ve vzoru, který nevytvořil povolávaný člověk.

- c) Základním kritériem motivace či modality volby povolání je *úplnost* (nebo princip úplnosti). Rozhodnutí má být vyjádřením úplného zapojení psychických funkcí (srdce, mysl, vůle) a zároveň duševně-eticko-emotivním rozhodnutím.
- d) O zralosti k povolání můžeme hovořit tehdy, když se povolání prožívá a projevuje jako dar, ale i jako naléhavá výzva: žít pro druhé, nejen pro vlastní dokonalost, a s druhými, v církvi, matce všech povolání, v jedinečném „následování Krista“.

– Plán povolání plný věřící vzpomínky

Třetí oblast, na kterou se zaměřuje pozornost toho, kdo rozpoznává povolání, se vztahuje na kvalitu vztahu mezi minulostí a přítomností, mezi vzpomínkou a plánem.

- a) Především je důležité, aby mladý člověk byl bytostně *smířený se svou minulostí*: s nevyhnutelnými zápory každého druhu, které jsou její součástí, a také s jejími klady, které by měl umět s vděčností poznat; smířený též s významnými osobami své minulosti, s jejich bohatstvím i slabostmi.
- b) Pozorně se tedy bere v úvahu *druh vzpomínky*, kterou mladý člověk má na své dějiny, jak interpretuje svůj život: s vděčností nebo naříkáním? Vědomě nebo nevědomě se cítí jako věřitel, a tak ještě očekává přijímání, nebo je otevřený pro dávání?
- c) Mimořádně důležitý je postoj mladého člověka k více nebo méně vážným ranám uplynulého života. Plánovat zasvěcení Bohu znamená v každém případě *znovu se zmocnit* života, který se chce darovat se všemi jeho stránkami; směřovat k *začlenění* méně pozitivních součástí, realisticky je poznávat a zaujmout zodpovědné stanovisko a neoddávat se kvůli nim sebelítosti. „Zodpovědný“ mladý člověk je ten, kdo usiluje osvojit si *aktivní a tvořivý postoj* k negativní události, nebo se snaží moudrým způsobem negativní osobní zkušenost *využít*.
Je potřeba věnovat hodně pozornosti povoláním, která se rodí z ještě nedostatečně přijatých utrpení, zklamání nebo různých nehod. V takovém případě je nutné pozornější rozpoznávání, vhodné je i přistoupit k odborným vyšetřením, aby se na slabá bedra nepoložilo příliš těžké břemeno.

– Docibilitas (učenílivost) povolání

Poslední fáze plánu cesty k povolání je rozhodnutí. Ve vztahu k této etapě se zdají být kritérii zralosti k povolání:

- a) Základní náležitostí je schopnost docibilitas (učenílivosti) člověka, vnitřní svoboda dát se vést starším bratrem nebo sestrou; zvláště v strategických obdobích nového přepracování a nového osvojení vlastní minulosti, především té problémovější, a následné svobody učit se a umět se změnit.
- b) Požadavek docibilitas je v podstatě schopností být *mladým*, ani ne věkem, ale postojem k životu. Je důležité, aby ten, kdo chce vstoupit do semináře nebo zasvěceného života, byl skutečně „mladý“, s ctnostmi a zranitelností typickými pro toto období života, s vůlí konat a touhou vydávat ze sebe maximum, se schopností přizpůsobit se a ocenit krásu života, s uvědomováním si vlastních nedostatků a schopností, jako i daru, že byl vybrán.
- c) Dnes, více než kdy předtím, je oblastí hodnou pozornosti *afektivně-sexuální aspekt*.¹¹¹ Je důležité, aby mladý člověk prokázal schopnost nabýt obou jistot, které činí člověka

¹¹¹ Hovoříme tu o základní afektivně-sexuální zralosti, jako podmínce předcházející připuštění k slibům a kněžské službě, podle dvou cest katolických církví v Evropě, službě v celibátu (západní církve) a službě zároveň v manželství (východní církve). Je důležité, aby od pastorek povolání ke skutečné formaci byli pedagogické programy souvislé a cílené, aby příprava ke kněžské službě byla v jednom i v druhém případě přiměřená, především na rovině citové zralosti, a aby vykonávání samotné služby mohlo dosáhnout cíl hlásání Boží lásky jako začátku i konce lidské lásky.

citově svobodným, to znamená jistotu, která pochází ze zkušenosti být již před tím milován, a rovněž zakoušenou jistotu, že je schopen milovat. Mladý člověk by měl prokázat lidskou rovnováhu, která mu umožňuje dokázat stát na vlastních nohou, měl by mít jistotu a nezávislost, které mu usnadní společenský vztah a srdečné přátelství, a smysl pro odpovědnost, který mu umožní žít tentýž společenský vztah svobodný k dávání i přijímání, jako dospělému člověku.

- d) Pokud jde o *nestálost* v citově-sexuální oblasti, opatrné rozpoznání by mělo brát v úvahu ústřední postavení této oblasti ve všeobecném vývoji mladého člověka a v současné kultuře. Není zvláštní ani výjimečné, že mladý člověk prokáže specifické slabosti v této oblasti.

Za jakých podmínek se může rozvážně přijmout požadavek povolání mladého člověka s tímto druhem problémů? Podmínkou je, aby se současně splnily tyto tři požadavky:

1. Aby si mladý člověk uvědomoval kořeny svého problému, který velmi často nemá sexuální původ.
2. Druhou podmínkou je, aby mladý člověk cítil svou slabost jako složku, která je cizí jeho osobnosti, něco co nechce a co se pere s jeho ideálem a proti čemu bojuje ze všech sil.
3. Důležité je ověřit si, že dokáže ovládat tyto slabosti a věří v jejich překonání, protože jim stále méně podléhá i proto, že tyto sklony stále méně narušují jeho život (i psychický) a umožňují mu vykonávat běžné povinnosti bez vytváření nadměrného tlaku či nevhodného zaměstnávání jeho pozornosti.¹¹²

Všechna tato tři kritéria mají být přítomna, aby se umožnilo pozitivní rozlišování.

- e) O zralosti povolání rozhoduje základní prvek, který skutečně všemu dává smysl: *úkon víry*, skutečná volba povolání je výrazem věřícího souhlasu a o to více je nefalšovaná, o co více je součástí a završením cesty formace k zralosti víry. V logice, která nechává místo tajemství, je úkon víry právě tím centrálním bodem, který umožňuje držet pohromadě někdy protichůdné póly života, neustálé napětí mezi jistotou volání a vědomím vlastní neschopnosti, mezi pocitem ztracení a nalezení se, mezi velikostí tužeb a tíhou vlastní omezenosti, mezi milostí a přirozeností, mezi povolávajícím Bohem a odpovídajícím člověkem. Skutečně povoláný mladý člověk by měl prokázat pevnost věřícího skutku právě tím, že udrží tyto póly pohromadě.

Závěr

Směrem k Jubileu

38. Tento dokument je adresován církvím v Evropě v okamžiku, kdy se Boží lid připravuje na oslavu času milosti a milosrdenství, obrácení a obnovení v Jubilejním roce dva tisíce. I kongres o povoláních tvoří součást přípravného putování a určitým způsobem přispívá k jeho usměrnění ve dvou směrech.

Prvním je pozvání k *obrácení*. Krize povolání, kterou jsme prožili a stále prožíváme, nás musí vést k zamyšlení se i nad naší zodpovědností jako lidí věřících a povoláných šířit dar víry a podporovat každého bratra v nastavení vůči povolání.

¹¹² V tomto smyslu viz doporučení dokumentu *Potissimum Institutioni* při problému homosexuality vyloučit nikoliv ty, kteří mají tyto sklony, ale „ty, kteří nedokážou takové sklony ovládat“ (č. 39), i když „ovládat“ se chápe – myslíme si – v plném smyslu nejen jako úsilí vůle, ale jako postupné osvobozování se vůči samotným sklonům, v srdci i v mysli, vůli i touhách. [Viz také KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU (SEMINÁŘE A STUDIJNÍ INSTITUTY). *Instrukce o kritériích pro rozlišování povolání u osob s homosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semináře a připuštěním ke svátosti svěcení* (4. listopadu 2005). Praha: ČBK, 2006, pozn. překladatele].

Všichni musíme přiznat, že jsme, i když různými způsoby, plně neodpověděli na toto volání a učinili jsme církev, církev našich rodin a pracovních prostředí, našich farností a diecézí, našich církevních kongregací a sekulárních institutů, méně věrnou úloze zprostředkovávat Otcův hlas povolávající následovat Syna v Duchu. Krizi povolání překonáme jen tehdy, když bude tento proces obrácení upřímný a přinese ovoce novosti života.

Druhý směr, který chce tento dokument vtisknout putování církve k Jubileu, je pozvání k *naději*. Pozvání, které vyplývá z celého kongresu a které nyní chceme znovu potvrdit z plné síly naší víry. Neexistuje snad oblast v životě církve, která by se tak potřebovala otevřít naději jako je pastorece povolání, především tam, kde se krize cítí nejbolestněji.

Proto na závěr této úvahy znovu potvrzujeme naši jistotu, že Pán žně nedopustí, aby církvi chyběli dělníci na jeho žni. Pokud se tato naděje nezakládá na našich předpovědích a výpočtech, které minulost často vyvrátila, ale „na Tvém slově“, můžeme a chceme věřit v obnovený rozkvět povolání pro církev v Evropě.

Tento dokument chce být hymnem na optimismus víry plné naděje, aby ho vzbudila v chlapcích a děvčatech, dospívajících a mladých lidech, rodičích a vychovatelích, pastýřích a kněžích, zasvěcených osobách, ve všech těch, kdo slouží životu po boku mladé generace, ve všem Božím lidu v Evropě.

Prosme Pána žně

39. Náš dokument, který začíná vzdáváním díky Pánu Bohu, nemůže končit bez modlitby k Nejsvětější Trojici, prameni a údělu každého povolání.

„*Bože Otče*, prameni lásky, jenž od věčnosti povoláváš k životu a dáváš ho v hojnosti, obrať svůj zrak k evropské zemi. Povoluj ji znovu, jako jsi ji již kdysi povolal; ale především učiň, aby si uvědomovala Tvé volání, své křesťanské kořeny a z toho plynoucí zodpovědnost. Pomoz jí, aby si uvědomila své povolání podporovat kulturu života, respektovat existenci člověka ve všech podobách života a v každém jeho okamžiku, sjednocovat národy, přijímat cizince, podporovat občanské a demokratické formy společenského života, aby se stále více vytvářela Evropa sjednocená v pokoji a bratrství.

Věčné Slovo, které od věčnosti přijímáš Otcovu lásku a odpovídáš na jeho volání, otevři srdce a mysl mladých lidí této země, aby se naučili nechat se milovat Tím, kdo je stvořil k obrazu svého Syna, a když se nechávají milovat, aby měli odvahu uskutečňovat tento obraz, který je tvým obrazem. Učiň je silnými a velkodušnými, schopnými na Tvé slovo riskovat, svobodnými pro vysoké ideály, nadchnutými krásou, že tě následují. Vzbud' mezi nimi zvěstovatele tvého evangelia: kněze, jáhny, zasvěcené osoby, řeholníky a laiky, misionáře a misionářky, mnichy a mnišky, kteří by svým životem dokázali volat a nabízet následování Krista Spasitele.

Duchu Svatý, stále mladá Boží láska, hlase věčného Boha, nepřestávající znít a povolávat, osvobod' starý kontinent od každého ducha domýšlivosti, kultury „člověka bez povolání“, strachu, který brání riskovat a činí život plytkým a bez chuti, od minimalismu, který vytváří návyk průměrnosti a zabíjí každý vnitřní vzlet a pravého mladického ducha v církvi. Pomoz našim mladým lidem znovu objevit plný smysl následování jako volání být plně sami sebou, plně a navždy mladí, každý podle plánu připraveného právě pro něho, podle jediného – jedinečného – neopakovatelného plánu. V Evropě, které hrozí, že bude stále starší, vzbud' dar nových povolání, která budou schopná svědčit o „mladosti“ Boha a církve, všeobecné i místní, od Východu až na Západ, a dokážou podporovat plány nové svatosti, aby se zrodila nová Evropa.

Svatá Panno, mladá dcero Izraele, kterou Otec vyvolil za nevěstu Ducha, aby zplodila Syna na zemi, vzbuzuj v mladých lidech Evropy tutéž odhodlanou odvahu, jakou jsi měla ty; odvahu, která tě jednoho dne učinila svobodnou uvěřit plánu většímu než ty, svobodnou

doufat, že Bůh ho uskuteční. Tobě, která jsi matkou věčného Kněze, svěřujeme mladé lidi povolané ke *kněžství*; tobě, která jsi první zasvěcenou Otce, svěřujeme mladé chlapce i děvčata, kteří si zvolili úplně patřit Pánu, jedinému pokladu a vrcholně milovanému dobru, v *zasvěceném a řeholním životě*; tobě, která si jako nikdo jiný prožívala osamělost nejplnější blízkosti Páně, svěřujeme ty, kdo opouštějí svět, aby se celý život věnovali modlitbě v mnišském životě; tobě, která si zplodila a s mateřskou láskou podporovala rodící se církev, svěřujeme *všechna povolání* církve, aby dnes, tak jako kdysi hlásali všem národům, že Ježíš Kristus je Pán, v Duchu Svatém, ve slávě Boha Otce! AMEN.“

V Římě dne 8. prosince 1997, o slavnosti Neposkvvrněného početí Panny Marie.